

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA OKULLARINDAKİ BEDEN
EĞİTİMİ DERSİ UYGULAMALARININ İNCELENMESİ
(KIRIKKALE ÖRNEĞİ)**

EŞREF AKBAL

**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖÇALAN**

2016, KIRIKKALE

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

“Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki Beden Eğitimi Dersi Uygulamalarının incelenmesi (Kırıkkale Örneği)” Yüksek Lisans Programı çerçevesinde yürütülmüş olan bu çalışma aşağıdaki jüri üyeleri tarafından Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: //2016

İmza

Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖÇALAN
Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Jüri Başkanı

İmza

Yrd. Doç. Dr. Tevfik Cem Akalın
Bülent Ecevit Üniversitesi
Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu
Asıl Üye

İmza

Doç. Dr. Mehmet Katrancı
Kırıkkale Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Asıl Üye

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Kırıkkale ilindeki Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki Beden Eğitimi Dersi Uygulamaları araştırılmıştır.

Yüksel Lisans Tez danışmanlığı görevini üstlenerek bu araştırmanın planlanmasında, uygulanmasında, gerçekleştirilmesinde ve sonuçlandırılmasında bilgi ve becerisini sabırla ve cömertçe benimle paylaşan, çalışmanın her aşamasında katkısını esirgemeyen değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖÇALAN' a göstermiş olduğu anlayış ve çabalarından ötürü teşekkür ederim.

Yardıma ihtiyaç duyduğum her anda beni sabırla dinleyen, bilgi eksikliklerinin tamamlanmasında, yanlışlıkların düzeltilmesinde sorularımı cevaplayan, bilgilerini benimle paylaşan değerli hocam Doç. Dr. Mehmet KATRANCI' ya ayrıca teşekkürü borç bilirim.

Eşref AKBAL
Kırıkkale-2016

ÖZET

Akbal Eşref, “**Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki Beden Eğitimi Dersi Uygulamalarının İncelenmesi (Kırıkkale Örneği)**” Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2016.

Eğitim, önceden belirlenmiş amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinliklerdir. Tüm bireyler gibi zihinsel, otistik ve işitme yetersizliği olan bireylerin de aynı aşamalardan geçmeleri söz konusudur. Ancak zihinsel, otistik ve işitme yetersizliği olan bireylerin tüm bu aşamalarda yaşatlarından daha farklı süreçlerden geçtiği bilinmektedir.

Bu araştırma, Kırıkkale ilindeki Özel Eğitim Uygulama Okullarında öğrenim gören bireylerin, beden eğitimi öğretmenlerinin kendi derslerinde, öğrencilere gösterdikleri tutum, tavır ve davranışları ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma, 2014-2015 eğitim-öğretim yılı içinde Kırıkkale ilinde MEB’e bağlı 5 Özel Eğitim Uygulama Okulunda I, II ve III. kademedede yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Öğretilebilir Bireylerde Beden Eğitimi Dersi Gözlem Formu” kullanılmıştır. Bu araştırmanın değişkenleri öğrencilerin engellilik çeşidi ve kayıp oranıdır. Yapılan bu araştırmada konumuzun mevcut durumunu ortaya koymak için betimsel modele başvurulmuştur. Verilerin toplanması aşamasında gözlem tekniğinden yararlanılmıştır. Gözlemciler arası uyum yüzdesi Miles ve Huberman’ın ‘Güvenilirlik’ formülü ile hesaplanmıştır. Veri toplama aracının güvenilirliği Cronbach Alpha testi ile yapılmıştır.

Araştırma sonucunda, Özel Eğitim Uygulama Okulundaki beden eğitimi derslerinin, öğrencilerin özelliklerine göre ve onların öncelikleri dikkate alınarak yapılmaya çalışıldığı görülmüştür. Öğrencilerin engellilik çeşidi ve kayıp oranı dersi doğrudan etkilese de Beden Eğitimi öğretmenlerinin tutum, tavır ve anlayışlarının bu derslerde temel faktör olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi, Öğretilebilir, Özel Eğitim

ABSTRACT

AKBAL Eşref “The Study of Physical Education lesson practices in Special Education Practice Schools.” (Kırıkkale example) Master degree thesis, Kırıkkale, 2016.

Education is planned activities which help to gain specific improvements in human behaviours according to predetermined aims. It is also possible that like all individuals, individuals with mental, autistic and hearing deficiencies can go through the same phases. However it is known that compared with their peers individuals with mental autistic and hearing deficiencies go through different periods in these all phases.

This research is made in order to reveal Physical Education teacher’s attitude, manner and behaviours to the students of Special Education Practice School in Kırıkkale.

The research is made at the first, second and third stages at Five Special Education Practice Schools depending Ministry of Education in Kırıkkale in the academic year of 2014-2015. The scale of observed teacher’s behaviours, improved by the researcher, is used as data collection tool at this research. The variances of this research are kinds of disability and rate of loss. In this research, It is appealed to descriptive model in order to reveal the situation of the matter at the current time. The technique of observation is used at the process of the data collection. The percentage of inter-observer reliability is calculated with the formula ‘Reliability’ of Miles and Huberman. The reliability of the data collection tool is made with Cronbach’s Alpha test.

At the result of the research, it is seen that Physical Education Study in Special Education Practice School is studied by paying attention to the students’ characteristics and priorities. Even though kinds of disability and rate of loss of the students affects directly the lesson , it is thought that Physical Education teacher’s attitude, manner and behaviours are the basic factors at this lesson.

Key Words: Physical Education, Teachable, Special Education

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	IV
ABSTRACT.....	V
Tablolar ve Şekiller.....	VIII
GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	3
1.2.Problem Cümlesi.....	5
1.3.Alt Problemler.....	5
1.4.Araştırmanın Amacı.....	5
1.5.Araştırmanın Önemi	6
1.7.Sınırlılıklar.....	7
1.8.Tanımlar.....	7
BÖLÜM II	
GENEL BİLGİLER	
2.1.Eğitim-Öğretim.....	11
2.1.1. Eğitim - Öğretim Kavramı ve Tanımı.....	11
2.1.2.Eğitimin ve Öğretimin Hedefleri	13
2.1.3.Özel Eğitim Kavram.....	15
2.1.4.Özel Eğitimi Gerektiren Bireyler	16
2.1.4.1.Zihinsel Engellilik	17
2.1.4.2. Zihinsel Engelin Tanımı ve Sınıflandırılması.....	18
2.1.4.3. Zihinsel Engele Neden Olan Etmenler.....	20

2.1.4.4. Zihinsel Engelli Çocukların Özellikleri.....	22
2.1.4.5. Zihinsel Engelli Çocuklarda Tanı ve Değerlendirme.....	24
2.1.4.6. Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimleri	25
2.1.5.Özel Eğitim Gerektiren Bireyin Belirlenmesi	32
2.1.6.Özel Eğitimin Amacı.....	36
2.2.Türkiye’de Özel Eğitim Kurumlarının Tarihi.....	37
2.2.1.Özel Eğitim Uygulama Okulları	39
2.3.Kırıkkale İli Özel Eğitim Uygulama Okulları.....	40
2.4. Beden Eğitiminin Tanımı.....	42
2.4.1.Beden Eğitimi Dersi ve Önemi.....	44
2.4.2. Beden Eğitiminin Amaçları.....	45
2.4.3. Beden Eğitiminin Genel Amaçları.....	45
2.4.4. Beden Eğitiminin Özel Amaçları	47
2.4.5. Beden Eğitiminin Mesleksel Gereklilikleri.....	49
2.4.6. Beden Eğitimi Dersinin Gelişimi.....	51
2.5. Engelli Bireyler.....	57
2.5.1. Türkiye’de Özel Eğitim.....	57
2.5.2.Özel Eğitimin Amaçları	60
2.5.3.Özel Eğitimin İlkeleri	60
2.6.BESYO’larda Engellilere Yönelik Eğitim.....	60
2.6.1.Özel Eğitim Gereksinimli Bireyler İçin Beden Eğitimi.....	62
2.7.Kırıkkale İli Beden Eğitimi Uygulamaları	68
2.7.1. Otistik Çocuklar İçin Beden Eğitimi Uygulamaları	69
2.7.2.Öğretilebilir Zihinsel Engelliler Beden Eğitimi Uygulamaları	81

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	88
3.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	92

BÖLÜM IV

YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Deseni ve Modeli.....	94
4.2. Araştırmanın Evreni.....	94
4.3. Veri Toplama Aracı ve Geliştirilmesi.....	95
4.4. Geçerlik ve Güvenilirlik.....	96
4.5. Verilerin Toplanması.....	97
4.6. Verilerin Analizi.....	98

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

5.1.Araştırmanın Bulguları.....	99
---------------------------------	----

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	131
-------------------------------	------------

6.1.Sonuçlar.....	131
-------------------	-----

6.2.Öneriler.....	138
-------------------	-----

KAYNAKÇA.....	141
----------------------	------------

EKLER.....	150
-------------------	------------

ÖZGEÇMİŞ.....	154
----------------------	------------

TABLolar VE ŞEKİLLER

Tablo 1: Öğretilibilir Bireylerde Beden Eğitimi Dersi Gözlem Formu..115-118

GİRİŞ

Eğitim, bireyin dđnyaya geldiği günden başlayarak ölümüne kadar devam eden bir süreçtir. Yeni doğan bireyin, kendisini ve çevresini tanıyabilmesi, dđnyaya uyum sağlayabilmesi için eğitimine başladığı yer ailedir. Birey bu süreç içerisinde beden ve ruhen büyüdükçe eğitim aldığı evre de bu süreçte değişir. Bireyin arkadaş çevresi ve eğitim kurumları bireyin eğitim hayatını etkileyen diğer önemli bir durumdur.

Sürekli gelişen ve yenilenen bir dđnyada yaşamaktayız. Bu dđnyanın bir gerekliliği olarak insan da yeniliklere ayak uydurmak ve kendini sürekli olarak yenilemek zorundadır. Eski zamanlarda yalnızca tek bir alanda kendini geliştirmiş bireyler çevresine faydalı olup sosyal uyum sağlarken, günümüzde en az birkaç alanda çok iyi ve buna ek olarak başka alanlarda da yeterliliğe sahip insanlar tercih edilmektedir. Bu yüzden de artık birden çok alanda eğitim almak gerekmektedir. Alınan eğitimler bireyde derinlemesine uzmanlık sağladığı gibi birçok farklı alanda da yzeyssel gelişim sağlamaktadır. Beden eğitimi dersi tam da bu tarifte bir eğitim olarak gösterilebilir. Temel olarak fiziki gelişim sağlayan bir ders olarak görülmesine rağmen sosyal ve zihinsel alanlarda da davranış değişikliği meydana getirebilmektedir.

Baliğ ağında benlik oluşumunu ve sosyal yaşantıları ile olan bağlarını pozitif tarafa çekmenin esas ilkesi ğrenimdir. Böyle bir öğrenim zarfı içerisinde ergenlerin edindiği tutum ve tavırların, gençlerin yaşamın getirdiklerine hazırlanmasında ve sıhhatli bir yol edinmelerinde önemi göz önünde bulundurulmalıdır. Eğitim, en kısa manasıyla bireyleri hedefleri doğrultusunda hayata hazırlama şeklinde tanımlanabilir (Fidan, 1994: 39).

Eğitim; kişide tavır ve tutum değişimleri yaşaması, ilerlemesi ve ahenk ve benzeri yardımlaşma şeklindeki hedefleri ortaya koyarken umumi birtakım teferruatlı hedeflerden yola çıkar; kişinin başkaları ile bağlarının gelişmesi için yardımcı olur, kişi beşeriyetin verdiği hürmeti öğrenir, yakın arkadaşlığa değer verir, kapsamlı ve muntazam bir hayat idame ettirir, başka kişilerle yapılan ortak işlerde teşrikimesaiye önem verir, kendi hayatında kendi yolunu çizebilir (Varış, 1994: 98).

Bireyler birbirinden farklı bireysel özelliklere ve yeteneklere sahip olup,

farklılıkları doğrultusunda gelişmekte ve değişmekte olan dűnyaya ayak uydurmalarını sağlayacak bir eğitim sűrecine ihtiyaç duyarlar. Farklılıkların belirgin olduğu bireylerde genel eğitim hizmetleri yetersiz kalmakta ve ۆzel eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyulmaktadır (uhadar, 2013: 29).

Bireysel ۆzellikleri ve eğitim yeterlikleri açısından yaşıtlarından beklenen dűzeyden anlamlı farklılıklar gۆsteren ve bu nedenle ۆzel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için ۆzel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yۆntemleri ile onların ۆzür ve ۆzelliklerine uygun ortamlarda sűrdürölen eğitime “ۆzel eğitim” denir (MEB, 2006: 58). ۆzel eğitim yetersizliğin engele dۆnüşmesini engelleyen, yetersizliği olan bireyin toplumda bağımsız olarak yaşamasını ve üretici olmasını sağlayan ve bu becerilerini geliştiren eğitim hizmetlerinin tümüne verilen addır (MEB, 2006: 60).

Beden Eğitimi, bireyin bedensel hareketlere dâhil olmak suretiyle, tutumunda maksatlı olarak, beden eğitimi hedeflerine mutabık(fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel) değişim oluşturma silsilesidir. Beden eğitimi öğreniminde, “faaliyetle eğitim ve faaliyet yۆntemiyle eğitim” temel oluşturmaktadır. Değişik bir üslupla beden eğitimi “bedensel faaliyetler yۆntemiyle bireyin eğitilmesidir” (Tamer ve Pulur, 2001: 93).

Gençlerin eğitim kurumlarında başarı gۆsterme, değer verilen birey olma, bütöun insanlarca iyi ve gűzel bulunma, jimnastikte ve faaliyetlerde kendini gۆsterme gibi şeyler en bűyök zevk kaynaklarıdır (Tamer ve Pulur, 2001: 95). Beden eğitimi ve spor dersi ise tek başına tüm bu ۆzellikleri öğrenciye kazandırmayı sağlayabilecek bir yapıdadır. İnsanlar tarafından en çok ۆnem verilen ders olan matematik bile sadece öğrencinin bilişsel yanma hitap edebilmektedir. Tüm derslere bakıldığında aynı anda birkaç gelişim alanına hitap edebilen ders yok denecek kadar azdır.

Dięer derslerde birbirlerine arkası dۆnük şekilde sıralarda oturan öğrenciler arasında çok bűyök bir iletişim kopukluğu yaşanmaktadır ve sosyal yaşantıları çok geri seviyededir. Beden eğitimi dersinde ise öğrenciler sűrekli birbirleriyle iletişim halinde olabildikleri için yeni arkadaşlıklar kurarken zorlanmazlar ve kendilerine olan gűvenleri artar. Beden eğitimi dersi sayesinde çeşitli aktivitelere katılıp değişik spor ortamlarında bulunabilirler farklı ortamlarda farklı arkadaş gruplarıyla bir araya gelmesi sosyalleşme açısından ۆnemli bir fırsat yaratmaktadır.

Bu araştırmanın birinci bölümünde, eğitim ve öğretim tanımları, özel eğitim gerektiren bireylerin özellikleri ve bu bireylerin belirlenmesi ortaya konulmuş ve genel anlamda ifade edilmiştir.

İkinci bölümde, özel eğitim kavramı, amaçları ve ilkeleri bunun yanında beden eğitiminin önemi BESYO' lardaki özel eğitim uygulamalarına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, Kırıkkale ilindeki özel eğitim uygulama merkezlerinde verilen beden eğitimi dersi uygulamalarına yönelik yapılmış olan gözlem formlarının değerlendirilmesine yer verilmiştir. Gözlemin amacı ve kapsamı belirtilerek, uygulamaya konulan gözlem formlarının doldurulma uygulaması ile, ilgili ölçümler yapılarak sonuca varılan bilgiler ifade edilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitim özel eğitimidir.

Özel eğitim gerektiren birey, çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireydir.

Günümüzde özel eğitime gereksinimi olan bireylere geçmişle kıyaslandığında çok daha olumlu koşullar sağlanabilmektedir. Bu durum hem devletin sağladığı imkânlardan hem de insanların son yıllardaki özel eğitime gereksinimi olan bireylere olan farkındalıklarının artmasıyla mümkün olabilmektedir. Ancak tüm ilerlemelere rağmen olması gereken her şeyin tamamlandığı söylenemez. Teknolojinin, iletişim araçlarının çok fazla geliştiği günümüzde bu bireyleri toplumsal yaşam becerileri ve sosyal uyumları açısından bilgi, tutum ve becerilerle donatmanın en etkin yolu eğitimden geçmektedir.

Eğitim en genel anlamıyla bireylerin davranışlarını, kendi yaşantıları yoluyla kasıtlı ve istedik yönde değiştirme sürecidir. Özel eğitime gereksinimi olan bireyler içinde durum aynıdır. Bu bireylerin günlük yaşam becerilerine sahip olarak

toplumsal hayata uyumlarını sağlamak ve onların mutlu bireyler olarak hayatlarını sürdürmek özel eğitimin genel amaçları arasındadır. Bu istendik durumların oluşmasında, gelişmesinde öğretmenlerin yeterlilik düzeyleri, ilgili eğitim programları oldukça başat roller üstlenmektedir.

Öğretmenlerin akademik yeterlilikleri, mesleki bilgileri, alan bilgileri, genel kültürleri verecekleri eğitimde çok önem taşımakla birlikte söz konusu özel eğitime gereksinimi olan bireyler olunca bunlar yeterli değildir. Özel eğitime gereksinimi olan bireyleri anlayan, onlarla duygudaşlık kuran, bu bireylerin özelliklerini bilen ve ailelerini tanıyan, iyi kişilik özelliklerine sahip teknik olarak donanımlı öğretmenler olmak, özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitiminde olması gereken yeterlilikler arasındadır.

Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin beden eğitimi ve spor faaliyetleri takip edildiğinde hemen hemen tüm engel guruplarında kendilerine uygun spor dallarında çok olumlu kabul edilebilecek bir katılım oranı gözlenmektedir. Bu katılımın baş mimarları bu bireylerin okullarındaki beden eğitimi öğretmenleridir. İşitme engelliler, görme engelliler, ortopedik engelliler, eğitilebilir düzeydeki zihin engelliler özellikle kendi engel guruplarının federasyonları aracılığıyla yurt içinde ve yurt dışında oldukça ileri seviyelerde beden eğitimi ve spor faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Yukarıda adı geçen engel guruplarına bir eğitimci gözüyle bakıldığında şu sonuca varmak mümkündür. İşitme engelliler, görme engelliler, ortopedik engelliler, eğitilebilir düzeydeki zihin engelliler genel anlamda sözel yönerge alabilen ve bu yönergeleri kendi engel durumlarına göre uyarlanmış spor dallarında yerine getirebilen bireylerdir.

Araştırmamıza konu olan eğitilebilir düzeyde zihin engeli olan bireyler ise beden eğitimi ve spor faaliyetlerini beklenen düzeyde sürdürememektedirler. Zihinsel kapasitelerinin belirgin olarak sınırlı olması, sözel yönerge takip etmelerindeki güçlükler ve süregelen rahatsızlıklarının olması, başta beden eğitimi öğretmenlerinde, özel eğitim öğretmenlerinde ve akabinde toplumdaki diğer fertlerde, bu bireyler sportif faaliyetleri başaramazlar yargısına ve bu yargıya bağlı tutumlara yöneltmektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalar beden eğitimi ve spora yönelik faaliyetlerin, özel eğitime gereksinimi olan bireylerin iyileşme sürecindeki

eğitimlerinde çok önemli bir yerinin olduğunu göstermektedir. Bütün bunların ışığında öğretilebilir düzeyde zihin engeli olan bireyleri yönerge takip edemedikleri gerekçesiyle beden eğitimi ve spor etkinliklerinin dışında bırakmak ağdaş bir eğitim anlayışının hedefleri açısından olumsuz bir durumdur.

1.2. Problem Cümlesi

Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki beden eğitimi ğretmenlerinin, beden eğitimi derslerindeki uygulamalarında, öğretilebilir düzeydeki öğrenciler açısından sorumluluklarını yerine getirme düzeyi nedir?

1.3.Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesine uygun olarak alt problemler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

1. Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki beden eğitimi ğretmenlerinin;
 - Öğrencilerin engelinin çeşidine göre sorumluluklarını yerine getirme düzeyi nedir?
 - Öğrencilerin engelinin oluşturduğu kayıp oranına göre sorumluluklarını yerine getirme düzeyi nedir?
2. Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki beden eğitimi ğretmenlerinin özel eğitim sürecindeki sorumluluklarını yerine getirme düzeyi nedir?

1.4.Araştırmanın Amacı

Son yıllarda yapılan bir kısım araştırmalar teknolojik araçlardan ziyade eğitim ğretim süreçlerinde öğretmenlerin sınıf içindeki ve sınıf dışındaki rollerinin, durumlarının çok daha etkin olduğu noktasına vurgu yapmaktadır. Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin eğitiminde de bu durum benzerlik gösterir. Bu bireylerin özelliklerini bilmek ve buna göre davranışlar benimsemek öğretmenlere bu bireylerin eğitiminde avantaj sağlayacaktır. Buna müteakiben özel eğitime gereksinimi olan bireylerin ve ailelerinin iyileştirme süreçleri, sosyal devlet anlayışının gereği olarak

eğitimin görev ve sorumluluk alanına girmektedir.

Bu çalışmada, Kırıkkale ilindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki beden eğitimi öğretmenlerinin kendi derslerinde, öğretilbilir düzeyde zihin engeli olan öğrencilere gösterdikleri tutum, tavır ve davranışları ortaya koymak amaçlanmıştır.

Yukarıdaki amaç ışığında Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki beden eğitimi dersleri gözlemlenerek bu gözlem sonuçlarına göre yapılan ya da yapılmayan tutum, tavır ve davranışlar için çeşitli çözüm önerileri getirmek hedeflenmiştir. Bu araştırma sonuçlarının, öğretilbilir düzeyde zihin engeli olan bireylerle, beden eğitimi ve spor alanlarında faaliyet yapmak isteyen beden eğitimi öğretmenlerine, okul yöneticilerine, özel eğitim gerektiren bireylere ve bunların ailelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.5.Araştırmanın Önemi

Özel eğitime gereksinimi olan birey olmak genel olarak sadece bu durumda olan bireyleri ilgilendiren bir sorun gibi düşünülmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise engelli olmak tek başına bu bireylerin sorunu değil, onların ailelerini, yakın çevrelerini, dolayısıyla toplumun sağlığını ve mutluluğunu etkileyen bir durum olarak nitelenmektedir. Engelli nüfusunun ülkelerin ekonomisine kadar etki eden ayrıntıları ve özellikleri vardır.

Nitelikli öğretmen yetiştirme için gerekli olan yeterliliklere bakıldığında; öğrenmeyi öğretme yeterlilikleri, planlama, teknolojiyi kullanma, empati, iletişim becerileri ve yenilenen durumlara uyum sağlayabilme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırma Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki beden eğitimi derslerinin işlenişi sırasında yapılması gerekenlerin ortaya koyulması, beden eğitimi derslerinin daha etkin ve verimli işlenebilmesi, öğretilbilir bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlamalarına katkı sağlanması, bu anlamda yeni bir bakış açısının oluşturulması bakımından önem arz etmektedir.

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerin iyileştirme süreçlerinde kullanılan yöntemler; çok pahalı, çok zahmetli, uzun süreli ve çok tekrarlı yöntemlerdir. Beden eğitimi ve sportif faaliyetlerin, bu bireylerin iyileşme sürecinde çok daha etkili

sonuçları olması ve bu sonuçlara ulaşmada diğer yöntemlere göre her açıdan daha ekonomik olmasından dolayı da bu araştırmanın yapılması önemli görülmüştür.

1.6.Sayıtlar

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlar dikkate alınmıştır;

-Araştırma örnekleminin, evreni temsil edebilecek yeterlilikte ve nitelikte olduğu varsayılmaktadır.

-Araştırma için geliştirilen ölçeğin kapsam geçerliliğini sağlamak için uzmanlardan elde edilen bilgilerin yeterli olduğu varsayılmıştır.

-Ders esnasında gözlemlenen öğretmenlerin, normalden farklı tavırlar sergilemeyeceği varsayılmaktadır.

1.7.Sınırlılıklar

-Bu araştırmadaki veri toplama aracı ile elde edilen bilgiler Kırıkkale ili ile sınırlıdır.

-Ulaşılan bulgular 2014-2015eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.

-Araştırma Kırıkkale ili merkezinde bulunan 5 adet Özel Eğitim Uygulama Okulu ile sınırlıdır.

1.8.Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan bazı kavramlar aşağıda açıklandıkları biçimleriyle kullanılmıştır;

Özel Eğitim Uygulama Okulu: Eğitsel değerlendirme ve tanılamaya göre öğretilebilir düzeyde olan zihinsel engelin yanında otizm bulguları taşıyan bireylerin okul öncesi dönemden başlayıp liseyi bitirene kadar eğitim aldıkları Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullardır (ÖEHY, 2012:1).

BEP: Bireyselleştirilmiş eğitim programını, (ÖEHY, 2012:1).

Ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki eksiklikleri nedeniyle öz bakım becerilerinin öğretilimi de dahil olmak üzere yaşam boyu süren, yaşamın her alanında tutarlı ve yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi, (ÖEHY, 2012:1).

Aile: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin anne, baba ve kardeşleri ya da kanunen bakmakla yükümlü olan kişi veya kurum temsilcisini, (ÖEHY, 2012:1).

Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine sınırlı düzeyde ihtiyaç duyan bireyi, (ÖEHY, 2012:1).

Orta düzeyde zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerindeki sınırlılık nedeniyle temel akademik, günlük yaşam ve iş becerilerinin kazanılmasında özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyaç duyan bireyi, (ÖEHY, 2012:1).

İşitme yetersizliği olan birey: İşitme duyarlılığının kısmen veya tamamen kaybından dolayı konuşmayı edinmede, dili kullanma ve iletişimde yaşadığı güçlükler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi, (ÖEHY, 2012:1).

Ortopedik yetersizliği olan birey: Hastalıklar, kazalar ve genetik problemlere bağlı olarak kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi sonucunda meydana gelen hareket ile ilgili yetersizlikler nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi, (ÖEHY, 2012:1).

Otistik birey: Sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığı erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bu özellikleri

nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi, (ÖEHY, 2012:1).

Özel eğitim okul ve kurumları: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere hizmet veren, özel olarak yetiştirilmiş personelin bulunduğu, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemlerin uygulandığı, Bakanlığa bağlı her tür ve kademedeki yatılı ve gündüzlü resmî ve özel okul ve kurumları, (ÖEHY, 2012:1).

Özel eğitim: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi, (ÖEHY, 2012:2).

Özel eğitime ihtiyacı olan birey: Çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi, (ÖEHY, 2012:2).

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için zorunlu öğrenim: Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için okul öncesi eğitim döneminde başlayıp ortaöğretim süresini de kapsayan eğitim ve öğretim sürecini, (ÖEHY, 2012:2).

Süreğen hastalığı olan birey: Sürekli ya da uzun süreli bakım ve tedavi gerektiren hastalığı nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi, (ÖEHY, 2012:2).

Tanılama: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile yeterli ve yetersiz yönlerinin, bireysel özelliklerinin ve ilgilerinin belirlenmesi amacıyla tıbbî, psiko-sosyal ve eğitim alanlarında yapılan değerlendirme sürecini, (ÖEHY, 2012:2).

Görme yetersizliği olan birey: Görme gücünün kısmen ya da tamamen

kaybından dolayı özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi, (ÖEHY, 2012:2).

Zihinsel yetersizliği olan birey: Zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireyi, ifade eder. (ÖEHY, 2012:2).

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

2.1.Eğitim-Öğretim

Bu bölümde eğitim ve öğretim kavramlarının açıklamalarına ve zihinsel engelli eğitimine ilişkin konulara yer verilmiştir.

2.1.1. Eğitim - Öğretim Kavramı ve Tanımı

Eğitim, insanları muntazam bir hayat şekline kavuşturmayı amaçlayan ve kişinin sahip olduğu yetenek ve nitelikleri programlı bir biçimde şekillendiren ve bu süreci deneyimlerle yönlendiren bir süreçtir (Harmandar, 2000:1). Eğitim süreci bir makinenin dişlileri gibi işlemek zorundadır makine dişlilerinden birisi kırıldığı takdirde çalışmalar aksayacaktır. Öğretmen, öğrenci ve yıllık plan eğitim çarkının dişlileridir.

Araştırmacılar eğitim kavramını tanımlarken birbirinden kesin çizgilerle ayrılan ifadeler kullanmak yerine, eğitim kavramını çeşitli yöntemler kullanarak farklı alanları bulma ve bulunan farklı alanları kullanarak kişide yapılabilecek değişiklikleri açıklamak şeklinde ifadelerle tanımlamayı tercih etmişlerdir. Tanımlarda görülmüştür ki eğitim konusunun; ruhsal yapı, global görüş açısı, kültür, toplum bilimi, tarih, ekonomi, sanat, aktüel yaşam, politika ve insan bilimi ile ilgili pek çok uzantısı bulunmaktadır.

Günümüzde kullanılan eğitim tanımlarına göre, eğitim bilimcileri eğitimi şu şekillerde ifade etmektedirler:

Variş'a göre eğitimsel ilerleme; insan kaynağını geliştirme, toplum fertlerinin beceri ve bilgilerinin geliştirilmesi sürecidir (Variş, 1998: 109).

Ülkemizde eğitimin en yaygın kabul gören ve öğretim programlarını etkileyen tanımı ise Ertürk (1972) tarafından yapılmıştır. Ertürk' e göre eğitim,

“kişinin tutumlarında, isteyerek gerçekleştirilen değişimin yaşanması sürecidir.” (Ekiz ve Durukan, 2007: 158).

Eğitim gelişim durumuna göre ise biçimsel olan eğitim ve biçimsel olmayan eğitim şeklinde iki grupta sınıflandırılmaktadır. Buna göre;

Formal, Biçimlendirilmiş Eğitim: Biçimsel olarak uygulanan eğitim, amaçları geleceğe ilişkin planlanmış ve öngörülen işlemlerle ilgili olarak sistemli bir şekilde ve öğretim aracılığı ile önceden hazırlanmış öğrenme ortamında gerçekleşir. Profesyonel eğitimler tarafından planlanır, uygulanır ve izlenir. Başka bir anlatımla; formal eğitim daha çok okul eğitimidir. Ülkemizde uygulanan biçimlendirilmiş eğitim; örgün ve yaygın eğitim olarak iki şekilde adlandırılmaktadır. Örgün eğitim, bireylerin hayata atılmadan, yani bir iş veya meslek hayatında çalışmaya başlamadan önce okul veya okul özelliği taşıyan yerlerde yetişmelerini sağlamak amacı ile yürütülen ve yasalarla düzenlenen eğitimidir. Örnek olarak; okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim verilebilir (Ekiz ve Durukan, 2007: 163). Yaygın eğitim ise; çoğunlukla örgün eğitim şansı bulamamış veya o şansı kullanamamış bireylerin, eğitim gereksinimlerini karşılayan bir eğitim türüdür. Halk eğitimi, çıraklık eğitimi, hizmet içi eğitim yaygın eğitime örnek gösterilebilir.

Informal (Biçimlendirilmemiş) Eğitim: Amaçlı ve planlı olmayan, doğal ortamlar içerisinde kendiliğinden oluşan genellikle tesadüflere bağlı, profesyonel eğitimciler tarafından yürütülmeyen, kontrol edilen bir çevrede yapılmayan ve olumlu olduğu kadar olumsuz sonuçları da olabilen kültürlenme sürecidir (Ekiz ve Durukan, 2006: 165).

Açıklama ve tanımlara bakıldığında eğitim; bireylerde oluşturulmak istenen davranış değişikliklerini tüm yönleriyle kapsayan genel bir süreç olarak görülmektedir. Bu sürecin içerisinde oluşturulmak istenen davranış değişiklikleri merkezi oluşturmakta ve hedef öğretim faaliyetleriyle yapılandırılmak istenmektedir.

Öğretim birçok bakış açısına göre farklı yorumlanmaktadır. Bu yorumlardan bazıları;

- Öğretim, belli bilgi, beceri ve anlayışlar edinilmesi ve kişide gerçekleşmesi düşünülen tutumların gelişimi için uygulanan yöntemlerin genel adlandırmasıdır (Varış, 1998: 112).
- Öğretim, öğretimin belirlenmiş hedefler doğrultusunda başlanması, değiştirilmesi, sıkıntı çekmeden başarıma sürecini ifade eder (Filiz, 2006: 50).
- Belirlenen hedefe ulaşmak için çizilen yolda emin adımlarla ilerlemek için bireylere yeni bilgileri öğretme ile felsefi güçleri geliştirmektir (Filiz, 2006: 54).
- Bir durumun veya deneyimin geride kalan izi şeklinde tanımlanabilir (Ekiz ve Durukan, 2006: 171).

Kısaca, öğrenim gören kişilerin başarılı olmasını hedefleyen, öğrenme sürecine başlanması ve sürdürülebilirliğinin gerçekleşmesi amacıyla düzen içinde planlanan etkinlikler şeklinde meydana gelen sürece öğretim denir (Açıkgöz, 1996: 39)

2.1.2.Eğitimin ve Öğretimin Hedefleri

Hedef, ulaşılmak istenilen yer olarak ifade edilmektedir. Öğretimde ulaşılmak istenilen hedef, bireyde değiştirilmek istenilen nitelikler şeklinde tanımlanır. Bu nitelikler, bilgi, ustalık, davranış, yönlendirilmişlik, bireyin sahip olduğu özellikler vb. olabilir (Sönmez, 2005: 152-154).

Varış'a göre eğitimin genel işlevleri; kişinin sahip olduğu bilgi ve becerisinin en yüksek seviyeye ulaşmasını sağlamak ve söz konusu becerilerin uygulanabilmesi için gerekli yöntemi izleyerek tutumları öğretmek ve yönlendirmektir (Varış, 1998: 53).

Ergün'e göre eğitimin amaçları öğrencilerin yapısına, topluma, derslerin içeriğine, okul kademelerine göre değişmektedir. Eğitimin temel unsuru, eğitilenin ruhsal-zihinsel durumunda meydana getirilmek istenen durum değişikliğidir (Ergün, 1996: 31).

Eğitim hedefleri oluşturulurken bazı ölçütlerin olması gerekir. Bu ölçütler şu

şekildedir:

- Amaçlar gerçekleştirilebilecek nitelikte olmalıdır,
- İstenilen davranış değişikliğini açıklayan yönde dile getirmelidir,
- Kendi içerisinde çelişki içinde bulunmamalıdır,
- İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayacak yönde olmalıdır,
- Toplum şartlarına ve ihtiyaçlarına cevap vermelidir,
- Demokratik ilkelere uymalıdır (Varış, 1997: 43).

Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde uygulanacak eğitim faaliyetlerinin genel hedefleri kanunla belirlenmiştir. Türkiye’de eğitim sisteminin de genel olarak amacı bakıldığında şu unsurların belirtildiği görülür;

- Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;
- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;
- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;
- Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır. (MEB, 2014: 1).

Eğitimin amaçları genel bir ifadeyle; bireyin hem çevresi hem de kendisi ile barışık olmasını sağlamak, günlük ihtiyaçlarını karşılamak, sosyal ilişkilerin düzenleyebilme becerisini kazandırmak, her konuda belirli oranlarda bilgi sahibi olmasını, karşılaştığı sorunlarla baş edebilmesini sağlamak, toplumsal hareketlilik konusunda bilinçli bireyler yaratmaktır.

2.1.3.Özel Eğitim Kavramı

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere yönelik olarak yapılan eğitim; “gerekli eğitimleri almış görevliler, oluşturulmuş öğretim şablonları ve izlenen yol ile bireylerin engel derecelerine ve engellilik çeşitlerine göre oluşturulmuş çeşitli alanlarda verilen eğitim” olarak tanımlanmaktadır (Diken, 2005: 9).

Özel eğitim hizmetlerinin sunulmasında özel eğitim öğretmenlerinin yanı sıra özel eğitim gerektiren bireylere yönelik hazırlanmış olan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ nin 15. maddesinde belirtilen özel eğitim hizmetleri kurulu üyeleri de görevlidir. Buna göre özel eğitim hizmetleri, özel eğitim veren öğreticiler, rehberlik ve psikolojik danışma görevlileri, psikologlar, aile doktorları, odyologlar, fizyoterapistler, aileler, kurumların müdürleri, bu alanda yetişmiş ilköğretim müfettişleri, çocuk gelişimciler, özel eğitim gereksinimli kişilerin iş gördükleri kuruluşlardaki bölge temsilcileri tarafından verilebilir. Yine tanımda sözü edilen geliştirilmiş eğitim programları, engel türlerine ve okul tür ve derecelerine göre hazırlanan programların yanı sıra, bireyin gereksinimlerine göre hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarını ifade eder.

Engel ve engelin özelliklerine uygun ortamlar ise özel eğitim gerektiren bireylerin, ihtiyaç duydukları gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde desteklenmiş öğretimi içermektedir. Bu desteklemeler, araç gereçleri, öğretim yöntemlerini, bireye sağlanan olanakları kapsar. “Örneğin, görme yetersizliği olan bireylerin eğitiminde yazılı materyaller, ya kabartma yazı olarak kullanılır ya da büyük puntolu harflerle kullanılır; işitme yetersizliği olanların eğitiminde işitmeye yardımcı cihazlar kullanılır. Zihinsel yetersizliği olanların eğitiminde daha fazla yapılandırılmış ortamlara yer verilebilir” (Diken, 2005:10).

Tüm çocuklar fiziksel nitelikleri ve öğrenme yetenekleri bakımından birbirinden farklıdır. Çocuklar arasındaki bu farklılıklar çoğu kez önemli düzeylerde değildir. Normal şartlarda eğitim hizmetlerinden faydalanmada problemlerle karşılaşmazlar. Özel gereksinimi olan çocuklar olarak isimlendirilen çocukların fiziksel özellikleri ya da öğrenme kapasiteleri, bu bireylerin öğrenimlerinde bireye özgü duruma gelmiş öğretim programlarıyla, belirli seviyede değişiklik sergiler (Eripek, 2011: 1-14).

2.1.4.Özel Eğitimi Gerektiren Bireyler

Ülkemizde 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik 2009 yılında revize edilmiştir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2009)' ne göre özel ihtiyaçları olan bireyin tanımlaması şu şekilde yapılmaktadır; birtakım sebeplerle kişisel ve gelişme nitelikleri ile öğretim durumları yönünden yaşıtlarından, olması gerekenden gözle görülür düzeyde fark gösteren bireyler özel gereksinimli bireylerdir. Özel ihtiyaçları olan birey olarak tarif edilen kişilerin fiziksel nitelikleri ya da öğrenme yetenekleri, bu bireylerin öğrenimlerinde her bireye özel, kişiselleştirilmiş öğrenim planlarının hazır olmasına ihtiyaç duyulacak derecede değişiklik arz etmektedir (Eripek, 2005:1-14).

Tanımlamanın içinde dikkat edilmesi gereken kavramlar vardır. Bu kavramlar arasında yetersizlik ve engel kavramları ön palan çıkmaktadır. Yetersiz olmak, bir işi gerçekleştirmede yeterliği olmayan, rutin davranışlarda sınırlı olan kapasiteyi ifade etmektedir. Engel kavramı ise, yeterliği olmayan veya özürlü kişinin etrafıyla olan iletişimde rastladığı problemleri ifade etmektedir. Yani engel, kişinin yetersizliğinden de çevreden de kaynaklanabilmektedir (Eripek, 2005:1-14). Bu araştırmanın konu edindiği özel gereksinimli bireylerin yetersizlik türleri, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2009)'ne göre şu şekilde açıklanmıştır:

2.1.4.1.Zihinsel Engellilik

Zihinsel engellilik, gelişmenin maksimum olduğu süreçte meydana gelen, uyumla ilgili tutumlarda rastlanan yetersizliğe ek olarak genel zekâ işlevi bakımından olağanın dışında olması halidir. Zihni yetersizliğin nedenleri genel olarak fizyolojik ve genetikten kaynaklı sıkıntılardır. Bundan başka, yetersiz tedavi koşulları ya da tedavi olanakları bulamamak, yeterli beslenmeme gibi psiko- sosyal sebepler de zekâ geriliğine yol açmaktadır. Zihinsel engeli olan çocukların fiziki görünüşleri ve sağlık durumları özrün ağırlık seviyesine göre değişiklikler göstermektedir.

Hafif düzeyde zihinsel engeli olan çocukların görünümü ve motor yetenekleri genellikle sıradan yaşlılarından daha değişik değildir. Fakat orta ve ağır seviyede zihinsel engeli olan çocuklarda bazı farklılıklar gözlemlenmektedir (Dinç 2003: 74, Allozine, 2006: 118).

Zihinsel engeli olan bireyler genel olarak akademik konularda, psikomotor becerilerde ve konuşmada sıkıntı, problem yaşarlar. Konuşmayı sıradan çocuklar nasıl öğreniyorsa öyle öğrenirler, fakat zihinsel yetersizlikle ilintili olarak konuşma becerileri daha geç oluşur ve daha çok konuşma bozuklukları gösterirler. Bu çocukların bir konuda yoğunlaşma durumları dağınık ve kısa sürelidir. Ayrıca sosyal yetenek sahalarında problem yaşamaktadırlar, insanlar ile bağ oluşturmakta ve arkadaşlık kurmakta sıkıntılıdırlar. Eğitimleri daha zor ve yavaş olmak ile birlikte, birçok yeteneği sıradan yaşlıları gibi öğrenebilirler (Orhan, 2004: 143; Çiftçi, 2007: 168).

Hafif seviyede zihinsel engeli olan çocuklar, öğretim açısından sıradan yaşlıları gibi birçok akademik yeteneğini öğrenebilir iken; orta seviyede zihinsel engeli olan çocuklar akademik yetenekleri öğrenemeseler de, yaşamın gerektirdiği pratik iletişim, sosyal uyum ve öz bakım becerilerini öğrenebilmektedirler. Ağır ve çok ağır seviyede zihinsel engeli olan çocuklarsa hayatları süresince devamlı yardım ve bakıma ihtiyaç duyarlar (Swansom, 2002: 152-154; Akdemir, 2006: 74).

Zihinsel engeli olan çocukların gelişme seviyeleri doğal gelişme gösteren akranlarından daha değişik olduğu halde; gelişme gereksinimleri sıradan çocuklardan

çok da değişik olmamaktadır. Bu çocukların da yemek yiyip içme, sevgi, başarıma hissi, kabullenilme ve toplumun bir bireyi gibi yaşam sürme ihtiyaçları mevcuttur (Swansom, 2002: 152-154).

2.1.4.2. Zihinsel Engelin Tanımı ve Sınıflandırılması

Zekâ, zihnin pek çok becerinin uyum içinde çalışması neticesinde meydana gelen becerilerin birleşimidir. Zihnin idrak, hafıza, mantık yürütme, sorun çözmeyle ilintili olarak, zihinsel becerilerin zor gelişmesi ile meydana gelen zihinsel engelin birçok tanımı yapılmıştır. Bunlar;

Tıbbi açıdan; yaşlıları nispetinde zihinsel olgunlaşma ve işlevlerinde devamlı gerilik ve yetersizliğin yanı sıra, beden ve beyin strüktüründe gözle görülür değişik durumlar sergileme halidir.

Toplumsal açıdan; sosyal ihtiyaçları anlama ve bunlara uyum sağlamada yaşlılarına oranla gözle görülür ve devamlı olarak becerememe, gerilik, yetmezlik gösterme halidir.

Zihinsel gelişme açısından; zekâ işlev ve gelişimlerinde yaşlılarına kıyasla devamlı gerilik gösterme halidir (Baran ve İçöz, 2001: 80-90).

Mesleki açıdan; o mesleğe özgü yetenekleri edinmede, işin gerektirdiklerini algılama ve bu gereklere uyum sağlamada yaşlılarına kıyasla belli ve devam eden bir biçimde gerilik gösterme halidir.

Motor ve zihinsel gelişme açısından; zihinsel ve motor gelişmelerinde yaşlılarına göre belirgin ve devamlı gerilik gösterme halidir.

Zekâ bölümü açısından; genel olarak belirli bir kültüre göre gerçekleştirilmiş, güven duyulan ve yürürlükte olan zekâ tetkiklerinde devamlı olarak olması gerekenin altında çıkan zekâ bölümü (IQ) düzeyi gösterme halidir (Sayın, 2007: 122).

Amerikan Zihinsel Özürlüler Derneği' nin (AAMD, American Association of Mental Deficiency) zihinsel engellilikle alakalı ileri sürdüğü tanımsa, en genel tanım

olarak kabul görmüştür. Bu tanıma göre zihinsel engel; zihinsel fonksiyonların büyük ölçüde ortalamaların altında olması, sosyal yetenek, iletişim, kişisel bakım, ev yaşamı, toplumsal yaşamda aktiflik, fonksiyonel akademik yetenek, boş zamanları değerlendirme ve iş sahalarında yetersizliğin olması biçiminde tanımlanmaktadır (Ahmetoğlu ve Aral, 2004: 237).

Zihinsel engeli olan çocuklar zekâ bölümlerine veya öğretimsel gereksinimlerine göre kategorilendirilmektedir. Hafif seviyedeki zihinsel engelliler; zekâ bölümü puanı 50/55 ile 69 arasındadır. Motor olgunlaşmalarında sıradan gelişme gösteren çocuklara oranla bir parça gerilik görülebilir. Bu çocuklar yaşlılarına oranla daha zor öğrenirler. Temel okuma, yazma ve sayma yetilerini edinmede zorluklar yaşarlar. Dikkatleri kısa süreli ve dağınıktır. Grupça yapılan etkinliklere katılımı ve koşullara uyum sağlamada sıkıntı yaşarlar. Kendilerine güvenleri yok denecek kadar azdır. Erken tanıyla ve erken eğitimle bu çocukların başarı sağlayabilecekleri göz ardı edilmemelidir (Aral ve Gürsoy, 2007: 336).

Orta seviyede zihinsel engelliler; zekâ bölüm puanı 35/40 ile 50/55 arasındadır. Genel olarak engelleri okul öncesi çağda anlaşılmaktadır. Gelişim nitelikleri sıradan çocuklardan büyük farklılıklar gösterir. Yaşları büyüdükçe yaşlılarıyla aralarındaki farklılıklar belirginleşmektedir. Motor gelişimleri akranlarına oranla daha geri seviyededir. Sosyal, ruhsal ve dil gelişimi konularında geç kalmışlık mevcuttur, davranış uyumsuzluklarına rastlanılabilir. Sosyal koşulları öğrenmek ve uygulamak onlar için güçtür. Yaşlılarına göre daha kolay akademik bilgileri ve kişisel bakımla alakalı yetileri öğrenebilirler. Genellikle erken teşhis, ebeveyn eğitimi ve yeterli eğitim fırsatlarıyla gündelik hayatlarında bir parça kendi kendilerine yetebilecek düzeyde olabilirler (Ahmetoğlu ve Aral, 2004: 237; Sayın, 2007: 122).

Ağır seviyedeki zihinsel engelliler; zekâ bölüm puanı 20/25 ile 35/40 arasındadır. Vahim şekilde konuşmada ve dil gelişiminde bozukluk, sosyal, psikolojik ve davranış sıkıntıları görülür. Temel kişisel bakım yeteneklerini öğrenmede geç kalmalar mevzu bahistir. Kıyafetlerini giyebilir, fakat minik düğmeleri ve paltosunun fermuarını kullanırken desteğe ihtiyaçları vardır. Banyo yapabilirler, fakat birilerinin yardım etmesine gereksinim duyarlar. Tam anlamıyla

olmasa da ellerini yıkayıp ve kurutabilir, tuvalete çıkabilmeyi kısmen öğrenebilir, fakat bakım ve beslenme için devamlı olarak birisine gereksinim duyarlar. Kavrama becerileri çok zayıftır. Sözle yapılan talimatları algılamada zorlanırlar. Çok yalın bir dille etraflarıyla iletişim kurarlar (Akdemir, 2006: 74; Algozzine, 2006: 118).

Çok ağır seviyede zihinsel engelliler; klinik bakımına ihtiyaç duyan, zekâ bölüm puanı 20/25'in altında olan gruptur. Eksiksiz bir gözetim gerekir. Kişisel bakımlarını uygulamaları mümkün değildir. Konuşamazlar, çevreleriyle alakaları yoktur. Genellikle birden çok engellilik halleri mevcuttur (Sayın, 2007: 122).

Eğitsel olarak yapılan tanılamada ise zihinsel engeli olan çocukları eğitim gereksinimlerine göre şu biçimde sınıflandırılmaktadır: Eğitilebilir zihinsel engelliler; zekâ bölüm puanı 45 ile 69 arasındaki okuma-yazma, matematik v.b esas akademik yetenekleri öğrenebilecek olan zihinsel engellileri kapsamına almaktadır. Bu çocukların dikkatte kalma zamanları sınırlı, motor gelişmeleri olağan gelişme gösteren akranlarına yakındır, sözel talimatları algılarlar ve sosyal davranışlarda sınırlı düzeyde problemlilerdir (Ahmetoğlu ve Aral, 2004: 237).

Öğretilebilir zihinsel engelliler; zekâ bölüm puanı 35 ile 44 arasındadır. Özel rehabilitasyon ve eğitime gereksinim duyan ve gördükleri eğitim ile gündelik hayatın gerektirdiklerini, kişisel bakım yetilerini ve sosyal uyumlulukları öğrenebilecek olan zihinsel engellileri kapsamına almaktadır (Çiftçi, 2007: 168).

Klinik bakıma ihtiyaç duyan zihinsel engelli çocuklar; zekâ bölüm puanı 0 ile 25 arasında bulunup, günlük yaşama uyum sağlayamayan ve sağlık kuruluşlarında sürekli bakıma gereksinim duyabilen zihinsel engellileri kapsamına almaktadır (Ahmetoğlu ve Aral, 2004: 237).

2.1.4.3. Zihinsel Engele Neden Olan Etmenler

Zihinsel engelin sebeplerinin bir bölümü bilinmekte, kalan büyük bölümüyse bilinmemektedir. Zihinsel engellilik hali birçok faktörün veya niteliğin bir araya gelmesi neticesinde meydana gelmektedir. Zihinsel engelin sebepleri doğumdan önce, doğum sırasında ve doğum sonrasında meydana gelen problemlerden

kaynaklanmaktadır (Aral ve Gürsoy, 2007: 338).

Doğumdan önceki sebepler: Annenin bilhassa gebeliğin ilk üç ayında geçirdiği rubella, sifiliz, toksoplazmozis, frengi, aids gibi enfeksiyonel rahatsızlıklar, sakinleşmek amacıyla kullanılan ilaçlar, alkaloid, kafein içeren maddeler ve endüstriyel kimyasal maddeler, radyasyon etkisinde kalma, beslenme yetersizlikleri, genetik problemler ve kromozom sapmaları, metabolizmaya bağlı rahatsızlıklar, frajil x sendromu, baş-kafa oluşum bozuklukları (anensefali, mikrosefali, hidrosefali) çocuklarda zihinsel geriliğe sebebiyet vermektedir.

Bazı incelemeler neticesinde kan uyumsuzluğu, annenin gebelik sürecinde kullandığı narkotik madde, nikotin ve alkolün de bebek gelişimine negatif yönde tesir ettiği ortaya koyulmuştur (Bouras ve Jacobson, 2002: 162-165; Çiftçi, 2007: 168).

Doğum sırasındaki sebepler: Bebeğin doğum ağırlığının düşük olması, erken ya da geç doğum ve zihinsel gerilik arasında direkt bir bağlantısı olmasa da, bu bebeklerin enfeksiyon kapma ve hasta olma riski daha fazladır dolayısı ile zeka geriliğinin gözlenme olasılıklarının daha fazla olduğu saptanmıştır. Ayrıca, doğum esnasında beyne zarar verilmesi, hipoksi veya anoksi şeklinde adlandırılmakta olan oksijen yetersizliği, göbek kordonunun düğümlenmesi, bebeğin ters gelmesi vb. doğum sıkıntıları da zihinsel engelin sebepleri arasında görülmektedir (Lisenka vd. , 2005: 606-616; Akdemir, 2006: 81).

Doğum sonrasında oluşan sebepler: Doğumdan önce ve doğum sırasında bir sıkıntıyla karşılaşmadığı halde, doğumdan sonraki dönemlerde çocuğun geçirdiği kafa travması ve yaralanması, glioma, encephalitis, zehirlenmeler, kaba beyin hastalığı, enfeksiyonlar, bakteri, virüs ve mantara bağlı merkezi sinir sistemi hastalıkları, doğumdan sonra gerçekleşen zatürre, bronşit, astım vb. hastalıklar, yabancı nesne yutma, beslenme yetersizlikleri, bozuk sağlık şartları şeklindeki haller zihinsel engelle sebebiyet vermektedir. Ayrıca, ansefaliteye sebebiyet verebilecek cıva ve kurşun zehirlenmelerinin, dayakla veya şiddetli zedelenmeler sonucunda ortaya çıkan beyin kanamalarının da zekâ geriliğine sebep olabildiği ifade edilmektedir (Leff, 1998: 97-113; Orhan, 2004: 155).

2.1.4.4. Zihinsel Engelli Çocukların Özellikleri

Zihinsel engeli olan çocuklar, olağan gelişme gösteren çocuklar gibi vasata benzer psikolojik, fizyolojik, sosyal, duygusal ihtiyaçlara maliktir. Fakat gelişimi ilgilendiren hususlar ve öğrenme bakımından olağan gelişme gösteren çocuklara göre değişiklik gösterirler.

Fiziksel ve psikomotor gelişim: Zihinsel engeli olan çocukların fiziksel görünüşleri ve sağlık vaziyetleri, engelin ölçüsüne göre değişebilmektedir. Hafif zihinsel engeli olan çocukların görünümü ve motor yetileri genellikle olağan gelişme gösteren yaşlılarından çok az farklılıklar gösterir. Orta ve ağır seviyedeki zihinsel engeli olan çocuklarınsa görünümünde bazı farklılıklar gözlenmektedir.

Zihinsel engelli çocuklardan down sendromlu çocukların ise, zayıf adale, kısa ve geniş eller, kısa parmaklı geniş ayaklar, düz burun, kısa boyun, küçük kafa, küçük kulaklar, kafa ve vücut arasındaki orantının büyük olması gibi kendine özgü fiziksel özellikleri bulunmaktadır. Ayrıca, bu çocukların iç ve dış organlarında çeşitli zedelenmeler, diş çürükleri, kalp yetmezliği, şaşılık, uzağı ya da yakını görememe gibi görme, işitme ve konuşma gibi problemler de görülmektedir (Çiftçi, 2007: 170).

Zihinsel engeli olan çocukların fiziki gelişimleri ilk yıllarda oldukça yavaştır. Bu çocuklarda her geçen ay motor gelişiminde gerilik gözle görülür derecede meydana çıkmaya başlar. Mesela, kafalarını vaktinden çok sonra dik tutarlar, bunların dişleri vaktinden çok sonra çıkar ve vaktinden çok sonra yürürler ya da hiç yürüyemezler (Ataman, 2003: 361).

Zihinsel engeli olan çocuklar ellerini de yeterince işlevli kullanamazlar. El-göz, el-ayak uyumunu ve dengelerini sağlamada, küçük-büyük adaleleri hareket ettirmede yetersizlikler gözlenir. Eline aldığı cismi tutma, sallama, elden ele geçirme, birbirine vurma vb. yetilerde güçlük çektikleri ve muvaffak olamadıkları gözlenir. Ayrıca bu çocukların dirençleri düşük olduğundan devamlı hastalanırlar (Aral ve Gürsoy, 2007: 368).

Dilsel gelişim nitelikleri: Zihinsel engeli olan çocuklar konuşmayı olağan

gelişim gösteren çocukların öğrendiği şekilde öğrenirler, fakat zihinsel yetersizlikle inilti olarak konuşmaları kendi yaş guruplarına göre geç gelişir ve daha çok konuşma bozukluğu gösterirler. Zihinsel engeli olan çocukların zihinsel yetersizlikleri fazlaştıkça, konuşma ve dil sorunları da daha sık gözlenmektedir. Hafif zihinsel engeli olan çocuklar, kelimelerdeki bazı harfleri atlama, harf ilave etme veya sözcükleri yanlış çıkarma vb. konuşma bozuklukları göstermekte, sözel yönergeleri ve görevlerini ne şekilde yürüteceklerine dair ifadeleri algılamakta problemler yaşarlar. Yaşlarıyla paralel cümleler oluşturamazlar, kelime hazneleri yetersizdir, kelimeleri yanlış kullanırlar. Fakat sınırlı kelime ve cümleler ile de olsa etrafındaki kişilerle konuşup iletişim kurabilmekteler. Orta ve ağır zihinsel engeli olan çocuklarsa bu sıkıntılara ilaveten, çok daha az kelime ve cümle kullanarak düşünce ve isteklerini anlatabilmektedirler. Bu çocuklar konuşmanın çok sınırlı veya hiç olmadığı hallerde arzularını anlatmak maksadıyla sesler veya işaretler kullanabilirler (Kulaksızoğlu, 2003: 97-113).

Bilişsel gelişim özellikleri: Zihinsel engeli olan çocukların bilişsel gelişme nitelikleri genelleme, dikkat ve bellek nitelikleri biçiminde ele alınmıştır. Dikkat: Zihinsel engeli olan çocuklar, öğrenmek maksadıyla dikkatini bir yere odaklamada problem yaşarlar. Dikkatleri dağınıktır ve kısa sürer, çok çabuk yorulmaktalar, pürüzler karşısında hemen usanmışlık göstermekte ve yeni vaziyetlere uyum sağlamada güçlük çekerler. Bu durum, bu çocukların öğrenme için motivasyonlarını düşürmektedir. Deneyimlediği başarısızlıklar ve bu tecrübelerin üzerlerinde bıraktığı gerginlikler, bu çocukların verilen işi uygulamada endişe duymalarına sebebiyet vermekte ve motivasyon düşüklüğü yaratabilmektedir. Bunun neticesinde sorunları çözmek için büyüklerin desteğine gereksinim duyarlar. Sorunlarını çözebilseler bile kendi çözümlerine güvenememektedirler (Çiftçi, 2004: 175; Okur, 2004: 107).

Bellek (Hafıza): Tüm zihinsel engeli olan çocuklar anımsamada zorluk çekerler. Zihinsel engeli olan çocuklarda, hem anlık bellek, hem de uzun süreli bellekte bazı problemler gözlenmektedir. Bu çocuklar, eğitime ve belleğe yararlı ilkeleri ve davranışları ayırt etmekte sorun yaşamakta, sıklıkla kısa süreli, anlık bellekteki bilgileri uzun süreli belleğe transfer etmede problem yaşamaktalar (Wehmeyer vd., 1996: 632-642; Çetrez, 2004: 115).

Genelleme: Öğrenilmiş olan bilgiyi veya davranışı başka bilgiye veya davranışa dönüştürme ve değişik durumlara aktarma becerisidir. Zihinsel engeli olan çocuklar, eğitim kurumunda öğrendikleri yetenekleri, ev ortamına ve topluma genellemede güçlük yaşarlar. Bunun sebebiyse bu çocukların ev ve toplum çevrelerinin dersliğe göre daha kompleks olması ve çevresinde çok fazla uyarının bulunmasıdır.

Sosyal ve duygusal gelişim özellikleri: Zihinsel engeli olan çocuklar sıradan akranlarına nazaran daha az sosyal ve duygusaldırlar. Zihinsel engeli olan çocuklar kendilerinden yaşça küçük çocuklarla daha iyi iletişim kurarlar. Bu çocuklar yükümlülükten uzak dururlar ve ekip içinde başka kimselere bağlı olma meylindedirler. Arkadaşlık başlatmada, iletişim kurmakta ve devam ettirmede, sosyal emareleri almakta ve karşılık vermekte, hislerinin farkına varmakta, seçim yapmakta, paylaşmakta ve davranışlarını kontrol altında tutmakta güçlük çekmektedirler. Gruba önderlik etmekten uzak durmakta, kendi kendilerine bir iş yapmaktan kaçınmaktadırlar. Ayrıca, ilkeleri kavramakta ve ilkelere uymakta zorluk yaşamaktadırlar (Swansom, 2002: 157; Cavkaytar ve Diken, 2003: 292).

Zihinsel engeli olan çocuklar, genel olarak hiç kimsenin ne hissettiğiyle ya da ne düşündüğüyle ilgilenmemektedirler, devamlı ilgiyi kendi üzerlerine çekmeye uğraşmaktadırlar. Agresif oldukları anlarda, duygulanım bozukluğu yaşadıklarında veya net olamadıklarında ya da bazı durumlarda kendilerine keyif verdiğiinden ara sıra zarar verici davranışlar göstermektedirler, kendilerinden istenilen çoğu şeye karşı çıkmaktadırlar. Bu çocukların kişilik kavramları zayıftır, kendilerine güvenleri yoktur, bencildirler, sosyal vaziyetlere uyum sağlamada sıkıntı çekmektedirler. Ayrıca, dikkat dağınıklığı, üşengeçlik, beslenme bozukluğu, şiddete meyil ve aşırı inatçılık gibi nitelikleri de sık sık gözlenmektedir (Çiftçi, 2007: 185).

2.1.4.5. Zihinsel Engelli Çocuklarda Tanı ve Değerlendirme

Tanı; kişinin engelliliğine isim koyulması, seviyesinin ve kişinin bundan müteessir halinin tayinidir. Zihinsel engeli olan çocukların en uygun eğitim programlarına yerleştirilmelerinde teşhis mühimdir. Zihinsel engeli olan çocuklara

teşhis konulduktan sonra, özel eğitim hizmetlerinden faydalanma olanağı verilmelidir. Bu eğitim hizmetlerinin özelliğini, tanılama tayin etmektedir (Lisenka vd., 2005: 612).

Zihinsel engeli olan çocukların teşhisi tıbbi ve eğitsel olmak üzere iki biçimde gerçekleştirilmektedir. Tıbbi teşhis: Bu tip tanılamalarda tıbbi doneler ve psikometri testlerinden faydalanılır. Zedelenmenin olduğu zaman, yer, derece ve engelin ne şekilde bir gelişme göstereceği üstünde durulur. Tıbbi tanılama modelinde zekâ testleri ve uyum testleri kullanılır. Zekâ testleri, grup ve bireysel olmak üzere iki gruba ayrılır. En çok kullanılanlar, Stanford Binnet ve Wechler çocuklar için zekâ testidir. Diğer zekâ testlerine nazaran geçerlilik ve güvenilirlikleri daha büyük olan bu testlerin sözel ve performansa yönelik kısımları vardır. Zekâ yaşının takvim yaşına bölünüp yüzle çarpılması neticesinde zekâ bölümü bulunmaktadır. Uyum testleri, uyumsuz davranışları ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu maksatla geliştirilen materyallerin geçerlilik ve güvenilirlikleri zekâ testlerinden daha düşüktür. Günümüzde pek çok davranış ölçeği bulunmak ile birlikte en popülerleri Uyumsal Davranış Ölçeğidir (Dinç, 2003: 72; Aral ve Gürsoy, 2007: 340).

Eğitsel Tanılama: Tıbbi donelere ilaveten, çocuğun bilişsel, duyuşsal ve eğitsel performans seviyelerine bağlı bilgilerin toplanmasını kapsamaktadır. Çocuğun eğitsel araştırılmasında gözlemlerden ve ölçüt ilişkili testlerinden faydalanılır. Okul öncesi süreçte çocuğun ilgi alanları dikkate alınarak düzenlenen ölçütlerle ilişkili testler ile çocuğun yapabildiği her şey saptanır. Eğitsel tanılama modelinde sıkıntının yalnızca çocuktan kaynaklanmadığı, ortamdan da kaynaklanabildiği yargısı ağır basmaktadır (Aral ve Gürsoy, 2007: 340).

2.1.4.6. Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimleri

Zihinsel engeli olan çocukların kavrama, kategorilendirme ve hafızalarındaki yetersizlik öğrenmelerini zorlaştırmaktadır. Bu çocukların mümkün olan en kısa zamanda, çok ve kalıcı bilgiye ulaşabilmeleri amacıyla özel eğitim çalışmalarına gereksinim duyulmaktadır. Bu sebeple, zihinsel engeli olan çocukların eğitimleri, belirli programlar çerçevesinde uygulanmalıdır. Zihinsel engeli olan çocuklara

gösterilen eğitim hizmetleri, erken müdahale programları, ev odaklı eğitim, kuruluş odaklı eğitim ve ev-kurum odaklı eğitim biçiminde yürütülmektedir (Aral ve Gürsoy 2007: 340, Çiftçi, 2007: 185).

Erken müdahale programları: Erken müdahale, gelişimle ilgili bir yetersizliğin tayin edilmesinin direkt bir neticesi olarak, çocuğa yönelik bütün destek faaliyetlerinden meydana gelen bir süreçtir. Erken müdahale sadece çocuğun kendini değil, bununla birlikte anne-babaları ve etraflarındaki insanları da kapsamaktadır. Erken müdahale, engeli olan ve olmayan çocuklara fiziki, devinim, bilişsel, konuşma, sosyo-gelişim ve kişisel bakım yeteneklerinin verilmesinde kullanılan tesirli bir programdır. Ayrıca ikinci bir engel durumunun da ortaya çıkma olasılığını da düşürmektedir (Sarı, 2007: 184). Okul öncesi süreçte kullanılan pek çok erken müdahale programları mevcuttur. Bunlardan en yaygınları;

- **Oyun temelli programlar:** Bu programlar çocukta en etkili öğrenmenin oyunla olduğunu savunan bir programdır.

- **Akademik beceri temelli programlar:** Oyunu esas alan programların çalışma mantığının aksine ön akademik yeteneklerin gösterilmesini ve çocukları okula hazırlamayı hedeflemektedir.

- **Dil temelli programlar:** Bu programlar öncelikli olarak çocukların konuşmalarını geliştirmelerini ve etkili biçimde kullanmalarını sağlamaktır.

- **Sosyal beceri temelli programlar:** Bu programlar dil odaklı programlar ile ortak çalışmaktadır. Davranış ile ilgili problemleri veya yaşıtlarıyla iletişim kurma problemi olan çocukların bu davranışlarının yok edilmesinde tesirli programlardır.

Ev merkezli eğitim: Fiziksel, duygusal, sosyal ve iletişim yetersizlikleri nedeniyle eğitim-öğretim kurumlarından yararlanamayan engelli bireylerin eğitimlerinin ev ortamında yapılmasıdır. Ailelerin bilgilendirilmesi, desteklenmesi ve bireyin ev ortamında eğitime alınması esasına dayalı olarak, gezerek özel eğitim veren öğretmenler tarafından sürdürülmektedir

Kurum merkezli eğitim: Zihinsel engelli çocukların eğitimleri, özel eğitim

okulöncesi ve ilköğretim okulu, entegre eğitim sınıfları, özel sınıflar ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılmaktadır.

Özel eğitim okul öncesi ve ilköğretim okulu: Bu tür programlar daha çok ileri düzeydeki zihinsel engelli çocuklar için uygulanmaktadır. Bu okullarda okuyan çocuk tüm ya da yarım günlük bir programa katılmaktadır. Özel eğitim okul ve sınıf programları, zihinsel engelli çocukları eğitimlerini normal okullarda, akranlarıyla birlikte sürdürecektir yeterliliğe ulaştırmayı amaçlayan bir yaklaşımla hazırlanmıştır (Aral ve Gürsoy, 2007: 340; Çiftçi, 2007: 186).

Entegre (kaynaştırma) eğitim sınıfları: Entegre eğitim sınıflarında engelli olan ve olmayan çocuklar bir arada eğitim almaktadır. Burada çocukların gelişim düzeylerine uygun program sunulmaktadır. Entegre eğitim programları, engelli çocukların engelli olmayan çocuklarla oynamasına ve arkadaşlık yapmasına, normal akranlarıyla etkileşime girerek sosyal beceriler kazanmasına fırsatlar sunmaktadır.

Özel sınıflar: Zihinsel engelli öğrencilerin engel çeşidi ve engel özelliklerine uygun olarak okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim okullarında açılan sınıflardır. Bu sınıflarda alanında uzman öğretmenler tarafından zihinsel engelli çocuklara akademik ve sosyal beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır (Çiftçi, 2007: 188).

Rehabilitasyon merkezi: Rehabilitasyon merkezlerinde, zihinsel engelli çocuklara haftanın belli günlerinde, belirlenen seanslarda bireysel, grup ya da her iki şekilde eğitim verilmektedir. Bu merkezlerde rehabilitasyon üç aşamada gerçekleştirilmedi. İlk aşamada tıbbi rehabilitasyon yapılmaktadır. Tıbbi rehabilitasyonda amaç zihinsel engelli bireyin fiziksel kapasitesini arttırmak ve günlük yaşantısında bağımsız olmasını sağlamaktır. İkinci aşamada sosyal rehabilitasyon yapılmaktadır. Sosyal rehabilitasyonda, engelli bireyin sosyal etkinliklere katılımı desteklenmektedir. Son aşama olan mesleki rehabilitasyonda ise, engelli bireye mesleki rehberlik ve mesleki eğitim gibi hizmetler sunulmaktadır.

Ev-kurum merkezli eğitim: Ev-kurum merkezli eğitim programları, engelli bireyin hem ev ortamında, hem de kurum merkezli okullarda eğitimini sürdürdüğü

programlardır. Bu tür programlar esnektir ve engelli çocuğun ihtiyacını gidermek için bireyselleştirilmiştir (Ataman, 2005: 359; Akdemir, 2006: 85).

Ortopedik Yetersizlik: Eklem, kas ve iskeletteki rahatsızlık, noksanlık ve yeterli olmamaktan ötürü, kişinin eğitsel işlevlerinin ve akranları ile ilişkisinin negatif olarak etkilenmesi halidir.

Birden Fazla Alanda Yetersizlik: Bireyin büyüme süreci içerisinde, eğitsel işlevini ve akranları ile ahengini fazlasıyla negatif etki eden birçok yönden gözlenen yetememe halidir.

Süreğen Hastalık: Büyüme süreci içerisinde, kişinin, devamlı bakım ve tedavi edilmesi gereken rahatsızlığı sebebiyle eğitsel işlevinin ve sosyal uyumunun negatif şekilde etkilenmesi halidir.

Otizm: Bebeklik sırasında gözlenen toplumsal etkileşim ve iletişim kuramamayla alakalı ve faaliyetlerin gözle görülür yetersizliği ve benzeri niteliklerle belirti veren çokça rastlanan gelişim sürecinde meydana gelen yetersizlik halidir.

Zihinsel Yetersizlik: Zihinsel yetersizlik, büyüme ve gelişme sürecindeki farklılıkları ifade etmektedir. Zihinsel yetersizlik gösteren bireyler, bilişsel büyüme hızında ve bireylerin en son ulaştıkları bilişsel işlev düzeyinde diğer bireylerden farklılık gösteren bireylerdir (Eripek, 2005:55-57).

Zihinsel engelli olan bir çocuğun genel özellikleri şu şekildedir;

✓Hafızası güçlü değildir,

✓Eğitimde başarması zordur.

✓Eğitim kurumunda eğitim gören, ortalama zeka aralığına sahip bir bireyin bir yıl içinde tamamladığı süreci tamamlayamaz.

✓Zihni yetersizliği bulunan bireyin konuşma becerisi de azdır. Gecikmiş konuşma sıklıkla görülür. Kendini ifade edemeyebilir.

✓Fiziksel olarak bazı devinimsel hareketler yapabilirler (Korkmaz, 2000: 92).

Zihinsel yetersizliği olan bireylerde aşırı hareketlilik, dikkati sürdürmemeye, kaygı bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, psikotik bozukluklar, kişilik bozuklukları gibi bir takım davranış bozuklukları görülebilmektedir. Ayrıca beden

sağlığı ile ilgili problemler ve tedavi süreçleri için alınan ilaçlar dikkat ve konsantrasyon açısından zarar verici olabilirler. Bu da sosyal becerilerin daha yavaş ve daha sınırlı kazanılmasına ve uygunsuz davranışların sergilenmesinde artışa sebep olabilmektedir (Eripek, 2005: 55-57).

Fiziksel Yetersizlik: Fiziksel yetersizliklerden bazıları şunlardır;

Kuaripleji: Hareket, duyu, seksüel fonksiyonların ve en temel bedensel işlevlerin kayıplarının söz konusu olduğu bu rahatsızlıkta kişinin akut dönemi geçtikten sonra meslek yaşamları, aile ve sosyal ilişkileri bozulmaktadır. Ayrıca kişide endişeler başlayabilir, fiziksel hastalığa uyum güçlüğü, depresyon ya da kayıp/yas reaksiyonu görülebilir (Kulaksızoğlu, 2003: 97-113). İnstabil bir servikal omurga yaralanmasından sonra felç ve metabolik komplikasyonlar görülebilir ve ölümle sonuçlanabilir

Serebral Palsi: Fetusun intrauterin döneminde, gelişimi doğum sırasında ya da doğum sonrasında süren beyin dokusunun sebep olduğu bireydeki harekete ve postüre zarar veren bir rahatsızlıktır (Kınalı, 2003: 244).

Serebral Palsi, motor bir rahatsızlıktır fakat bunun yanında sıklıkla mental gerilik, epilepsi, görme, işitme, konuşma ve beslenme problemlerine rastlanmaktadır (Kulaksızoğlu, 2003: 97-113).

Multipl Skleroz: Genç erişkinlik döneminde ataklar halinde gerçekleşen veya ilerleyici olabilen, merkezi sinir sistemine ait çeşitli belirti ve bulgular ile karakterize bir rahatsızlıktır (Kulaksızoğlu, 2003: 97-113). Yukarıda belirtilen rahatsızlıklar gibi birçok rahatsızlık bedensel yetersizliğe sebep olmaktadır.

Otizm Spektrum Bozukluğu: Otizmliler çocukları tanımlamak için kullanılan birçok davranış özellikleri bulunmaktadır fakat genellikle hiçbir otizmlilerde bu davranış özellikleri tümü ile bulunmaz ve sıklıkla hepsi bir anda görülmez (Korkmaz, 2007: 56). Otizm spektrum bozukluğuna bazı davranış problemleri eşlik eder. Bu davranış problemleri arasında; hiperaktivite, agresiflik, cana gasp edici tavırlar, yersiz kaygı, hiddet krizi, fazla asabilik, ayak direktme, tekrarlayan irade dışı hareketler, uyuma ve yemek yemede sıkıntılı olma, ahlak dışı davranışlar sergileme,

orgazm olma çabası, kişisel bakım ve tıraş sıkıntıları, nesne, birey ya da objeye karşı ilgi duymak yer almaktadır (Korkmaz, 2007: 55).

Günümüzde özel eğitime gereksinimi olan çocuğa sahip ailelerin ekonomik, fiziksel, duygusal, sosyal, zaman gereksinimi gibi durumlar ile ilgili yoğun sıkıntılar yaşadığı görülmektedir. Bu sıkıntıların yaşam boyu sürmesinden ve çocuğun aileye bağımlı bir hayat sürüp sosyalleşmeyi gerçekleştirememesinden dolayı, özel gereksinimli bir çocuğun varlığı ailenin düzenini bozmakta ve belirli yapılarda değişime sebep olmaktadır.

İşitme Engelliler: İşitme engeli kavramı, bir duyu organı ile alakalı düşük seviyeden çok yüksek seviyeye göre eksiklik olarak da ifade edilen özrü ifade etmektedir. Duyu kaybı yaşayan bireyler işitmeyen ve yüksek seviyede işitme kaybı olarak sınıflandırılır. Duyu yetisi kaybolmuş olan (işitmeyen) birey, bu duyu kaybını cihaz yardımı ya da cihaz olmadan sürdüren bireyi, duyu yetisini yüksek seviyede yitirmiş olan bireyde ise cihaz yardımı olmadan işitme görevini yerine getirememeyi ifade etmektedir. (Tüfekçioğlu, 1998).

İşitme Engelliliğin Nedenleri: Duyma güçlüğü olgularının yüzde doksan beşinin anne karnında, doğum sırasında ya da çocuk konuşma yeteneği kazanmadan önce, yüzde beşininse çocuk konuşma yeteneği kazandıktan sonra meydana geldiği kabul edilmektedir (MEB Yayınları, 2003). Duymada engel yaşamamanın sebepleri anne karnında, dünyaya geldiği sırada veya dünyaya gelindikten sonra nedenler şeklinde sınıflandırılabilir.

Anne karnındaki sebepler şunlardır (Tatar, 1995: 163): Anne karnındaki süreçte ebeveynin yaşadığı bir hastalık ya da virüs bulaşması (özellikle kızamıkçık, kabakulak, sarılık ...); hamilelik sürecinde ebeveynin film çektirmesi; hamilelik sürecinde ebeveynin oto toksik madde ve uyuşturucu alınması; hamilelik sürecinde yaşanmış olan kazalar; kan uyuşmazlığı ve genetik faktörlerdir.

Dünyaya gelme sırasındaki nedenleri ise şunlardır (MEB Yayınları, 2003):

Bireyin doğum zamanında ortaya çıkan karmaşıklar nedeniyle bunlar kordan bağının bebeğin boynuna dolaşması ve bireyin anne karnında vücuduna gerekli

oksijeni alamaması; normal ağırlığına nazaran hafif olarak meydana gelmesi; bireyin normal zamandan önce dünyaya gelmesi; Bebeğin doğum esnasında meydana gelen vücudun bazı bölümlerindeki zedelenmelerdir.

Doğum sonrası nedenleri şu şekilde sıralayabiliriz (MEB Yayınları, 2003):

Orta veya iç kulak yapılarında zedelenme; Çocukluk hastalıkları (havale, menenjit, kızamıkçık, kızıl...); üç aydan fazla süren kronik orta kulak iltihabı (otit) ve çocukluk yaralanmalarıdır (kafatası kırıkları, çatlakları, baş veya kulaklara şiddetli darbe, çok yüksek sese maruz kalma ve zarar verecek şekilde kulağa sokulan cisimler). İşitme engelliliğinin bir diğer nedeni de kalıttır. Kalkavan (Kalkavan, 2007: 21-29), kalıtımı; üreme sırasında ana babada bulunan bir takım özelliklerin genler yoluyla genç kuşağa geçmesi olarak tanımlamıştır. Dolayısı ile ana babada bulunan işitme engelliliği durumu, kalıtım yolu ile bireye geçebilir.

İşitme Engelliliğinin Sınıflandırılması: İşitme engelliliği genel olarak işitme kaybına göre beş ana grupta incelenir. Bunlar;

İletim tipi işitme kaybı, Sensörinöral işitme kaybı; Karışık tip işitme kaybı; Santral işitme kaybı ve fonksiyonel işitme kaybıdır.

İletim Tipi İşitme Kaybı: Bireylerin doğum esnasından olmayan ve zamanla büyüyerek okul dönemindeki zamanlarda görülen duyu kaybı olarak ifade edilmektedir. Bunlar şu şekilde görülmektedir; bireylerin dış kulak patolojileri, orta kulak patolojileri, timpanik zar patolojileri, kemik zincir patolojileri ve östaki disfonksiyonu gibi duyu için gerekli bilgilerin taşınmasını engelleyen işitme kaybına sebep olan durumlardır.

Sensörinöral İşitme Kaybı: Duyu düşüklüğü helezonsu kıvrım ve/veya daha ileriki alanlarda (korteks, duyu azalması, vb.) içeriyorsa sensörinöral duyu azalması olarak ifade edilmektedir. Bireyin doğumundan önce anne karnında (kalıtsal sebepli, kızamıkçık geçiren anneden dolayı, vb.), doğum esnasında (bireyin doğumun da meydana gelen karmaşık olaylar, gerekli oksijeni alamama, sarılık vb.) ve bireyin doğumundan sonraki evrelerdeki (kullanılan ilaçlarla işitme yoluna zarar vermesi, vücudun normal sıcaklık seviyesinden yüksek oranda ısı artışı, farklı hastalıklar, vb.)

sebeplerden meydana gelmektedir.

Sensörinöral duyu azalmalarının sebepleri, iç kulak hastalıkları (doğumdan gelen rahatsızlıklar, kalıtsal enfeksiyonlar, enfeksiyonlar, iç kulakta bulunan sıvının basınç ayrının sabitlenememesi hastalığı, bireylerin ileriki yaşlarda yaşın büyümesine paralel olarak duyu kayıpları, kullanılan ilaçların işitme yoluna zarar vermesi, anlık olarak meydana gelen duyu yetisi, bireyin çeşitli sebeplere bağlı olarak yaşamış olduğu travmalar, yüksek sesli titreşimlerin iç kulağı etkilemesi, kulak yolundan meydana gelen orantısız hücre büyümesi, diğer sistem hastalıkları) ve işitme siniri ve beyin hastalıklarıdır (enfeksiyonlar, sinir sistemi hastalıkları, tümörler).

Mixed (Karışık) Tip İşitme Kaybı: Yukarıda bahsetmiş olduğumuz sensorinöral ve iletim tipi duyu kayıplarının aynı zamanlarda görülmesidir

Santral Tipi İşitme Kaybı: Bireyin işitme duyusunda bir sıkıntının olmaması fakat etrafındaki seslere birbirine karıştırma buna bağlı olarak ayırt edememe sanki işitme kaybı oluşmuş gibi bireyin karışışındaki konuşuklarını anlayamaması, dikkatini bir nokta üzerinde yoğunlaştırmamasına neden olur. Burada kişinin işitme kaybı varmışçasına odaklanamaması sorunu beynin korteks adı verilen kısmında meydana gelmektedir.

Fonksiyonel/Organik Olmayan İşitme Kaybı: Bireyin işitme yetisini yitirmiş olduğundan farklı davranışlar göstermesi ya da duyu yetisi olduğu kanısına inanması ile meydana gelen durumdur (Anonim, 2010).

2.1.5.Özel Eğitim Gerektiren Bireyin Belirlenmesi

Özel eğitime gereksinimi olan çocuğun gözlemler sonucunda belirlenen farklı özellikleri velileri veya okuldaki sınıf öğretmenlerini harekete geçirmektedir. Çocuğun gereksinimlerinin ne olduğunu bilebilmek için ne tür engeli olduğunun bilinmesi şarttır. Bu nedenle çocuğun eğitim ve öğretimini ya da topluma uyumunu nelerin engellediğinin bulunması üzerinde durulur. Özel eğitime gereksinimi olan çocuğun tanılanması tıbbi tanılama ve eğitsel tanılama ile yapılabilir.

Tıbbi Tanılama: Problem alanına göre hastane ortamında konu ile ilgili uzman sağlık personelinin incelemesi sonucunda, bireyin gelişimindeki farklılığın, kaynağının, bireyin etkilenme derecesinin ve tıbbi gereksinimlerinin belirlendiği tanılama sürecidir (Kulaksızoğlu, 2003: 97-113).

Eğitsel Tanılama: Bireyin eğitim ortamını ve önceliklerini, yeterlilik ve yetersizliklerini, gelişim alanlarında yaşlarına oranla var olan performans düzeyinin belirlenmesi sürecidir (Kulaksızoğlu, 2003: 97-113).

Yukarıda sayılan tanılama türleri bilimsel ölçütlere göre yapılmaktadır. Tıbbi tanılamayı çeşitli sağlık kuruluşları ve hastaneler yaparken, eğitsel tanılama rehberlik ve araştırma merkezlerindeki özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılmaktadır. Bu tanılama sürecinde özellikle anne ve babanın gözlemleri ile öğretmenlerin gözlemleri büyük önem arz etmektedir.

Topluma baktığımızda, her bireyin kendine özgü bir varlık olduğu ve bu anlamda biricik ve değerli olduğu bilinmektedir. Tıpkı diğer bireyler gibi, özel eğitime gereksinimi olan çocuklar da çok çeşitli özellik ve niteliklere değişik düzeylerde sahiptir. Herkes gibi onların da güçlü ve zayıf yanları vardır. Ancak onları diğerlerinden ayıran belirgin özellikleri, onların pek çok kapasiteden ya bütünüyle yoksun olmaları veya bu yeteneklerin bir bölümüne çok az düzeyde sahip olmalarıdır.

Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin toplumun bir parçası olmasında eğitimin önemi büyüktür. Kendilerini toplumun bir parçası olarak hissedebilmeleri aldıkları eğitim ölçüsünde değişmektedir. Özel eğitim gereksinimi olan bireyler ihtiyaç duydukları eğitimi, öğrenim ihtiyaçlarına göre farklı okul ya da kurumlarda almaktadırlar.

Ülkemizde özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler:

a) Ayrı özel eğitim okulları (eğitim ve uygulama okulları, iş okulları, iş eğitim merkezleri, birden fazla yetersizliği olan çocuklar için açılan kurumlar, otistik çocuklar için açılan okullar, özel eğitim kurumları),

b) Örgün öğrenim veren eğitim kurumlarındaki, özel eğitim derslikleri (özel

eğitim sınıfları),

c) Normal eğitim okullarındaki normal sınıflarda (kaynaştırma oğrencileri) eğitim almaktadırlar (Bilge, 1989: 138).

Ülkemizde halen görme, işitme, ortopedik, zihinsel engelliler ile üstün yetenekliler olmak üzere beş ayrı gruba özel eğitim okul ve kurumlarında, kaynaştırma uygulamalarında özel eğitim tedbirleri alınarak eğitim hizmetleri verilmektedir (Orhan, 2004: 159). Zeka, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen oğrenci (MEB, 2005) olarak tanımlanan, üstün yetenekli veya üstün zekalı oğrencilerin eğitimi ilköğretim ve ortaöğretim oğrencilerine yönelik Bilim ve Sanat Merkezlerinde yapılmaktadır. Bu merkezlerde oğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak için çeşitli programlar uygulanmaktadır.

Üstün yetenekli çocuklarda herhangi bir yetersizlik bulunmamasına rağmen eğitim önlemleri alınmadığı takdirde ortaya çeşitli sorunlar çıkabilmektedir. İlk olarak ortaya çıkacak sorun çocuğun potansiyelinin eriyip gitmesidir. Bu tür çocuklar eğitimlerinde anne-babalarından, oğretmen ve arkadaşlarından ve çevrede bulunan kişilerden takdir edilme ve kabullenilmeyi diğer çocuklara göre daha fazla beklemektedirler. Bunun aksi olursa çocukta akademik anlamda isteksizlik olabilir. Üstün yetenekli çocuk kendi bildikleriyle hareket etmek ister. Bu durum disiplin sorunlarını getirir. Böyle durumlar hem okulda, hem evde hem de toplumsal yaşam alanlarında uyumsuzluk oluşturur.

Bu oğrenciler fazla bilgiye sahip olmak için çok soru sorarlar. Çok soru sormaları, bildiklerini anlatmak istemeleri, kendini sözlü olarak fazlaca ifade etmeye çalışmaları çoğu zaman akranları ve oğretmenleriyle arasının açılmasına neden olur. Bu özellikleri onların çevreden saygısız, inatçı, disiplinsiz olarak algılanmalarına neden olur (Yetim, 2005: 119). Bu özellikleri nedeniyle üstün yetenekli oğrenciler akran grupları içinde dışlanabilirler. Kendilerinin anlaşılmadığını hissedecek ve yalnızlık yasayacaklardır. Bu nedenlerden dolayı üstün yetenekli oğrencilerin kendilerini ifade edebilecek ve kabullenildiğini hissedebilecek eğitim ortamları

oluşturulmalı ve aile öğretmen işbirliği sağlanarak her alanda desteklenmelidir.

Üstün yetenekli öğrencilerin normal eğitim okullarındaki eğitim programlarıyla potansiyelleri tam anlamıyla ortaya çıkarılamamakta farklı etkinliklerle desteklenmesi gerekmektedir. Ayrıca üstün yetenekli öğrencilerin ailelerinden, arkadaşlarından ve öğretmenlerinden kendilerine yönelik daha fazla beklenti içindedirler. Onlara rehberlik edebilmek, sıkıntılarını paylaşabilmek ve kendilerini ifade etmelerine fırsat vermek bu öğrencilerin sosyal uyumunu arttıracaktır.

Ülkemizde tespit edilmiş üstün yetenekli öğrenciler için gün geçtikçe sayıları artan Bilim ve Sanat Merkezlerinde çeşitli eğitimler verilmektedir. Bilim ve Sanat Merkezleri okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün yetenekli çocuk veya öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan özel eğitim kurumlarıdır.

Özel eğitime gereksinimi olan engelli bireyler başkalarının kendilerine karşı olumsuz tutumlarının kesinlikle farkındadırlar ve yaşamlarının birçok yönünde önyargılar ve ayrımcılıkla karşılaşacaklarını bilirler (Güven, 1986: 170). Özel olarak ilgi ve eğitime ihtiyacı bulunan özel eğitim gereksinimli bireylerin arkadaş topluluklarıyla olan toplumsal faaliyetleri sınırlı veya kusurlu olabilmektedir. Bundan ötürü çocuğun topluma kazandırılabilmesi maksadı ile okul ve çevresinde bireylerin suiistimal edilme olasılığının zararlı etkilerinin karşılanması ve bertaraf edilmesi gereklidir (Güven, 1986: 170).

Bedensel açıdan yetersizliği, uzuv eksiklikleri veya şekilsel bozuklukları olan özel eğitim gereksinimli bireylerin, dış görünümünden kaynaklı yaşadığı olumsuzluklar sosyal ilişki kurmalarında engel teşkil etmektedir. Bedensel engeli olan çocuklar yaşlıları arasında alımlı bulunmamakta ve akran seçilmek için pek tercih edilmektedirler (Tatar, 1995: 152). İşitme engeline sahip çocuklar kendilerini ifade edemediklerinden dolayı çevrelerine karşı daha hırçın ve saldırgan olabilmektedirler (Tatar, 1995: 153). Duyma mekanizmasında meydana gelen herhangi bir sıkıntı sebebiyle gündelik hayatında söze dayanan lisani fonksiyonel bir

şekilde yerine getirememesi nedeniyle sosyal uyumunu zorlaşmaktadır (Tatar, 1995: 160).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde görülmektedir ki özel ihtiyaçları olan kişilerin yaşamın birçok alanında yetersiz olması, bu kişilerin negatif tavırlar geliştirmesine, bu sebeple arkadaşlık bağlarının zayıf olmasına yol açtığı gözlenmektedir (Açıkgöz, 1996: 78). Bu açıdan değerlendirildiğinde özel eğitime gereksinimi olan bireylerin sosyal ortamlarda yeterli desteği alamamakta, dışlanmışlık, yalnızlık hissetmekte bu nedenle de depresyona daha fazla eğilimli olmaktadır. Özel eğitime gereksinimi olan bireylerin sosyal çevrenin bir üyesi gibi hayatlarını sürdürmeleri önemli ölçüde aldıkları sosyal destek ve eğitimle ilişkili olduğu görülmektedir.

2.1.6.Özel Eğitimin Amacı

Özel eğitimin amaçları konusunda en kapsamlı tanım MEB 'in Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğidir. Yönetmeliğe göre özel eğitime muhtaç bireyler Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarını da kapsayacak şekilde; toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini sağlamaktır (MEB, 2003).

Özel eğitimin temel hedefi aile ile birlikte hareket ederek bireylerin yaşadıkları sıkıntıları olabildiğince azaltmak ve uygun, etkili anne ve baba tutumları konusunda aileye yol göstermektir. Basit gibi görünen bazı sıkıntılar bile zaman içerisinde çocuğu zora sokabilmektedir. Örneğin inatçı ve ben merkezli bir çocuk ailede hoş görülürken okul ortamında sorun olabilir (Anonim 2014). Bu bağlamda bireylerden bazı davranışları yapması beklenmektedir. Toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini sağlamak bu öğrencilerden beklenen davranışlardır (MEB, 2003). Bu davranışlar yerine getirilerken uygun personel ve planlamalar, önemli bir ayrıntı olarak dikkat çekmektedir.

Özel eğitimin amacı, yapılan çalışmalarla bireyleri yaşadıkları sıkıntıdan kurtarmak veya bu sıkıntıları en aza indirmektir (Anonim 2014). Bu bağlamda özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin engel çeşidine göre ayrı ayrı özellikleri taşıması nedeniyle ihtiyaçları da birbirinden farklılık arz etmektedir.

Özel eğitim ile engelli bireylerin sosyal hayata adaptasyonunu sağlayabilmek için uluslararası düzeyde Engelli Hakları Sözleşmesi yapılmıştır. Bu sözleşme 13 Aralık 2006 tarihinde BM Genel Kurulu'nda kabul edilerek 3 Mayıs 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme engelli bireylerin evrensel düzeyde haklar elde etmesine vesile olmuş sözleşmeye imza atmış ülkelerin bu sözleşme maddelerine göre düzenleme yapmasına gerekçe sunmuştur. Ülkemizde ise bu sözleşme 3 Aralık 2008 tarihinde ve 5825 sayılı Kanunla Bakanlar Kurulu'nun 27/5/2009 tarih ve 2009/15137 sayılı kararıyla onaylanması uygun bulunmuştur (Anonim 2013).

2.2.Türkiye’de Özel Eğitim Kurumlarının Tarihi

Ülkemizde özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerinin 1889 yılında İstanbul Ticaret Mektebine ait olan bir bölümde faaliyete başlayan duyu kaybı bulunan çocuklara yönelik olarak eğitim veren bir okulun açılması ile temeli atılmıştır. İlerleyen zamanlarda duyu kaybı olan bireylerin yanında görme kaybı olan bireyler içinde bir bölüm oluşturulmuş. Oluşturulan bu eğitim kurumu otuz yıl görevine devam ettikten sonra kapatılmıştır (MEB, 2005). 1921 yılında Özel İzmir Sağır ve Körler Okulu açılmış ve bu okul 1924 yılından 1950 yılına kadar Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak özel eğitim hizmetlerini sürdürdükten sonra aynı yıl Millî Eğitim Bakanlığı'na devredilmiştir. 1950 yılından 1980 yılına kadar Özel Eğitim Hizmetleri'nin ilköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bir şube müdürlüğü tarafından yürütüldüğü görülmektedir (MEB, 2005).

Rehberlik teriminin günümüzdeki eğitim alanımıza girmesi ancak 2. Dünya Savaşı sonrasında meydana gelmiştir. Bu zamanlardaki eğitim sistemine; kişiler arası çeşitliliklerden, uygulanacak olan programların ve eğitim aşamalarının bu çeşitliliklere göre uygulanması gerektiği şeklinde ifade edilmeye başlanılmıştır. 1955 yılında Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'na bağlı bir Test-Araştırma Bürosu

kurulmuştur (MEB, 2005).

Bu büro rehberlikte bazı ölçme ekipmanları üzerinde farklı uygulamalar yapmaya çalışmış, fakat yapılan bu çalışmalar uzun dönemde geçerli olmamıştır (MEB, 2005). İlerleyen zamanlarda farklı örgütsel uygulamalar olmuştur. 06.08.1980 yılında 2429 sayılı onayla Özel Eğitim Genel Müdürlüğü kuruluncaya kadar konuyla ilgili önemli bir gelişmenin olmadığı görülmüştür. Müdürlük, 27.02.1982 tarihinde Daire Başkanlığına, 13.12.1983 gün ve 179 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı adını almıştır. Aynı döneme tekabül eden 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu"nda, özel eğitime muhtaç çocukların yetiştirilmelerine ait eğitimin esasları çizilmiştir. Genel olarak ülkenin her yerinde ihtiyaçların, özel eğitim ve rehberlik uygulamaları yönünden yüksek seviyede artış göstermesi sonucunda, 30.04.1992 gün ve 3797 sayılı Kanunla Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Kuruluş amaçları arasında engelli bireylere hizmet etmeyi amaçlayan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ise, merkezde Özürlülerin ve Felçlilerin Rehabilitasyonu Daire Başkanlığı, taşrada ise Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri ile Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri aracılığıyla engellilere hizmet vermektedir.

Bedensel, zihinsel ve psikolojik yetersizlikleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyum sağlamada zorlanan kişilerin fonksiyon kayıplarını gidermek, toplum içerisinde kendi kendine yeterli olmalarını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara yardımcı olmak üzere kurulan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri, bu çocukların gelişimi açısından çok önemli roller üstlenmektedir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, 27.05.1983 gün ve 18059 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun ilgili hükümleri gereğince tüm özür gruplarına yönelik bakım ve rehabilitasyon haklarının kullanılması ve toplumsal hayata katılmalarına ilişkin sosyal hizmet programları oluşturmak, geliştirmek ve uygulamakla yükümlendirilmiştir.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun 3. maddesi; 06.06.1997 yılı ve 23011 sayılı Resmi Gazetede basılan 573 sayılı KHK'nın ilgili maddesinin (c) bendi ile değiştirilmiş, "muhtaç sakat" açıklaması yerine "özürlü" terimi kullanılmıştır. Bu terim, doğduğu sırada ya da sonraki dönemde fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal becerilerini yitirmesi sebebiyle günlük hayatın ihtiyaçlarına uyum sağlayamama halinde olan, kollanmaya, özel ilgiye, iyileştirici yardımın bireysel faaliyetlerinden yararlanması gereken ve yardıma muhtaç olan birey şeklinde ifade edilmiştir. Tüm engellilerin bakımı kollanması hususları Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

2828 sayılı kanunun 9. maddesinde "Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri ise, engelli bireyleri tek başına ihtiyaçlarını giderebilecek seviyeye çıkarmak, eğitim kurumlarında eğitim görebilir duruma getirmek ve aile içindeki ahengi yakalaması maksadıyla engelli bireylere ve ailelerine yönelik olarak görev yapan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşları şeklinde tanımlanmıştır. Sosyal Hizmet Kuruluşlarının hizmetleri, iş yapan görevlinin hizmet, yetki ve mesuliyetlerinin talimatname ile organize edilmesi de, 2828 sayılı yasanın 15. ve 16. maddesinde açıklanmaktadır. Yasanın 15, 21 ve 26. maddeleri göz önüne alınarak hazırlanmış olan engellilerin belirlenmesi, tetkik edilmesi, bakım ve rehabilitasyonu konusunda talimatname, 19/08/1993 yılı ve 21673 sayılı Resmi Gazete'de basılarak yürürlüğe alınmıştır.

Ayrıca, 06.06.1997 tarihli mükerrer 23011 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 573 sayılı Özel Eğitimle ilgili Kanun Hükmünde Kararname ile engellilere ilişkin özel eğitim esasları belirlenmiştir. Bu kanun hükmündeki kararnamenin çıkmasıyla birlikte 2916 sayılı kanun geçersiz olmuştur. Ancak 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede hala yasalaştırılamamıştır.

2.2.1.Özel Eğitim Uygulama Okulları

Ülkemizdeki özel eğitim hizmetlerini gerçekleştiren kuruluşlar bakımından, devlet kurumu ya da özel şahıs kurumu olsun, özel eğitimden mesul ve yetkili olan esas kuruluş Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Milli Eğitim Bakanlığı'nda özel eğitimden

mesul olan Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü bünyesindeki birimlerle görev üstlenmektedir. Özel eğitim gerektiren bireyler hem Milli Eğitim Bakanlığı denetiminde olan özel, özel eğitim kurumlarında hem de devlete bağlı örgün eğitim kurumlarında normal zekâda olan akranlarıyla birlikte veya farklı dersliklerde öğrenim görmektedirler. Genellikle engelli çocuğu olan ailelerin ve konuyla alakadar öğretim üyelerinin oluşturdukları gönüllü dernekler ve vakıflar aracılığıyla da özel eğitim hizmetleri üretilmeye çalışılmaktadır. Örneğin; Anadolu Üniversitesi İşitme Engelli Çocuklar Eğitim ve Uygulama merkezi (İÇEM), Sabancı Spastik Özürlüler Okulu, Zihinsel Engellileri Koruma Vakfı vb. gönüllü kurumlarda eğitim verilmektedir (Çetrez, 2004: 114).

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimine erişimleri ve nitelikli eğitim alabilmeleri amacı ile yürütülen çalışmalar kapsamında son yıllarda önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bu çerçevede 2011 yılında 173,507 olan özel eğitim hizmetinden yararlanan öğrenci sayısının 2015 yılında 259,282 yükseldiği görülmektedir (Anonim 2015). Bu sayısal artışın nitelikli bir özel eğitim hizmeti anlayışıyla desteklenmesi büyük önem arz etmektedir.

2.3.Kırıkkale İli Özel Eğitim Uygulama Okulları

Kırıkkale ilinde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet veren Özel Eğitim Uygulama Okulları:

Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademe, Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe, Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademe, Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe, Mehmet Işıtan Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi(Okulu) III. Kademe okullarıdır (MEB, 2015).

Kırıkkale ili sınırları içinde Rehberlik ve Araştırma Merkezi bünyesindeki Özel Eğitim Bölümünde yapılan eğitsel değerlendirme çerçevesinde ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki Özel Eğitim Hizmetleri Kurul kararına göre 'Yaygın Gelişimsel Bozukluk' tanısı konulmuş olan otistik çocuklar için eğitim veren Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademe okulu, anasınıfı dâhil 1,

2, 3 ve 4. sınıf olmak üzere; anasınıfı iki şube, diğer sınıflar birer şube olarak hizmet vermektedir. Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademesi 30 öğrenci 11 öğretmen ve 2 idareciyle eğitim öğretimi sürdürmektedir. Yine otistik çocuklar için eğitim veren Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe 5, 6, 7 ve 8. sınıf olmak üzere birer şube olarak hizmet vermektedir. Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademesi 10 öğrenci 7 öğretmen ve 2 idareciyle eğitim öğretimi sürdürmektedir.

Bu okullarda sınıf mevcutları her iki kademe de en fazla 4 öğrenciden oluşabilmektedir. Sınıflarda iki adet özel eğitim öğretmeni normu bulunmaktadır. Alan derslerinde bu iki özel eğitim öğretmene aynı zamanda alan öğretmeni de eşlik etmektedir (Anonim, 2015). Ancak uygulamada kadrolu öğretmen bulmanın zorluğu nedeniyle beden eğitimi dersi de dâhil olmak üzere, sıklıkla ücretli öğretmen görevlendirilmesi yoluyla eğitim öğretim faaliyetleri sürdürülmektedir.

Kırıkkale ili sınırları içinde Rehberlik ve Araştırma Merkezi bünyesindeki Özel Eğitim Bölümünde yapılan eğitsel değerlendirme çerçevesinde ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki Özel Eğitim Hizmetleri Kurul kararına göre ‘öğretilbilir’ tanısı konulmuş olan orta ve ağır düzeyde zihin engelli çocuklar için eğitim veren Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademe okulu anasınıfı dâhil 1, 2, 3 ve 4. sınıf olmak üzere; 4. sınıflar iki şubeden oluşup diğer sınıflar birer şube olarak hizmet vermektedir. Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademesi 56 öğrenci, 10 öğretmen, 1 müdür ve 2 müdür yardımcısıyla eğitim öğretimi sürdürmektedir. Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademesinden bir öğrenci aynı okul müfredatı çerçevesinde evde eğitim hizmetlerinden faydalanmaktadır.

Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe okulu 5, 6, 7 ve 8. sınıf olmak üzere; 7. sınıflar iki şubeden oluşup diğer sınıflar birer şube olarak hizmet vermektedir. Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademesi 32 öğrenci, 10 öğretmen, 1 müdür ve 2 müdür yardımcısıyla eğitim öğretimi sürdürmektedir. Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademesinden de bir öğrenci aynı okul müfredatı çerçevesinde evde eğitim hizmetlerinden faydalanmaktadır.

Mehmet Işıtan Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (Okulu) III. Kademesi 9, 10, 11 ve 12. sınıf olmak üzere; 9. sınıflar iki şubeden oluşup diğer sınıflar birer şube olarak hizmet vermektedir. Mehmet Işıtan Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademesi 45 öğrenci, 10 öğretmen, 1 müdür ve 2 müdür yardımcısıyla eğitim öğretimi sürdürmektedir. Mehmet Işıtan Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademesinde Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademesinden mezun olan otistik öğrencilerde eğitim hayatlarına devam etmektedirler (Anonim, 2015).

Bu okullarda sınıf mevcutları anasınıflarında en fazla 6 öğrenciden, I. kademedede en fazla 8 öğrenciden, II. kademedede en fazla 8 öğrenciden, III. kademedede ise en fazla 10 öğrenciden oluşabilmektedir. Sınıflarda ise iki adet özel eğitim öğretmeni normu bulunmaktadır. Alan derslerinde bu iki özel eğitim öğretmene aynı zamanda alan öğretmeni de eşlik etmektedir. Ancak uygulamada kadrolu öğretmen bulmanın zorluğu nedeniyle beden eğitimi dersi de dâhil olmak üzere, sıklıkla ücretli öğretmen görevlendirilmesi yoluyla eğitim öğretim faaliyetleri sürdürülmektedir (Anonim, 2015).

2.4. Beden Eğitiminin Tanımı

Beden eğitimi toplumumuzda hemen herkesin tanımlama yapabileceği ama çok büyük çoğunluğun yanlış tanım yaptığı bir eğitim dalıdır. Beden eğitimi denilince insanın aklına gelen ilk şey bedensel hareketler ve sportif karşılaşmalardır. İnsanların çoğu beden eğitiminin yalnızca fiziksel boyutunu bilmekte bununla birlikte beden eğitimi sporla karıştırmaktadır.

Örgün öğrenimin vazgeçilmez ve elzem branşı olan beden eğitimi dersleri fiziksel hareketler vasıtasıyla çocuk ve gençlerin bilişsel, duyuşsal ve özellikle psikomotor gelişimlerini sağlamaktadır (Aydos ve Ünlü, 2012, s.44). Beden eğitimi, hareketleri yaparak, deneyerek öğrenme sürecine denir.

Öztürk, beden eğitimi faaliyetlerini, kişilerin şahsi vücut sıhhati ve gücü nispetinde katılacağı, kendini anlatabileceği faaliyetler olduğunu, kişinin bünyesini

ve işlevini geliştirebilmeyi eklem ve adalelerinin kontrollü ve istikrarlı bir şekilde gelişim görmelerini sağlamayı, amaçlayan faaliyetler şeklinde açıklamaktadır (Öztürk, 2011:9).

Spor bireyin organik, psikolojik sağlığını geliştiren sosyal davranışlarını düzenleyen zihinsel ve motorik olarak belirli bir düzeye getiren, biyolojik, pedagojik ve sosyal bir olgudur (Özcanoglu, 1993: 30). Sayın, sporu bireyin kabiliyetlerini geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız yapılan, ferdi veya toplu olarak gerçekleştirilen, sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı bir olgu olarak tanımlamaktadır (Sayın, 2007: 4-5).

Beden eğitimi dersleri ile spor hakkında yapılan açıklamalara bakıldığı zaman aralarında bariz farklılıklar olduğu görülmektedir. Beden eğitiminde rekabet, yarışma unsuru yoktur (Açıkada ve Ergen, 1990).

Sporda ise; rekabet ve yarışmaya dayalı çeşitli kategorilerdeki aktiviteler söz konusudur (Açıkada ve Ergen, 1990: 89). Beden eğitimi bir ders olarak okullarda öğrencilere verilmektedir. Öğrenciler bedensel aktiviteler yoluyla eğitilmekte ve davranış değişikli meydana getirme amaçlanmaktadır. Öğrenciler ders sırasında eğlenme ve spor amaçlı oyunlar oynamaktadır. Bu sayede hem eğlenerek zevk almakta hem de çeşitli aktivitelerde mücadele etmektedirler.

Spor genellikle belli bir branşta uzmanlaşmak isteyen öğrencilerin gittiği o branşta uzmanlaşmış antrenörler tarafından eğitildiği bir olgudur. Sporda çeşitli yarışma kategorileri, çeşitli sirketler ve çeşitli yaş grupları bulunmaktadır. Sporcular bu yarışmalara katılmakta sonunda kazanan ödül almaktadır. Zevk almaktan çok kazanma ve kaybetme üzerine kurulmuş bir sistemdir.

Okulda beden eğitimi öğretmenin gözetiminde yakan top oynayan öğrenciler oldukça eğlenir eğlenirken bazı şeyleri de öğrenir. Bu beden eğitimidir. Güreşçi olmak isteyen birey gidip bir güreş kulübüne üye olur. Yalnızca güreş eğitimi alır. Eğitim aldığı kişi güreş antrenörüdür. Öğrenci daha sonra kendi yaş

kategorisinde kendi seçtiği stilde ve kendi sikletinde ulusal ya da uluslararası yarışmalara katılır. Kazanma duygusu ön plandadır.

2.4.1.Beden Eğitimi Dersi ve Önemi

Beden eğitimi gelişmemiş ülkelerde henüz değeri bilinmeyen bir ders olmasına rağmen gelişmiş ve eğitime çok önem veren ülkelerin müfredatlarında oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü bu ülkelerde beden eğitimi dersleri sadece top oynanan, gereksiz bir ders olarak görülmemektedir. Bu ülkeler beden eğitimi derslerinin öğrencileri çok yönlü olarak geliştireceğinin ve dolayısıyla ülke kalkınmasına çok büyük katkılarının olacağını bilincindedir.

Beden eğitimi dersine geçmişte batılı devletlerce çok önem verilmiştir. Bu uygarlıkların eğitim sisteminin başköşesinde beden eğitimi dersleri ve spor çalışmaları bulunmaktadır. Eski uygarlıklar beden eğitimini matematik, fizik ve astronomi gibi bilim alanlarından asla ayırmamıştır.

On beşinci yüzyılda özellikle Fransa'da *Pauma* adı verilen oyun icat edilmiştir. İcat edilen oyunda, etrafında hiçbir şeyin olmadığı bir alanda ağsız, etrafı çevrili olan bölümlerde ise ağ ve topla, raketle oynanırdı. Ciddi olarak büyük bir risk oluşturmayan bu icadın yüksek seviyeli kesim ve krallar oynamıştır. Üç asır sonra İngiliz binbaşı Wingfield kısa ve uzun paumayı birleştirerek Lawn-tennis oyununu icat etmiştir. İtalyan hümanistlerinden Vittorino Da Feltre (1738-1446) vücut ve ruh sağlığı konusunda Yunan eğitim felsefesinin, karar verme gücü, ölçülü yemek yeme uygulamalarında İspartalıların hoş görme biçimlerini öğrenerek yüzme, binicilik, eskrim antrenmanlarının avantajlarını göstererek, günlük yapılan yürümelele doğanın sevgisini insanlara öğretmeyi amaçlayarak modern eğitimin önünü açmıştır. Diğer bir İtalyan eğitimcisi Enea Silvio Piccolomini (1405- 1464) dini kişiliği içinde güzellik ve gücün vücutla gelişmesini teklif etmiştir. François Rabelais (1483-1546) ve Michel De Montaigne (1533-1592) Fransa'da jimnastiği önemli bir eğitim aracı olarak ileri sürmüşlerdir (Alpman, 1972: 150).

Almanya'da Bugenhagen (1485-1558) ve Martin Luther (1483- 1546) eğitim

sistemini belli kurallar ile bir sıraya koyma faaliyetlerinin yanında, sağlık açısından iyi olmanın önemini ve İtalya’da ortaya çıkan hümanist akımını Almanya’da geçerli kılmak için Ortaçağ manastır eğitim kurumlarındaki idareciler ile beden eğitimine olan isteksizliklerini ortadan kaldırmak için savaşmışlardır. Joachim Camerarius (1500-1574), 1526’da Akademik Gymnasiyumunda idari olarak görev almış, görev aldığı eğitim kurumunda düzenli ve aşamalı olarak beden eğitiminin sistemli uygulamalarını oluşturmuştur. “Dialogus ve Cymnasis” adlı eserinin tanıtımını bir çocuğun kendinden yaşlı birine okulda uyguladığı beden eğitimi hareketlerini gösterişi ile yapmıştır.

2.4.2. Beden Eğitiminin Amaçları

Beden eğitimi faaliyetleri özel amaçları kapsayan genel amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilir. Buna göre

2.4.3. Beden Eğitiminin Genel Amaçları

Beden eğitimi dersi önemsenip yüzlerce yıldır çeşitli eğitim kurumlarında onlarca ülkede uygulanıyorsa elbette çok büyük amaçlara hitap etmek zorundadır. Toplumlar eğitimi bir değişiklik yaratma, kitlesel olarak bilinç kazanma, ülke olarak kalkınma gibi amaçlarından dolayı önemsemekte ve yatırım yapmaktadır. Beden eğitimi dersleri de bu amaçların doğrultusunda ilerleyen, hem eğitimin amaçlarına ulaşılmasını sağlayan hem de kendine ait genel ve özel amaçları olan bir eğitim dalıdır. Beden eğitimi tarih boyunca çok çeşitli amaçlara ulaşmada kullanılan etkili bir yol ve eğitimin eğlenceli yönlerinden biri olmuştur.

Beden eğitimi geçmişte bazı dönemlerde fiziği güzelleştirmek gibi amaçlara hitap ederken, bazı dönemlerde fiziksel olarak gelişenin tanrıya yakın olabileceği inancıyla dini amaçlara hitap etmiştir. Bazı zamanlarda ise ülkenin askeri gücünün gelişmesine ve savaşların kazanılmasına hizmet etmiştir. Günümüzde beden eğitimi insanların kötü alışkanlıklardan uzak durması, sağlığın korunması, ülkenin sağlık giderlerine yapılan harcamaların düşürülmesi, güçlü bir topluma ulaşmak gibi birçok amaca hizmet etmektedir.

Okul içindeki çalışmalarla beden eğitimi ve spor etkinliklerini özendirme, öğrencilerin kendini deneme ve tanıma aracı olarak düşünülmalıdır. Şampiyon okul takımı çıkarmak uğruna, okulun tüm imkânlarını az sayıda bir grup öğrenciye tanıma yerine tüm öğrencileri faaliyet içine sokan okul içi çalışmalara ve sınıflar arası karşılaşmalara ağırlık verilmeli fırsat eşitliği ilkesi zedelenmemelidir. Tabana yayılan bu faaliyetlerde başarılı öğrenciler, okul takımlarına alınarak okullar arası yarışmalara katılmaları sağlanmalıdır.

Beden eğitiminin genel amaçlarından bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz (Açıkgöz, 1996: 269):

- Atatürk'ün ve düşünürlerin beden eğitimi ve spor konusunda söyledikleri sözleri açıklayabilme,
- Bütün organ ve sistemlerini seviyesine uygun olarak güçlendirebilme ve geliştirebilme,
- Sinir, kas ve eklem koordinasyonunu geliştirebilme,
- Ritim ve müzik eşliğinde hareketler yapabilme,
- Herkes için beden eğitimi ve spor ilkesinin tüm toplum kesimlerinde benimsenmesi ve uygulanmasını sağlama,
- Suçlu, özürlü vb. gibi öteki sorunlu insanların sosyal hayata uyumlarını sağlama,
- Temel sağlık kuralları ve ilk yardım ile ilgili bilgi, beceri ve alışkanlıklar edinme,
- Tabiatı sevme, temiz hava ve güneşten faydalanabilme,
- İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı edinebilme,
- Görev ve sorumluluk alma, liderlere uyma ve liderlik yapabilme,
- Kendine güven duyma, yerinde ve çabuk karar verme,
- Demokratik hayatın gerektirdiği tavır ve alışkanlıklar edinebilme,
- Kamu kaynaklarını iyi kullanma ve koruyabilme,
- Spor araç ve tesisleri bilgisi edinebilme,
- Ülke çıkarlarını her şeyin üstünde tutma,
- Toplumda saygın bir yer edinme,

- Topluma faydalı olma.

2.4.4. Beden Eğitiminin Özel Amaçları

Beden eğitimi dersinin diğer derslerle ortak geliştirdiği gelişim özellikleri olduğu gibi yalnızca beden eğitimi dersiyle gelişebilecek bazı özellikler vardır. Bu özellikler genel anlamda fiziki kapasiteyi geliştirme, kurallara uymayı öğrenme gibi özelliklerdir. Öğrencinin fiziksel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal olarak geliştirdiği özelliklerin büyük kısmı beden eğitimi dersinin özel amaçlarına yönelik olarak gelişmektedir.

Beden eğitimi dersi özel amaçlarının bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Beden eğitimi ve sporla ilgili sözleri açıklayabilme,
- Spor alanını tanıma,
- Branşlara göre spor malzemelerini tanıma,
- Spor öncesi ve sonrası kişisel temizliğine önem verme,
- Spor alanını temiz ve düzenli kullanma,
- Kullanılan alet ve malzemeler varsa düzenli bir şekilde yerine koyma,
- Bireysel ve eşli mücadele becerileri gösterme,
- Dengeyi geliştirme,
- Vücut postürünü düzeltme,
- Koordinasyonu ve kondisyonu geliştirme,
- Paylaşımçı olmayı öğrenme,
- Verilen spor branşlarının kurallarını öğrenme,
- Kurallara riayet etme,
- Seçili spor dalına özgü hareketler sergileme.

Kuvvet ve çabukluk gibi psikomotor özelliklerin gelişimi için, yükseğe çıkma, hızlı koşma, tırmanma, güreş, eskrim, atlama, taş atma ve değişik oyunlara eğitim kurumlarında önemli ölçüde önem verilmektedir (Bilge, 1989: 37).

Cumhuriyetin ilanı ile genel olarak tüm eğitim ve öğretim kurumlarında, beden eğitimi dersi zorunlu kılınmıştır. 14 Ağustos 1923'de Başvekilin riyaset ettiği

bakanlardan meydana gelen heyetin genel olarak faaliyet aşamalarının 6. bölümünde, zorunlu kılınan beden eğitimi dersinin eğitimini vermekle mükellef olan öğretmenlerin yetiştirilmesi için bir eğitim kurumunun açılması ve bu eğitimcilerin izcilik uygulamalarının da içinde olduğu programla uygulamaya dâhil edileceği belirtilmektedir. Okyar hükümeti zamanında, beden eğitimi ve spor konusunda yüksek ölçüde önem veren bazı genç bireyler ülke dışına gönderilmişlerdir. Bu gençlerden isimleri bilinenler; Vildan Aşır, Nizamettin Kırşan İsveç'e, Suat Bey de Belçika'ya gönderilmişlerdir (Bilge, 1989: 37).

Günümüzde ise beden eğitimi dersleri, okullarımızda kademelere göre değişiklik arz etmekle birlikte genelde 2 saat zorunlu 2 saat seçmeli olarak verilen bir derstir. Öğrenci ve veliler matematik ve fen bilimleri gibi derslere çok önem verdikleri için bu dersleri seçmekte ve beden eğitimi dersi önemsiz görüldüğü için tercih sıralamasında son sıralarda yer almaktadır. İlkokullarda beden eğitimi dersine beden eğitimi öğretmeni girememektedir. Bu dönem, çocukların bu alanın uzmanıyla beden eğitimi dersi almaları gereken bir dönemdir. Beden eğitimi öğretmenleriyle ilkokulda ders yapamayan çocuklar ilerde yeterli gelişme gösterememektedir. Birçok lise türüne baktığımızda ise 2014-2015 eğitim öğretim yılında müfredat dersleri içinde meslek liselerinden beden eğitimi derslerinin kaldırıldığı ya da saatinin azaltıldığı görülmektedir.

Türk Milli Eğitimi içinde genel eğitimin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası olan beden eğitimi aynı zamanda da kişiliğin eğitimidir. Öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak fert ve toplum yönünden sağlıklı, mutlu, iyi ahlaklı, dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı yaratıcı ve üretken, milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş fertler olarak yetiştirilmeleri için en önemli araç olarak yer almaktadır (İnal, 2003: 23).

2.4.5. Beden Eğitiminin Mesleksel Gereklilikleri

Beden eğitimi öğretmenlerinin öğrenciler üzerinde olumlu yansımaları olması gereken kişisel özelliklerinin yanında genel olarak mesleki özelliklerini şöyle

sıralamak mümkündür:

- Genel Kültür,
- Alan Bilgisi,
- Öğretmenlik Meslek Bilgisi.

Genel Kültür

Her öğretmen gibi beden eğitimi öğretmenleri de genel kültür bilgisi iyi olmalıdır. Ülkesinin tarihini, fizikî özelliklerini, sosyoekonomik durumunu bilmeli içinde yaşanılan zamanın gerektirdiği bilgi birikimine sahip olmalıdır. Bu özelliklerin yanında bir beden eğitimi öğretmeni kendi öğretmenlik branşı itibariyle de aşağıdaki “genel kültür” özelliklerine haiz olmalıdır.

- Atatürk İlke ve İnkılâpları ile Atatürk milliyetçiliğine bağlıdır,
- Türk Milletinin millî, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimser, korur ve geliştirir,
- Ailesini, çevresini, vatanını, milletini, insanları sevip ve yüceltmeye çalışır,
- Millî, demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin gerektirdiği tutum ve davranışlara sahiptir,
- Fiziksel, zihinsel ve ruhsal yönden sağlıklıdır,
- Kendisi ile barışık, eleştiriye ve öz eleştiriye açıktır,
- Okulda ve çevrede tutarlı davranış gösterir,
- Dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetmez,
- Türkçeyi iyi bilip; açık, anlaşılır ve yalın bir biçimde kullanır,
- Etkili bir iletişim gücüne sahiptir,
- Doğa, çevre ve tarihi değerlere karşı duyarlı ve bilinçlidir,
- Yeterli bir kültür düzeyine sahiptir,
- Güvenilir, disiplinli ve önderlik özelliklerine sahiptir,
- Kurum içi ve dışındaki kişi ve kuruluşlarla işbirliği yapar, gerektiğinde onlara rehberlik eder,
- Yaratıcı, estetik ve mizah duygularına sahiptir,
- İletişim kurabilecek düzeyde yabancı dil bilgisine sahiptir,
- Serbest zamanını faydalı olarak kullanma, davranışlarını gösterir (İnal, 2003:23).

Alan Bilgisi

Beden eğitimi öğretmeni görev ve sorumluluklarını yerine getirirken kendi alanıyla ilgili bilgileri bilmesi gerekmektedir. Bir beden eğitimi öğretmenin mesleği itibarıyla bilmesi gereken “alan bilgisini” aşağıda özetlemek mümkündür:

- İnsan organizmasının yapısı, görevleri, gelişim ve hareketleri ile ilgili bilgi sahibidir,
- İnsan hareketlerini analiz edebilecek bilgi ve gözlem becerisine sahiptir,
- Alanla ilgili sağlık konularında bilgi ve becerilere sahiptir,
- Spor branşlarının kural, teknik ve taktikleri ile ilgili bilgi ve becerilere sahiptir,
- Alanla ilgili teorik bilgileri uygulamayla hayata geçirir,
- Faaliyetleri ve grup çalışmalarını organize etme bilgi ve becerisine sahiptir,
- Sporum estetik-dans-ritim yönlerini bilir,
- Bir spor dalında üst düzey bilgi ve beceriye sahiptir,
- Alanında yapılan inceleme-araştırmaları izler ve değerlendirme yapar,
- Öğrencilere düzenli ve hayat boyu spor yapma alışkanlığının nasıl kazandırılacağını öğretir,
- Öğrencileri ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda spora yönlendirme, geliştirme bilgi ve becerisine sahiptir,
- Okul spor takımlarını oluşturma, yarışmalara hazırlama ve katılım konusunda gerekli bilgi ve becerilere sahiptir,
- Türk spor örgütlerini tanır, onlarla ilişki kurar ve bu ilişkisini sürdürür,
- Uluslararası spor örgütleri hakkında bilgi sahibidir.

Öğretmenlik Meslek Bilgisi

Beden Eğitimi öğretmeni okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrencilere öğrenme ve öğretmeyi temel alan işlevlerin oluşmasına yardımcı olacak disiplin ve nitelikleri kazandırmayı amaçlar. Bu nitelikleri kazandırmak için “Öğretmenlik Meslek Bilgisi” ile ilgili konularda aşağıdaki

niteliklere sahiptir:

- Öğretmenliği sever, benimser ve alanında çalışmaktan zevk alır,
- Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni' nin Türk Eğitim Sistemi içindeki yerini, görev ve sorumluluklarını bilir,
- Meslekî mevzuatı (kanun, tüzük, yönetmelik... vb.) bilir,
- Farklı düzey ve durumlara göre eğitim-öğretim ortamlarını düzenler,
- Grup dinamikleri ve sosyoloji bilgisine sahip olur,
- Demokratik bir eğitim ortamı hazırlar,
- Çevresiyle işbirliği yapar, imkân ve kaynaklardan yararlanır,
- Sınıf yönetimi konusunda gerekli bilgi ve beceriye sahiptir,
- Sporda beceri öğreniminin; öğrencilerin fiziksel, sosyal, duyuşsal ve bilişsel özelliklerini geliştirdiğini bilir,
- Öğrenci sorunlarına duyarlı olur ve çözümü için çalışır,
- Özel eğitim konusunda bilgi ve beceriye sahiptir, bu konuda ihtiyacı olan öğrencilere gerekli rehberliği yapar,
- Eğitim programları ve geliştirilmesi hakkında bilgi sahibidir,
- Yıllık, ünite, ders, günlük ve ders dışı planları eğitim-öğretim programlarına uygun olarak hazırlar, uygular değerlendirir ve geliştirir.

2.4.6. Beden Eğitimi Dersinin Gelişimi

İnsanların yaptıkları vücut hareketleri geçmişten günümüze kadar farklı coğrafya, tarih ve sosyo-kültürel şartlarda yaşayıp, değişime uğrayarak yayılmıştır. Yapılan bu hareketler ilgili kültürün sahip olduğu yaşam temellerinin yapılanması aşamasında, ekonomik, siyasi ve toplumsal olarak bireylerin birbiri ile anlaşmaları konusunda etkili olmuştur (Özer, 2001: 49).

Günümüze dek ulaşan batı uygarlığının en önemli destek noktalarından birisini meydana getiren eski Yunan uygarlığında fıkırsel, felsefi ve sanatsal faaliyetlerin beraberinde bireyin temel eğitiminde ayrı bir yere sahip olan ve ayrı bir değeri olan “Jimnastik” kelimesiyle tabir edilen fiziksel faaliyetler günümüzdeki popüler beden eğitimi kültürünün ve sporun temelini meydana getirmiştir.

Türk toplumları evlatlarının kuvvetli ve yavuz bir asker gibi yetişmelerine ehemmiyet göstermişlerdir. Türk ve Osmanlı toplumlarında da muharebe maksadıyla gerçekleştirilen spor, dergâh ve vakıfların içyapısında teşkilatlanmıştır. Türkler yaşadığı coğrafyada silahlı ya da silahsız olarak savaşa hazır duruma getiren egzersizlere ilgi göstermişler, planlı çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. At binme, güreş, ok atma, ciritli atlama, avlanma, uzun mesafe koşma ve değnek gibi spor dallarında genç bireylerin ön plana çıkmasında önemli atılımlar yapılmıştır. Osmanlı toplumunda at binme ve ok atma sahaları, güreşçi tarikatları oluşturulmuştur, bu alanlarda yeniçeriler eğitim görüp savaşa hazırlanmıştır. Osmanlılarda “Tulumbacılar” adı verilen kuruluşun, hazırlık için yaptığı eylemler de beden eğitimi çalışmalarından sayılabilir. Ülkemizde modern beden eğitimi çalışmaları Tanzimat olarak isimlendirilen dönemden sonra başlamıştır (Bilge, 1989: 87).

Saray okulu olan Enderun’da II. Mahmut döneminde musiki ve beden eğitimi yüksekokula dönüşerek binicilik, güreş, atlama, cirit, okçuluk gibi idmanlar gerçekleştirilmiştir (Akdemir, 2006: 98).

Osmanlıda tanzimat döneminde Fransız eğitim programı uygulandığından dönemin hocalarının hepsi Fransızdır. Beden eğitimi hocası Morieux, Galatasaray Sultanisinde haftada yarım saat “Johan Amaros” tarzı jimnastik eğitimi vermiştir (Bilge, 1989: 69).

Ortaçağın sonlarından başlayarak beden eğitimi düzenli bir sistematığe döken ilk ülke Almanya olmuştur. Alman toplumunda beden eğitimi programında genellikle aletli beden eğitimi faaliyeti sistematığı kullanılmıştır. 18. yy sonlarında Pehr Hanrik Ling ile Veliht Hjalmar İsveç jimnastiğini kurmuştur. Avrupa ülkeleri ise adı geçen İsveç jimnastiğinden İkinci Dünya Savaşına kadar askeri alanda faydalanmışlardır. Yine 18. yy sonlarında Danimarka ve İngiltere’de beden eğitimi yöntemleri oluşturulmuş, planlar tasarlanarak olumlu sonuçlar alınmıştır (Bilge,1989).

Ülkemizde ilk kez 1864 yılında beden eğitimi dersine Harbiye ve Askeri İdadi’lerde öğretim çizelgesinde yer verilmiştir (Akdemir, 2006: 94).

Beden eğitimi ve sporun ülkemizde gelişimi süreci, batı ülkelerine nazaran geç kalmıştır. Beden eğitimi dersi 1884 yılı sonrasında Bahriye Mektebinde, 1914 senesinde Medrese ve Rüştiyelerde eğitim programına alınmıştır (Akdemir, 2006:

100). Meşrutiyetin ilanı ile beraber eğitimde çok önemli ataklar yaşanırken, bütün bu gelişimlerle birlikte beden eğitimi ve spor dersleri de durumdan olumlu etkilenmiş ve askeri olmayan mekteplerde de beden eğitimi ve spor dersleri programa girmiştir.

İlk olarak Galatasaray Sultanisinde beden eğitimi ders olarak programa alınmıştır. 1910 ve 1911 senelerinde Maarif Nazırlığında görevli olan Emrullah Efendi döneminde lise düzeyinde eğitim veren okul açılarak hafta içinde bir saat olmak kaydı ile Terbiye-i Bedeniye ismi ile beden eğitimi ders olarak programa konulmuştur (Çetrez,2004: 128).

1912'de Galatasaray Sultanisinin altı dersliğinde terbiye-i bedeniye dersi hafta içinde iki saat olacak şekilde gösterilmeye başlanmıştır. 1915 yılındaysa, kız ve erkek liselerinde hafta içi birer saat terbiye-i bedeniye dersi gösterilmiştir. Darülmualim ve Darülmualimat'da (kız ve erkek öğretmen okulu) hafta içinde iki saat terbiye-i bedeniye ders olarak gösterilmiştir. Bu ders için görevli olan öğretmenler ise 1914 ve 1918 yılları arası görev yapan Selim Sırrı Bey ve Hantura Hanımdır. 1915 yılında açılan medreselerde de beden eğitimi dersi okutulmuştur (Bilge, 1989: 126).

Türk beden eğitimi ve spor tarihçesinde Galatasaray Sultanisinin rolü oldukça fazladır. Türk sporunda izlenecek yolu gösterecek önemli hocalar ve sporcular bu okuldan çıkmıştır. Selim Sırrı Tarcan, Faik Üstünidman, Vildan Aşır Savaşır gibi isimler bu okul mezunudurlar (Varış, 1994: 203).

Selim Sırrı Tarcan, beden eğitimi ve sporun okulda gösterilen dersler arasında en başta Galatasaray Lisesi ile girdiğini, idman ve spor jimnastik ismi ile de Bahriye Mektebi'nde, Maçka Askeri İdadisi'nde yer aldığını, daha sonra Daruşafaka'da jimnastik ismi ile ders olarak gösterildiğini belirtmiştir (Bilge, 1989: 126).

Selim Sırrı Tarcan, Türk beden eğitimi ve spor tarihçesi için önemli bir isimdir. Meşruti düzenin kurulmasından sonra, Osmanlı Milli Olimpiyat Cemiyeti'nin kurucusu olmuş, kız okullarında da beden eğitimi spor eğitiminin gösterilmesi için uğraş vermiştir. Bunun yanında Tarcan Türkiye'de ilk antrenman şenliğini de tertipleyen kişi olarak tarihe geçmiştir (Çetrez, 2001: 93). Selim Sırrı

Tarcan, beden eğitimi konusunda kitleleri razı etmekle yetinmeyerek, okul formatında kabul görmesini ve ders olarak okutulmasını sağlamıştır.

Ülkemizde beden eğitimi ve spor uygulamalarını etkileyen iki değişik fikir bu süreçte ortaya çıkmıştır. Bu fikir uyuşmazlığı Faik Üstünidman ve talebesi Selim Sırrı Tarcan arasındadır. Faik Bey, beden eğitimi ve spor tarihimizde güç, yüreklilik, kabiliyet, sıkı disiplin isteyen Alman jimnastiği taraftarıdır. Selim Sırrı ise bedeni zorlamayan, sıkıntı çekmeden yapılabilen, herkesin uygulayabileceği egzersizlerden meydana gelen ve içeriğinde bireyin sağlığını düzenleyici hareketlerinde bulunduğu İsveç jimnastiğinin öğretilmesi gerekliliğini müdafa etmektedir. Günümüzde de bu iki değişik fikir beden eğitimi ve sporun işlenişine etki etmeye devam etmektedir (Bilge, 1989: 132).

Tevhid-i Tedrisat Kanununun (Öğretim Birliği Yasası), Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilmesiyle ülkemizde bütün eğitim kurumlarının Maarif Vekaleti'ne (Milli Eğitim Bakanlığı'na) bağlanmıştır. 1924 yılında çıkan bu kanununa göre eğitim veren bütün kuruluşlar Millî Eğitim Bakanlığı altında birleştirilmiş ve eğitim kurumlarının çizelgeleri üstünde detaylı değişimler yapılmıştır. Cumhuriyetin ilan edilmesi ile beraber üniversiteler hariç tüm eğitim ve öğretim müesseselerinde, beden eğitimi dersi zorunlu hale getirilmiştir. 14 Ağustos 1923 tarihinde yapılan İcra vekiller heyeti raporunun 6. maddesinde, beden eğitimi öğretmeni yetiştiren bir eğitim kurumunun kurulacağı ve izcilik etkinliklerine önem verileceği ve raporla alakalı maddelerin tatbik edileceği belirtilmiştir(Çiftçi, 2007: 242)

Okyar hükümeti, beden eğitimi ve spor dalında başarılı birçok genç yeteneği; Nizamettin Kırşan'ı İsveç'e, Vildan Aşır Savaşır ile Suat Bey'i Belçika'ya göndermiştir. (Bilge, 1989: 156). Cumhuriyetin ilanından sonra tatbik olunan program ile beden eğitimi dersi üçüncü sınıfa kadar iki saat, dört ve beşinci sınıflarda bir saat olmak üzere "terbiye-i bedeni" şeklinde adlandırılmıştır (Çiftçi, 2007: 259).

1926 senesinde Milli Eğitim Bakanlığı'nca Halk Terbiyesi Şubesi (Halk Eğitim Merkezi) meydana getirilmiştir. Eğitsel kuruluş uygulamaları içeriğinde jimnastik, seyahat ve sefahat, sosyalleşme ve sosyal tanıtım, sosyal ilişkiler vb.

hususlar yer almaktadır. Bu dönemde boş vakitlerin kaliteli bir biçimde geçirilmesi şeklinde planlı etkinlikler de bulunmaktadır (Ataman, 2005: 400) .

1926 senesinde ilkokul programı kanunda yer almış, beden eğitimi uygulamaları jimnastik ismi ile bütün dersliklerde hafta içi iki saat biçiminde uygulamaya konulmuştur (Ataman, 2005: 422).

Mustafa Kemal Atatürk'ün buyruğu ile beden eğitimi ve sporun yayılması maksadı ile 19 Şubat 1932 tarihinde kurulması istenen halk evlerinin faaliyetleri için yapılan programa spor da eklenmiştir. Atatürk, halk evlerinin esas maksatlarından biri olan spor ve beden eğitimi egzersizlerinin, milli eğitimin esas unsuru ve mühim bir kısmı olduğunu belirtmiştir. Türk vatandaşlarının spor ve beden egzersizlerine ilgi ve alaka göstermeleri gerektiğini, bunun milli bir uygulama durumuna getirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Beden eğitimi programının eğitim kurumlarına girmesi sonucunda beden eğitimi hocası boşluğunu doldurmak için 5 Temmuz 1932 yılı ve 105 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın tasdiğiyle “ Beden Terbiyesi” departmanı kurulmuştur. Dr. Raşit Galip Bey Millî Eğitim Bakanı iken, Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü'ne ek olarak Beden Terbiyesi kolu, 1933 yılı Şubat ayında eğitim ve öğretime açılmıştır. Eğitim süreci üç yıl olan bu okulun ilk mezunları erkek talebelere oluşmuştur. Bayan talebeler ise 1936 senesinde eğitime alınmışlardır (Sayın, 2007: 193).

17 Nisan 1940 yılı ve 3803 sayılı kanun ile Köy Enstitüleri eğitime başlamıştır. Uygulama yaparak, hayata geçirerek öğrenmenin temel alındığı köy enstitülerinde beden eğitimi faaliyetlerine de gerekli önem ve değer verilmiştir. Hafta içinde dördüncü sınıflara kadar olan sınıflara birer saat beden eğitimi dersi gösterilmiştir. Sabahın ilk saatlerinde tüm talebelerin katılımıyla otuz dakikayı bulmayacak biçimde jimnastik yaptırılmıştır. Köy enstitüleri programına göre beden eğitimi ve milli oyunlar dersinin hedefleri bireyi, bulunduğu çevrenin koşullarına göre birtakım tabiat sıkıntılarını bertaraf edebilecek güce ve yeteneğe; korkusuz, yürekli, atik, disiplinli vatan savunmasında mühim görevler alabilecek kişilikte bireyler olarak yetiştirmektir. Talebenin tarımsal faaliyet ve iş imkânlarından

faydalanarak bedenlerini geliştirmek, milli oyunlari oynama gibi temel egzersizlerle bedenlerine hoş ve sağlıklı bir duruşu vermektir.

1948 yıllarda köylerdeki eğitim formatında müzik ve beden eğitimi branşları ile ilgili belli bir saat ayrılmamıştır. Bu branşların gösterimi için diğer branşların eğitimine başlamadan önce 20 dakikalık vakit ayrılmıştır (Dinç, 2003: 91).

1962-1963 eğitim-öğretim yıllarında beş sene kadar bazı eğitim kurumlarında sınamak kaydıyla bir yasa ile yürürlüğe girmiştir. Buna göre programda beden eğitimi dersi üçüncü sınıfa kadar haftada iki saat, dört ve beşinci sınıflarda ise birer saat gösterilmeye başlanmıştır (Kalkavan, 2007: 21-29). 1968 programında beden eğitimi branşı bütün dersliklerde üç saat olacak şekilde programlanmıştır.1968 senesinde oluşturulan programdan sonra 1980 senesinde programın gelişmesini sağlamak için başka araştırmalar yapılmaya başlanmıştır (Kalkavan, 2007: 47-49).

2.5.Engelli Bireyler

Özel eğitim gereksinimli bireylerin yaşamı süresince yaşı, cinsiyeti, sosyal ve kültürel etkenler gereği gerçekteştirmesi gerekli rolleri vardır. Birey yetersizlik yüzünden bu rolleri gereği gibi gerçekteştiremez durumda kalırsa buna engel ya da özür denir. Örneğin, işitme engelli, konuşma güçlüğü yaşayan bireyin okulunda, sınıfında sosyal hayatında sözel iletişime dayalı rollerini istendiği gibi yerine getirememesi, bu nedenden ötürü de oynamak istediği rollerin ona verilmemesi, yetersizliğin yerini engelin alması şeklinde nitelendirilebilir (Eripek, 2005: 20). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) gelişmiş ölkelerde nüfusun %10'unu, gelişmekte olan ölkelerde ise %12'sini özörlölerin oluşturduğunu tespit etmiştir. Okul çağı dikkate alındığında (6-18 yaş) bu oran daha da artmakta ve genel nüfusun % 14'ü özel gereksinimli olarak kabul edilmektedir" (Eripek, 2005: 21).

Özörlölerin ölkemizdeki durumu ise Başbakanlık İstatistik Enstitüsü tarafından yapılan araştırmada belirlenmeye çalışılmıştır. "2002 yılında, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı ve Başbakanlık Özörlöler İdaresi Başkanlığı işbirliği ile 2002 Türkiye Özörlöler Araştırması yapılmıştır. Bu araştırmada,

ülkemizdeki özürllülerin sayısı, oranı, sosyo-ekonomik düzeyleri, beklentileri, özür türleri, özrün oluş nedeni, bölgesel farkların ölçülmesi ve süreğen hastalıklara sahip olunma oranlarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre özürllü olan nüfusun oranı toplam nüfusun %12.29'dur. Bu verilere göre ülkemizde 8.431.937 kişi özürllü olarak yaşamını sürdürmektedir. Bedensel, görme, işitme, dil konuşma güçlüğü ile zihinsel engellilerin oranı % 2.58 iken (1.8 milyon kişi) süre gelen hastalığı (diyabet ve diyaliz) olanların oranı ise % 9.70'tir (6.6 milyon kişi). Nüfusun %12,9' u okur-yazar değilken, engellilerde bu oran 3 kat artmaktadır” (Anonim, 2010). Bu araştırmayla ülkemizde engel türlerinin ve engelli nüfusun dağılımı belirlenmiştir.

2.5.1. Türkiye’de Özel Eğitim

Bütün çocuklar, gelişim özellikleri bakımından birbirlerinden farklı değişiklikler gösterebilmektedir. Bu değişiklikler boylarındaki uzunluktan başlayarak duygularındaki hissel yoğunluğa, becerilerindeki farklılıklarına kadar hepsini kapsar. Bu durum özel gereksinimli bireyler mevzubahisken normal bireylerin özelliklerinden daha değişik yönleri ihtiva eder. Bunun sebebiyse engel türlerinin ve çeşitlerinin öğrenmedeki tesiridir (Akçamete, 2009: 32). Tutum farklılaştırma ve olgunlaştırma süreci olan öğretim, kişisel hususların detaylı bir biçimde incelendiği süreçtir. Bu sistematikte sürdürülen eğitim öğretim uygulamalarında anlamlı derecede değişiklik gösteren öğrencilere özgü temin edilen öğretime ‘özel eğitim’ denmektedir.

Özel eğitim, 1997 yılında yürürlüğe sokulan 573 sayılı kanun hükmünde kararnamenin üçüncü maddesi b fırcasınca özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin öğretim gereksinimlerinin karşılanması amacıyla bilhassa geliştirilmiş, çalışan, yoğunlaştırılmış öğretim programları ve yöntemleriyle onların engel ve niteliklerine uyumlu olan okullarda devam ettirilen eğitime denir. Meyen (1996) ise özel eğitimi, sıradan bebeklerden değişik güçlükleri bulunan çocuk ve bebeklerin kişisel ihtiyaçlarını gidermek amacıyla desteklenmiş eğitim uygulamalarının bütünü de içerdiğini ifade etmiştir (Akt. Akçamete 2009: 42).

Özel eğitime gereksinim duyan bireyse, birtakım sebeplerle kişisel ve gelişimsel nitelikleriyle öğretim yeterlilikleri bakımından akranlarından belirgin düzeyde farklılık gösteren bireydir (Erdem, 2007: 187). Özel ihtiyaçları bulunan kişiler veya özel öğretime gereksinimi bulunan kişiler söylemi yaşıtlarına nazaran belirgin derecede değişikliği bulunanları içerir (Akçamete, 2009: 33).

Kişilerin eğitim ve öğretim gereksinimlerinin giderilmesi amacıyla meydana getirilen özel eğitim mesleki eğitim merkezleri, hastane okulları, iş okulları, görme engelliler okulu, işitme engelliler okulu gibi öğretim kuruluşlarında bireylerin akranlarına nazaran yetersiz oldukları alanlar dikkate alınarak öğretim devam ettirilmesi hedeflenmektedir.

Türkiye’de özel eğitim sahasındaki çalışmaların izine 1700’lü yıllardaki Osmanlı Devletinde özel ihtiyaçları bulunan kişilerin darülacezede barınmasına ve kimilerinin becerileri istikametinde uyumlu görevlerde çalıştırıldıkları yönünde kayıtlarda rastlanmaktadır. (Kalkavan, 2007: 47-49).

1889 yılında İstanbul’da Grati Efendi’nin önderliğinde Ticaret Mektebi iç yapısında işitme engeli bulunan çocuklara özgü öğretim mektebi açılmış ve 1890 yılında görme güçlüğü olanlar için de benzer bir bölüm dâhil edilmiştir.1913 yılında Tedrisat-ı İptidaiye Kanunuyla özel eğitimin geliştirilmesi konusunda karar çıkarılmıştır. 1921 yılında Özel İzmir işitme engelliler ve görme engelliler mektebi bir cemiyetçe oluşturulmuş ve 1924 yılında Sağlık Bakanlığına devredilmiştir. 1949 yılında Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kanunu (5387 sayılı) yürürlüğe koyulmuştur. 1961 yılında hazırlanan anayasada, özel eğitime ihtiyacı olan kişileri hedef alan ilk kanuni düzenleme ile (1961 Anayasası’nın 50. maddesi) “devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.” maddesi yer almıştır. 1983 yılında gelişmiş ülkeler örnek alınarak detaylı bir çalışmaya yönelinmiş, kaynaştırma programları gündeme getirilmiştir (ÖEMÇK, 1983, sayı: 2916).

Günümüzde bireye gösterilen değer ve önem her geçen gün artmaktadır. Bu açıdan dünya nüfusunun mühim bir kısmını meydana getiren özel gereksinimleri bulunan bireyler de göz ardı edilmemelidir. Bu bireylerin eğitim ve öğretim hakkı

kesinlikle ihmal edilmemesi gerekli bir husustur. Yapılan araştırmalarda özel eğitim ihtiyacı olan çocukların ebeveynleriyle olan iletişimlerinin zayıf olduğu belirlenmiştir. Engelli bireylerinin aileleriyle iletişimlerinde yetersizliklerin olabildiği gözlenmektedir (Ergün, 1996: 125).

Kaynaştırma uygulamaları faaliyetlerinde öğrencinin arkadaşlarıyla olan bağlarının sıradanlaşması hedeflenirken, bu alanda çalışan eğitmenlerin yeter seviyede bilgilerinin olmadığı görölmüştür. Yapılan incelemelerde eğitim fakültelerinin pek çoğunda henüz özel eğitim derslerinin gösterilmediği sonucuna varılmıştır (Çiftci, 2007: 143).

2.5.2.Özel Eğitimin Amaçları

Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin;

- Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini,

- Toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,

- Uygun eğitim ortamları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar.

2.5.3.Özel Eğitimin İlkeleri

Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır. Buna göre özel eğitimin ilkeleri:

- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.

- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

- Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri ve tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate alınarak, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.

- Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır.

- Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılır.

- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır şeklinde sıralanmıştır (ÖEHY, 2014).

2.6.BESYO’larda Engellilere Yönelik Eğitim

Özel eğitim gereksinimli bireylere uygulanmak üzere geliştirilen kaynaştırma eğitimi modeli ülkemizde 2000 yılından sonra yürürlüğe girmiştir. Ülkemizde Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor (EBES) öğretmeni özel olarak yetiştirilmediğinden, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarından mezun olan beden eğitimi öğretmenleri mevcut okullarımızda öğrenim gören özel eğitim gereksinimli öğrencilerin beden eğitimi derslerine de girmektedirler. Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümlerinin içinde Antrenörlük Eğitimi, Spor Bilimleri, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği ve Rekreasyon bölümleri yer almaktadır.

Engellilerde Beden Eğitimi Dersi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencileri için Yüksek Öğretim Kurumu kararıyla zorunlu olarak okutulan bir derstir. Bununla birlikte Engellilerde Beden Eğitimi Dersi, üniversitelerin Antrenörlük, Spor Yöneticiliği ve Rekreasyon bölümlerinde bazen zorunlu bazen de seçmeli olarak verilmektedir (Gürsel, 2006:31).

Gürsel (2006) Engellilerde Beden Eğitimi Dersinin özel eğitim gereksinimli bireylere yönelik genel tutumlarının değişmesinde etkili olduğunu belirtmiştir. Bu ders özel eğitim gereksinimli bireyler için bilinen yanlış bilgiler yerine olumlu tutum ve tavırlar geliştirilmesine yardımcı olacağını belirtmiştir.

Günümüzde spor yalnızca yarışma amacına yönelik olarak yapılan bir aktivasyon topluluğu şeklinde değil, kişinin sağlık durumunu geliştiren veya gelişmiş sağlık durumunu devam ettiren hareketler topluluğu şeklinde ifade edilmektedir. Görüldüğü gibi, sağlığı koruma veya bozulmuş olan sağlık durumunun düzeltilmesi düşüncesi, giderek ön plana çıkmakta ve insanlar bu düşünceyle spor yapmaya davet edilmektedir (Kınalı, 2003). Ülkemizde gecikerek başlayan engellilerin sportif etkinlikleri, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde Engelliler Spor Federasyonunun kurulmasından sonra hız kazanmış ve kısa zamanda önemli aşamalar gerçekleştirilmiştir (Kınalı, 2003: 256).

Engelli bireyin yapacağı sporun olumlu etkileri engelli kişinin kendisine, ailesine, iş çevresine ve topluma doğrudan yansımaktadır. Engelliler için spor, bireyler arası iletişimi artırmak, insiyatifi ve entegrasyonu geliştirmek anlamına gelir. Planlı çalışma ve antrenman, engelli bireyin sağlığının düzelmesi yanı sıra, yaşam sevincini artıran, onları hayata bağlayan ve özgüvenlerini geliştiren bir unsur olarak da dikkat çekmektedir (Gür, 2001: 123).

Engellilerde fiziksel etkinliklere katılmanın yararlarını felsefi açıdan değerlendiren yazarlar daha çok duyuşsal gelişim ve psikomotor gelişime katkılarını vurgulamaktadırlar (Özer, 2001: 97).

2.6.1.Özel Eğitim Gereksinimli Bireyler İçin Beden Eğitimi

Zihinsel engelli çocuklar bağımsız hareket edememekte, geç ve güç arkadaşlık kurmaktadır. Arkadaşlıkları kısa süre devam etmekte ve kendilerinden küçük çocuklarla arkadaşlık etmeyi tercih etmektedirler. Sebatsızlık, inatçılık gibi davranışlar sosyal ilişkilerini sarsmaktadır. Grup etkinlikleri sırasında lider olmaktan çok başkasına uyma ve taklit etme eğilimi göstermektedirler (Özer, 2001: 25-31). Bireyin sosyalleşmesinin erken yaşlarda mevzu bahis olması, beden eğitimi ve jimnastik faaliyetlerinin de çocukluk ve gençlik çağlarında alışkanlık durumuna getirilmesi gereği sporla sosyal olmayı eşit zamanlarda beraber göz önüne almayı gerektirmektedir (Yetim, 2005: 119). Ergun'a göre, spor fiziki ve duygusal oluşuma verdiği desteğin yanı sıra disiplin, güven, rekabet ve arkadaşlık gibi duyguların uyanmasına ve çocukta sosyalleşme becerisinin oluşmasını sağlar. Engeli olan bireye göre bu sosyalleşme durumunun evrensel dili spordur (Ergun, 2003: 50).

İnsan sosyal bir varlıktır. Kültürel koşullar içinde sosyal ilişkiler, hem toplumun, hem kültürün, hem de bireyin yapısını etkiler. Bireyin tüm yaşamı çevresine uyum sağlama çabası içinde geçer. Bu uyum çabası doğumdan başlayarak bir gelişim göstermektedir. Sosyalleşme birçok karmaşık faktörün etkilediği bir oluşumdur. Bireyin sosyalleşmesinden, bir anlamda yaşadığı kültürü ve dolaylı olarak bu kültürle bağlantılı diğer kültürleri öğrenmesi kastedilmektedir. Bir diğer anlamda ise, sosyalleşme, kişinin, grubun kural ve değerlerine uymayı öğrenmesi, bu değerler düzenini benimsemesidir. Bu öğrenme doğumdan ölüme dek tüm yaşam boyunca devam eder ve bu süre içinde bireyin çevredeki insanlarla ilişkileri ve diğer çevre faktörleri sosyal uyumunda önemli rol oynar (Yavuzer, 2000: 55).

Sosyal gelişim, kişinin doğumundan yetişkin oluncaya kadar, başka insanlarla olan ilişkilerinin ve onlara karşı geliştirdiği ilgi, duygu, tutum ve davranışlar gibi toplumsal özelliklerin tümüdür. Başka bir anlatımla sosyalleşme, kişinin çevresinde geçerli olan norm ve değer yargılarına uygun bir davranış geliştirme sürecidir (Binbaşıoğlu, 1995: 7). Zihinsel engele sahip çocukların sosyal özelliklerinde tipik bazı problemler görülebilmektedir. Bu problemler kısmen toplumdaki bireylerin bu çocuklara yönelik tutum ve davranışlarıyla, kısmen de çocuğun geçmişte kendisinden beklenen davranışları yerine getirmedeki başarısızlıklarıyla ilişkilidir (Ersoy ve Avcı,

2000: 158).

Zihinsel engelli çocuklar da normal çocuklar gibi, yeme, içme, sevmeye, sevilme, kabul edilme, başarılı olma gibi biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinimlere sahiptirler. Sosyal çevrede yaşamlarını sürdürebilmeleri için bu gereksinimlerin karşılanması gerekmektedir (Özer, 2001: 25-31). Bireyin topluma uyumunda önemli bir nokta olan uyumsal davranış birikimi açısından zihinsel engelle sahip bireyler yetersizlik göstermektedir. Bu yetersizlikleri bireyin topluma sosyal uyumu güçleştirmekte, gerekli eğitsel ve psikolojik önlemler alınmadığı takdirde imkânsız hale gelebilmektedir (Ersoy ve Avcı, 2000: 158).

Zihinsel engelli çocuklar, özel eğitim gereksinimli bireyler arasında en sık karşılaşılan gruptur. Buna rağmen, bu çocuklar toplum tarafından yeterince tanınmamaktadır. Hatta bu çocuklara ilişkin bazı ön yargı ve inançlar bulunmaktadır. Bunların başında zihinsel engelli çocuklar için hiçbir şeyin yapılamayacağı inancı gelmektedir. Tüm zihinsel engellilerin yaklaşık yüzde 85'ini eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar oluşturmaktadır ve normal ilköğretim programından yeterli şekilde yararlanamamaktadırlar. Ancak, bu çocukların ilköğretim düzeyinde akademik konularda eğitilebilirlik, toplumda bağımsız yaşayabilecek düzeyde sosyal uyum, yetişkin düzeyinde kısmen ya da tamamen destek alacak şekilde mesleki yeterlilik alanlarında gelişme potansiyeline sahip oldukları ifade edilmektedir (Özer, 2001: 25-31).

Nitekim eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara yönelik özel eğitim programları bu konulara ağırlık vermektedir (Eripek, 1993: 18). Zihinsel engelli çocukların bir kısmı fiziksel yönden normal çocuklara çok benzerlik gösterirler ve onlar kadar yeteneklidirler. Zihinsel engelli çocuklar da, normal gelişim gösteren diğer çocuklar gibi birçok spor branşında başarılı olabilir (Güven, 1986). Genel olarak zihinsel engelli çocuklar müthiş bir fiziksel güce sahiptirler. Çoğu kez denetimsiz bir süreç içinde çocuklar bu güçlerini olumsuz yönde kullanarak saldırgan eğilimlere dönüşürebilmektedirler Oysaki bu fiziksel güç, çocuğun gelişimi açısından çok olumlu bir yöne kanalize edilmeyi beklemektedir (Kımalı, 2003: 244).

Bir eğitici faaliyet olan spor, ortak hedefleri anlatabilme kuvvetini ve değerli

kılabilme hissini meydana çıkarmaktadır. Bunların yanında, anlayış ve sorumluluk sahibi olabilme, spor ve ortaklık içerisinde düzen oluşturma yeteneğini de meydana getirmektedir. Sabırlı güçlü ve hareketli olmayı sağlaması, sosyal gruplara ve topluma mensup olma yetkinliğini aşılama ile, bireyle toplum arasındaki bağları daha uyumlu hale getirmektedir (Erkal, 1992: 89). Beden eğitimi ve spor aktiviteleri engeli olan kişilerin gerek engellerinden dolayı içerisinde buldukları buhran ve gerekse toplumdaki bireylerin kendilerine karşı olan davranışlarının olağan bir neticesi olarak meydana gelen öfke nöbetleri saldırganlık halleri ve kıskançlık şeklinde ortaya çıkan tutumlarını kontrol edebilmelerini sağlar.

Spor, kişinin hareketli olmasını ve sosyalleşmede büyük yarar sağlayan bir sosyal faaliyet niteliği taşıdığından ötürü, bireyin sosyalleşmesinde mühim rolü vardır. Gelişmiş toplumlarda spor etkinliğinin genellikle işbirliği içinde yapılabilen faaliyet olduğu göz ardı edilmemelidir sporla ilgili etkinlikler vasıtasıyla, spor ile yakınlaşan bireyler değişik insan toplulukları ile sosyal ilişkiye girebilmekteler. Spor kişinin kendisini sıkıcı dünyasından kurtararak başka mekânlarda, başka kişilerden, inanç sistemlerinden, düşüncelerden insanlar ile iletişim içerisinde bulunulmasını, onları tesir altında bırakmayı ve onları etkilemeyi sağlamaktadır. Bu tarafla sporun, yeni arkadaşlıklar kurulmasına, pekiştirilmesine ve sosyal kaynaşmaya dayanak oluşturduğu ve bilhassa engeli olan kişilerin topluma kazandırılmasında mühim rolü olduğu söylenebilir (Yetim, 2005: 119).

Gelişmiş toplumlarda spor etkinliğinin genellikle işbirliği içinde yapılabilen faaliyet olduğu göz ardı edilmemelidir sporla ilgili etkinlikler vasıtasıyla, spor ile yakınlaşan bireyler değişik insan toplulukları ile sosyal ilişkiye girebilmekteler. Spor kişinin kendisini sıkıcı dünyasından kurtararak başka mekânlarda, başka kişilerden, inanç sistemlerinden, düşüncelerden insanlar ile iletişim içerisinde bulunulmasını, onları tesir altında bırakmayı ve onları etkilemeyi sağlamaktadır. Bu tarafla sporun, yeni arkadaşlıklar kurulmasına, pekiştirilmesine ve sosyal kaynaşmaya dayanak oluşturduğu ve bilhassa engeli olan kişilerin topluma kazandırılmasında mühim rolü olduğu söylenebilir (İnal, 2003: 5-6).

Sherril (1988), iyi planlanmış bir beden eğitimi programının çocukların sadece motor gelişimini değil duyuşsal ve bilişsel alanlarda da gelişimini hedeflemesi

gerektiğini belirterek gelişimsel özellikleri nedeniyle normal gelişim gösteren çocuklarla engelli çocukların hedef sıralamasında fark gözetilmemesini ifade etmiştir. Buna göre normal sınıflarda “fiziksel ve motor yeterliliği geliştirmek” özel eğitim gereksinimli bireylerde ise olumlu benlik gelişimi, sosyal yeterlilik, algısal motor gelişimin ilk sırada yer alması gereken hedefler olmasının gerekliliğini ileri sürmüştür. Bu hedeflere ulaşmayı “uzun vadeli eğitimsel” bir süreç olarak tanımlamıştır. Özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklarda yapılacak olan aktiviteler için uzun vadeli hedefler ele alındığında; engelli bireylerde olumlu benlik kavramı, sosyal yeterlilik, motor becerilerde gelişim, fiziksel ve motor uygunluk, serbest zaman becerileri, gerilimi giderme, oyun becerileri ve yaratıcı ifadeleri geliştirmeyi amaçlamıştır.

Planlanacak olan Beden Eğitimi programları engelli bireylerin engel durumları göz önüne alınarak ihtiyaçlarına dayalı ve özel olarak hazırlanmalıdır. Bu nedenle aktivite planlamaları içinde engelli bireylere ilk aşamada adapte (uyarlanmış) edici fiziksel eğitim programları, ikinci aşamada iyileştirici fiziksel eğitim programları, son aşamada ise geliştirici fiziksel eğitim programları uygulanmalıdır. Rosentswieg (1969) Beden Eğitimi programları uygulanırken normal sınıfların beden eğitimi programlarını yürüten öğretmenlerin genellikle birincil hedeflerinin öğrencilerin fiziksel ve motor yeterliliklerini geliştirmek olduğunu belirtirken, özel gereksinimi olan bireyler için uyarlanmış beden eğitimi uygulamalarında birincil hedeflerin; algısal motor fonksiyonlar, sosyalleşme, arkadaşlık kurabilme- kabul edilme, benlik kavramı konularını kapsaması gerekliliğini belirtmiştir. Özel eğitim gereksinimli bireyler için geliştirilen bu hedefler tüm gelişim alanlarını içermesi nedeniyle oldukça değer taşımaktadır. Bu hedefler göz önüne alınarak hazırlanacak Beden Eğitimi programlarının pek çok gelişimsel yarar sağlayacağı düşünülebilir. Özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklarda planlanacak beden eğitimi aktiviteleri psikomotor, duyuşsal ve bilişsel alanlarda gelişimi sağlayacak nitelikte olmalıdır. Çünkü bu alanlardaki etkin gelişim ile belirtilen uzun vadeli hedefler gerçekleştirmiş olacaktır.

Özel eğitim gereksinimli bireylerin sergiledikleri uyumsuz davranışlar, günlük yaşantılarındaki sosyal ve akademik faaliyetlerde türlü başarısızlıklarla karşı karşıya gelmelerine neden olur. Zihinsel engeli olanların sahip oldukları potansiyelin

bütününü harcayabilmeleri için başarıyı yaşamaları ve tatmış olmalarında yarar vardır. Özel olarak düzenlenmiş ve programlanmış fiziksel hareketler, sporla ilgili faaliyetler ya da spor planlamaları bu bireylerin başarıyı tatmalarında destek olurlar. Aynı zamanda bu çeşit programların sahip olduğu pek çok olağan nitelik, zihinsel engeli olan çocukların etraflarına olan ahengin oluşmasında daha gerçekçi iyileştirme ya da rehabilitasyon stratejileri şeklinde değerlendirilebilir.

Spor, dans, alıştırma ve keşfedici davranışları içine alan aktivite eğitimi, planlı ve hedefleri konarak hazırlandığında zihinsel engeli olan çocuğun bütün gelişmelerini olumlu yönde etkiler. Aktiviteler yoluyla ulaşılan tecrübeler kendi kendilerine bir hedef değil, büyümede ve gelişimde devamlı ve tesirli olan esas bir araçtır. Öğretilebilir zihinsel engeli olan çocuk ve gençlerin motor oluşumları, kendi yaşında olanlara nazaran iki ila dört sene geri kalmakta, dayanıklılık, güç, hız, denge ve eylemlilik gibi motor kabiliyetler hususunda eğitilebilir, öğretilebilir engeli olanların sıradan yaşlıları nispetinde çok zayıf oldukları bilinmektedir. Spor aktiviteleri sağlığı yerinde olan kişiler için ne denli mühimse engeli olan kişiler de en az o denli mühimdir. Bu sebeple zihinsel engeli olan kişilerin fiziki uyumluluk düzeylerinin belli seviyede tutulması ve gelişmesi sağlanmalıdır. Bunu gerçekleştirebilmenin en etkili yöntemiye beden eğitimi ve spor aktivitelerinin küçük yaşta sağlanmasıdır.

Zihinsel engeli bulunan bireylerin fiziki uyumluluk seviyesi, fiziki etkinliklere yeterli katılmamalarından ötürü olması gerekli olandan daha düşüktür. Buna karşılık, iyi planlanmış egzersiz programlarıyla eğitim gördükleri halde, fiziki uyumluluk seviyeleri normal kişilerden dahi daha iyi hale gelmektedir. Eğitilebilir zihinsel engelinin fiziki, fizyolojik ve motorik niteliklerinin gelişmesi yolunda pek çok araştırma mevcuttur. Devamlı yapılan jimnastikler ya da sporla ilgili uygulamaların zihinsel engellilerde birtakım tutum farklılığına ve motor gelişmesine tesirinin olabileceği ifade edilmiştir.

Sporla beraber çevreyle iletişim kurabilen engelli, paylaşabilme ve öz güven hislerinin de geliştirebileceği rehabilitasyonlarla sosyal bir iyileştirme yöntemi durumunu alır. Sporun pozitif tesiri, toplumda var olan engelli kişileri de içine almakta, fiziki ve zihinsel gelişimleriyle beraber onların toplum içerisinde de daha iyi bağlar kurabilmelerini sağlar.

Sporun, oyun ve yarışma şeklinde gerçekleştirilen etkinlikleri engelli rehabilitasyonunda ve toplum ile iletişime geçişte en basit yöntemdir. Bir eğitim faaliyeti olan spor, ortak amaçları dile getirebilme gücünü ve takdir edebilme duygusunu ortaya çıkarmaktadır. Bunların yanı sıra, spor, anlayış ve sorumluluk taşıyabilme ve işbirliği içinde düzen sağlama kabiliyetini de geliştirmektedir. Sabırlı ve enerjik olmayı sağlaması, sosyal gruba ve topluma mensubiyet gücünü kazandırmakla, birey ile toplum ilişkilerini daha ahenkli kılmaktadır. Beden eğitimi ve spor etkinlikleri engelli bireylerin gerek engelleri dolayısıyla içinde buldukları ruh hali ve gerekse toplumun kendilerine karşı olan tavırlarının doğal sonucu olarak ortaya çıkan saldırganlık, öfke ve kıskançlık gibi duygularını kontrol etmelerini sağlar. Egzersizin tedavideki tamamlayıcı rolünün yanı sıra engellinin motivasyonu üzerinde olumlu etkileri de bir rehabilitasyon aracı olarak dikkatleri sportif etkinliklerin üzerine çekmiştir. Ayrıca sporun rehabilitasyon etkisinin dışında, hasta ve engelli kişiler için başlı başına sosyal ve psikolojik destek unsuru olduğu da fark edilmiştir. Sportif etkinliklere katılım, engelli kişiye fiziksel aktivitelere katılım imkânının yanı sıra kişilik gelişimi ve özgüven duygusunun oluşumu yoluyla toplumsal yaşama uyum göstermesi yönünde büyük kolaylık sağlamaktadır.

Zihinsel engelli çocuklar genellikle sporda diğer alanlara göre daha başarılıdırlar. Okula devam eden çocukların akademik konulardan ziyade beden eğitimi derslerinde daha başarılı oldukları bilinmektedir. Sporun benlik saygısı, öz güven ve başarı duygusunun yaşanmasında önemli rolü vardır.

Spor kişilere engeli ile başa çıkmasını ve engelini hafifletmesini öğretmekte, keyif vermekte, iletişim ve paylaşım sağlamakta, yaşam motivasyonunu arttırmakta, dürüstlük, hoşgörü, işbirliği, gibi olumlu kişilik özelliklerinin kazanılmasını sağlamaktadır. Yapılan araştırmaların sporun ve oyunun çocukların gelişiminde önemli bir yere sahip olduğu ve onların daha sağlıklı büyümelerine katkıda bulunduğu ispatlanmıştır (ORGGM, 2012).

Beden eğitimi dersi Özel Eğitim Uygulama Okullarında ilkokul ve ortaokul kademelerinde işlenecek şekilde düzenlenmiştir. Bunun yanında lise kademesinde de aynı program uygulanmaktadır. Çocuğun kendinin farkına varmasının ilk yolu ona bedenini tanıtmakla başlar. Beden eğitimi dersi bunun için temel derslerden biridir. Beden eğitimi dersi özel eğitim gereksinimli bireylerin fiziksel ve motor

becerilerinin gelişimine yardımcı olurken, aynı zamanda sosyal yaşama uyum sağlamalarına, kendilerini tanımalarına, kendilerine güven duymalarına ve bağımsız biçimde yaşamalarına da katkıda bulunur. Toplumsal uyum alanlarında daha aktif ve katılımcı bir biçimde rol almalarını sağlar (MEB, 2013).

2.7.Kırıkkale İli Beden Eğitimi Uygulamaları

Kırıkkale ilinde faaliyet gösteren Özel Eğitim Uygulama Okulları içinde Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezindeki iki kademedeki ve Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi İş Uygulama Okulundaki üç kademedeki Beden Eğitimi dersleri yer almaktadır. Aynı zamanda Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi İş Uygulama Okulunda destekleme ve yetiştirme kursları çerçevesinde 7 ve 8. sınıf öğrencilerine Beden Eğitimi ve Spor alanında kurs verilmektedir. (MEB, 2015). Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü aracılığıyla 24 öğretilebilir çocuğa Yüzme ve Bocce kursları verilmektedir (MEB, 2015).

İlde Türkiye Özel Sporcular Spor Federasyonuna bağlı 'Kırıkkale Bumerang İzcilik ve Spor Kulübü, Kırıkkale Özel Özay Zihinsel Engelliler Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Özel Sporcular Gençlik ve Spor Kulübü, Kırıkkale Mehmet Işıtan Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi Spor Kulübü adıyla üç adet özel kulüp vardır. Bu kulüpler öğretilebilir ve otistik çocuklar başta olmak üzere tüm engel guruplarında yarışmalara katılabilmektedir. Türkiye Özel Sporcular Federasyonunun düzenlediği şampiyonalara Bocce, Bowling, Yüzme, Atletizm branşlarında katılım sağlanmaktadır. Aynı kulüpler Türkiye Özel Sporcular Derneği'nin düzenlediği atletizm yarışmalarına da katılım göstermektedirler. (MEB 2015).

Engelliler Haftasında, Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü öğretilebilir ve otistik çocuklar başta olmak üzere atletizm müsabakaları düzenlemektedir. Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü bünyesindeki olimpiik yüzme havuzundan engelli bireyler ücretsiz olarak yararlanabilmektedir. (MEB, 2015).

2.7.1. Otistik Çocuklar İçin Beden Eğitimi Uygulamaları

Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezinde I. Kademe haftada üç ve II. Kademe haftada ikişer saat Beden Eğitimi dersi yapılmaktadır. (MEB, 2015).

Derslerde:

1. Doğru duruş alışkanlığı kazanır.
2. Sporla ilgili temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazanır.
3. Ritim ve müzik eşliğinde düzenli hareketler yapma becerisi kazanır.
4. İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı kazanır.
5. Görev ve sorumluluk alma, dostça oynama ile ilgili tavır ve alışkanlıklar kazanır.
6. Sinir, kas ve eklem koordinasyonunu geliştirir.
7. Vücut sistemlerini güçlendirir ve geliştirir.
8. Boş zamanlarını spor etkinlikleri ile değerlendirmeye istekli olur genel amaçlarına;

Vücut Hareketleri

Amaç 1. Vücudun bölümlerini tanıır.

Davranışlar

Vücudun adı söylenen bölümünü gösterir.

Vücudun gösterilen bölümünün adını söyler.

Amaç 2. Vücudun bölümlerini hareket ettirme çalışmaları yapar.

Davranışlar

Vücudunun bir bölümüyle diğer bölümüne dokunur.

Vücudunun söylenen bölümüyle çevresindeki nesnelere dokunur.

Vücudunun söylenen bölümünü hareket ettirir.

Düzen Alıştırmaları

Amaç 3. Yürüme çalışmaları yapar.

Davranışlar

Serbest şekilde yürür.

Tempoya uygun yürür.

İki paralel çizgi arasından yürür.

Geri geri yürür.

Yan yan yürür.

Büyük adımlarla yürür.

Parmak ucunda yürür.
Topuk üzerinde yürür.
Çizgi üzerinde yürür.
Belirlenen şekillere basarak yürür.
Elindeki nesne ile yürür.
Engelleri aşarak yürür.

Amaç 4. Temel duruşlar yapar.

Davranışlar
"Rahat ol" duruşu yapar.
"Hazır ol" duruşu yapar.
Tek ayak üzerinde durur.
Parmak uçlarında durur.
Kartal duruşu yapar.
Plânör duruşu yapar.
Çömelik duruşu yapar.
Diz üstü duruşu yapar.

Amaç 5. Yerinde dönüşler yapar.

Davranışlar
Yerinde sağa döner.
Yerinde sola döner.
Yerinde geriye döner.

Amaç 6. Çeşitli şekilde dizilmeler yapar.

Davranışlar
Geniş kolda sıra olur.
Derin kolda sıra olur.
Geniş kolda açılır.
Derin kolda açılır.

Spor Araç Gereçleri Ve Kullanımı

Amaç 7. Spor araç gereçlerini tanıır.

Davranışlar
Adı söylenen spor araç gerecini gösterir.
Gösterilen spor araç gerecinin adını söyler.

Amaç 8. Spor araç gereçlerinin kullanımına özen gösterir.

Davranışlar

Yaptığı spor faaliyetine uygun araç gereci kullanır.

Spor araç gerecini kullandıktan sonra yerine koyar.

Temel Hareketler

Amaç 9.Vücut bölümlerinin esnekliğini geliştirici hareketler yapar.

Davranışlar

Kollar gergin durumda, ayak parmakları üzerinde vücudu yukarı doğru esnetir.

Bacaklar bitişik durumda, ellerinin parmak uçlarını yere değdirir.

Bacaklar bitişik durumda, vücudunu sağa doğru esnetir.

Bacaklar bitişik durumda, vücudunu sola doğru esnetir.

Eşli, kollar karşılıklı omuzda, bacaklar açık durumda, vücudunu öne doğru esnetir.

Yüz üstü yatışta, ayaklar yardımcı olarak tutulurken kolları açık olarak göğsü yukarı kaldırıp indirir.

Eşler karşılıklı el ele tutuşta, karşılıklı olarak tek ayak öne uzatıldığında, diğer ayakla çömelip doğrulur.

Ayakta, başını sağ omzuna değdirir.

Ayakta, başını sol omzuna değdirir.

Ayakta, çenesini göğsüne değdirir.

Ayakta, başını sırtına doğru esnetir.

Ayakta, omuzlarını yukarı doğru hareket ettirir.

Bacaklar ve kollar açık durumda vücudunu sağa esnetir.

Bacaklar ve kollar açık durumda vücudunu sola esnetir.

Eller yere paralel, bacaklar bitişik durumda çömelip doğrulur.

Ayakta, dizler hafif bükülü ve bitişik, eller dizlerin üstünde, dizlerini sağa çevirir.

Ayakta, dizler hafif bükülü ve bitişik, eller dizlerin üstünde, dizlerini sola çevirir.

Ayakta, dizlerini yanlara açıp kapatır.

Ayakta, ayak bileği ile dairesel hareketler yapar.

Ayakta, bacaklar gergin bir bacağına öne doğru açar.

Ayakta, bacaklar gergin bir bacağına arkaya doğru açar.

Ayakta, bacaklar gergin bir bacağını sağı doğru açar.
Ayakta, bacaklar gergin bir bacağını sola doğru açar.
Bacaklar bitişik durumda, kalça ile dairesel hareketler yapar.
Uzun oturuş durumunda, ayak parmaklarını öne esnetir.
Uzun oturuş durumunda, ayak parmaklarını arkaya esnetir.
Uzun oturuşta, kollar gergin durumda vücudu bacaklara değdirir.
Kalça yerde, dizler bükülü ve bitişik durumda bacakları birlikte sağı değdirir.
Kalça yerde, dizler bükülü ve bitişik durumda bacakları birlikte sola değdirir.
Kalça yerde, eller yanında yere dayalı, bacaklar açık ve gergin durumda kalçayı yukarı kaldırıp indirir.

Eller ve dizler yerde, sırtı yukarı kaldırırken çeneyi göğse indirir.

Eller ve dizler yerde, bel çukurlaştırılırken başı yukarı kaldırır.

Amaç 10. Koşu çalışmalarını yapar.

Davranışlar

Serbest şekilde koşar.

Tempoya uygun koşar.

Hedefe doğru koşar.

Parmak ucunda koşar.

Dizlerini karnına çekerek koşar.

Topuklarını kalçaya vurarak koşar.

Çizgi üzerinde koşar.

Yan yan koşar.

Geri geri koşar.

Engellerin arasından koşar.

Elindeki nesne ile koşar.

Belirlenen kulvarda koşar.

Koşu bandında belirlenen süre kadar koşar.

Amaç 11. Zıplama ve sıçrama çalışmalarını yapar.

Davranışlar

Çift ayakla olduğu yerde zıplar.

Çift ayakla ileriye sıçrar.

Çift ayakla geriye sıçrar.

Çift ayakla yana sıçrar.

Tek ayakla olduğu yerde zıplar.

Tek ayakla ileriye sıçrar.

Tek ayakla geriye sıçrar.

Tek ayakla yana sıçrar.

Amaç 12. Sıçramalar ile koordinasyonu geliştirme çalışmaları yapar.

Davranışlar

Yere çizilmiş şekillerin içine çift ayakla sıçrar.

Yere çizilmiş şekillerin dışına çift ayakla sıçrar.

Yere çizilmiş şekillerin içine tek ayakla sıçrar.

Yere çizilmiş şekillerin dışına tek ayakla sıçrar.

Önündeki bir nesnenin üzerinden sıçrar.

Eşit aralıklarla dizilmiş nesnelerin üzerinden çift ayakla sıçrar.

Eşit aralıklarla dizilmiş nesnelerin üzerinden tek ayakla sıçrar.

Önündeki nesnenin üzerine sıçrayıp yere atlar.

Amaç 13. Atlama çalışmaları yapar.

Davranışlar

Yumuşak zemine koşarak atlar.

Üstüne çıktığı belli yükseklikteki araçtan atlar.

Belli yükseklikteki engel üzerinden tek ayakla atlar.

Belli yükseklikteki engel üzerinden çift ayakla atlar.

Amaç 14. Tırmanma çalışmaları yapar.

Davranışlar

Parmaklıktan tırmanır.

Eğimli yüzeyden tırmanır.

Merdiven tırmanır.

Amaç 15. Kaldırma ve taşımalarla ilgili koordinasyonu geliştirme çalışmaları yapar.

Davranışlar

Belli bir nesneyi belirlenen hedefe taşır.

Uzun oturuşta küçük araçları bir yandan diğer yana kaldırıp koyar.

Eşler sırt sırta dönük, uzun oturuşta küçük nesnelere dönerek verir alır.

Bağdaş oturuşta küçük nesnelere kısa süreli, çift el ile yukarı kaldırıp indirir.
Grup hâlinde arka arkaya dizili iken kollar yukarıda küçük nesnelere önden arkaya/ arkadan öne doğru elden ele verir.

Bacaklar açık oturuşta, eller arkada dayalı, bacakları tek tek kaldırır indirir.

Bacaklar açık oturuşta, eller arkada dayalı, bacakların ikisini birlikte kaldırır indirir.

Uzun oturuşta, küçük nesnelere ayak bileklerinin içi ile kavrayarak kaldırır.

Bacaklar açık, ayakta, küçük nesnelere sağ ayağının iç yanıyla alıp, sol ayağının dış yanına bırakır.

Eşler sırtları dayalı, kolları birbirine takılı oturup kalkar.

Top Alıştırmaları

Amaç 16. Top yuvarlama çalışmalarını yapar.

Davranışlar

Oturarak yerden çift elle top yuvarlar.

Ayakta yerden çift elle top yuvarlar.

Oturarak yerden tek elle top yuvarlar.

Ayakta yerden tek elle top yuvarlar.

Eşli, karşılıklı oturur durumda top yuvarlar.

Amaç 17. Top atma çalışmalarını yapar.

Davranışlar

Oturur durumdayken çeşitli ağırlıklardaki topları çift elle atar.

Ayakta, çeşitli ağırlıklardaki topları rastgele çift elle atar.

Hareket hâlindeyken çeşitli ağırlıklardaki topları rastgele çift elle atar.

Oturur durumdayken çeşitli ağırlıklardaki topları tek elle atar. Ayakta, çeşitli ağırlıklardaki topları tek elle atar.

Hareket hâlindeyken çeşitli ağırlıklardaki topları tek elle atar. Ayakta, duran hedefe çift elle top atar.

Ayakta, duran hedefe tek elle top atar.

Ayakta, hareketli hedefe çift elle top atar.

Ayakta, hareketli hedefe tek elle top atar.

Hareket hâlindeyken duran hedefe çift elle top atar.

Hareket hâlindeyken duran hedefe tek elle top atar.

Hareket hâlindeyken hareketli hedefe çift elle top atar.

Hareket hâlindeyken hareketli hedefe tek elle top atar.

Eşli, karşılıklı oturur durumda top atar.

Eşli, karşılıklı ayakta top atar.

Amaç 18. Top tutma çalışmaları yapar.

Davranışlar

Oturarak, yerden atılan topu tutar.

Ayakta, yerden atılan topu tutar.

Oturarak, göğüs hizasından atılan topu tutar.

Ayakta, göğüs hizasından atılan topu tutar.

Yukarıya atılan topu tutar.

Zıplayan topu tutar.

Eşli, karşılıklı oturur durumda top tutar.

Eşli, karşılıklı ayakta top tutar.

Eşli, karşılıklı hareket hâlindeyken top atar tutar.

Müziğin ritmine uygun olarak top atar tutar.

Amaç 19. Top zıplatma çalışmaları yapar.

Davranışlar

Çift elle topu zıplatır.

Tek elle topu zıplatır.

Diz, kalça, göğüs seviyesinde top zıplatır.

Çizgi üzerinde tek/çift elle top zıplatılarak yürür.

Amaç 20. Topa ayakla vurma çalışmaları yapar.

Davranışlar

Duran topa ayağının ucu ile vurur.

Duran topa ayağının dışı ile vurur.

Duran topa ayağının içi ile vurur.

Hareketli topa ayağının ucu ile vurur.

Hareketli topa ayağının dışı ile vurur.

Hareketli topa ayağının içi ile vurur.

Topu belirlenen hedefe atar.

Topu başı ile sektirir.

Topu bacağı ile sektirir.

Topu ayağı ile sektirir.

Amaç 21. Top sürme çalışmalarını yapar.

Davranışlar

Belirlenen hedefe kadar elle top sürer.

Belirlenen hedefler arasında slalom şeklinde elle top sürer.

Belirlenen hedefe kadar ayağı ile top sürer.

Belirlenen hedefler arasında slalom şeklinde ayağı ile top sürer.

Araçla Jimnastik

Amaç 22. Minderde temel hareketler yapar.

Davranışlar Minderde yuvarlanır.

Minderde yüzükoyun sürünür.

Minderde kalça üzerinde sürünür.

Minderde köprü duruşunda durur.

Minderde amut duruşunda durur.

Amaç 23. Düz takla atar.

Davranışlar

Minderin önüne gelir.

Minderin önünde durur.

Ayaklarını omuz genişliğinde açar.

Dizlerini büker

Ellerini omuz genişliğinde açar.

Avuç içleri aşağıda olacak şekilde ellerini minderin üzerine koyar.

Başının üst kısmını ellerinin arasına gelecek şekilde minderin üzerine koyar.

Ayaklarıyla vücudunu ileri doğru iterek öne doğru yuvarlanır.

Ellerinden destek alarak ayağa kalkar.

Amaç 24. Ters takla atar.

Davranışlar

Minderin önüne gelir.

Mindere arkasını döner.

Ayaklarını omuz genişliğinde açar.

Dizlerini büker.

Ellerini omuz genişliğinde açar.

Avuç içleri yukarı bakacak şekilde ellerini baş hizasına kaldırır.

Ayaklarıyla vücudunu geriye doğru iter.

Ellerini ve başını mindere koyarak arkaya doğru yuvarlanır.

Ellerinden destek alarak ayağa kalkar.

Amaç 25. İple hareketler yapar.

Davranışlar

Çift ayakla ip atlar.

Tek ayakla ip atlar.

İstenilen süre kadar ip atlar.

Karşılıklı duran iki kişi tarafından sallanan ip üzerinden atlar.

Amaç 26. Kurdele ile hareketler yapar.

Davranışlar

Kurdeleyi önde sallar.

Kurdeleyi yanda sallar.

Kurdeleyi arkada sallar.

Kurdeleyi önde çevirir.

Kurdeleyi yanda çevirir.

Kurdeleyi arkada çevirir.

Kurdeleyi havaya atar.

Havaya atılan kurdeleyi tutar.

Karşılıklı olarak birbirlerine kurdele atar.

Karşılıklı olarak atılan kurdeleyi tutar.

Amaç 27. Çemberle hareketler yapar.

Davranışlar

Dik tutulan çemberin içinden geçer.

Tuttuğu çemberin içinden geçer.

Çemberi yuvarlar.

Çemberi kolunda çevirir.

Çemberi ayağında çevirir.

Çemberi belinde çevirir.

Amaç 28. "Jimnastik Sırası"nda denge geliştirici hareketler yapar.

Davranışlar

"Jimnastik sırası"nda serbest şekilde yürür.
"Jimnastik sırası"nda geri geri yürür.
"Jimnastik sırası"nda yan yan yürür.
"Jimnastik sırası"nda büyük adımlarla yürür.
"Jimnastik sırası"nda parmak ucunda yürür.
"Jimnastik sırası"nda topuk üzerinde yürür.
"Jimnastik sırası"nda elindeki nesne ile yürür.
"Jimnastik sırası"nda engelleri aşarak yürür.
"Jimnastik sırası"nda sağa döner.
"Jimnastik sırası"nda sola döner.
"Jimnastik sırası"nda arkaya döner.
"Jimnastik sırası"nda sırtüstü öne sürünür.
"Jimnastik sırası"nda sırtüstü arkaya sürünür.
"Jimnastik sırası"nda yüzükoyun öne sürünür.
"Jimnastik sırası"nda yüzükoyun arkaya sürünür.
"Jimnastik sırası"nda kalça üzerinde öne sürünür.
"Jimnastik sırası"nda kalça üzerinde yana sürünür.
"Jimnastik sırası"nda kalça üzerinde arkaya sürünür.

Oyun Oynuyorum

Amaç 29. Taklidi hareketler yapar.

Davranışlar

Adı söylenen hayvanın hareketini taklit eder.

İnsan hareketini taklit eder.

Adı söylenen aracın hareketini taklit eder.

Amaç 30. Eğitsel oyunlar oynar.

Davranışlar

Oyun düzenini alır.

Kurallarına uygun olarak oyunun hareketlerini yapar.

Amaç 31. Halk dansları oynar.

Davranışlar

Oyuna uygun giyinir.

Oyun düzenini alır.

Oyunun ezgisine uygun figürleri yapar/oyunun sözlerine ve ezgisine uygun

figürleri yapar.

Amaç 32. Oyunlarda dostça oynamaya özen gösterir.

Davranışlar

Oyunun kurallarına uymaya istekli olur.

Oyunun kurallarına uymayanları uyarır.

Oyun oynarken arkadaşlarıyla uyumlu olur.

Oyun ve yarışmalarda kazanan kişiyi/grubu alkışlar.

Takım Sporları

Amaç 33. Basketbol oyunu ile ilgili çalışmalar yapar.

Davranışlar

Yürüyerek top sürer.

Koşarak top sürer.

Arkadaşına top atar.

Duvardaki bir hedefe çeşitli şekillerde pas atar.

Alçak potaya top atar.

Normal potaya top atar.

Atılan topu tutar.

Duvardan dönen topu tutar.

Potadan dönen topu tutar.

Top sürerken, savunmadan topu korur.

Hareket eden eşe pas verir.

Turnikeye girer.

Amaç 34. Voleybol oyunu ile ilgili çalışmalar yapar.

Davranışlar

Balon ile paslaşır.

Filede karşılıklı balon ile paslaşır.

Parmakları ile topu yukarı atar.

Parmakları ile topu ileriye gönderir.

Parmakları ile karşılıklı paslaşır.

Manşet ile topu yukarı atar.

Manşet ile topu ileriye gönderir.

Manşet ile karşılıklı paslaşır.

Her yönden gelen topa vurur.

Gelen topu manşet ile karşılar.
Gelen topu parmak uçları ile karşılar.
Filede karşılıklı top ile paslaşır.
Elin içi ile servis atar.
Elin üstü ile servis atar.

Amaç 35: Bocce oyunu ile ilgili çalışmalar yapar.

Davranışlar

Atış çizgisinde durur.
3 /5 m uzaklıktaki küçük pallinoya bakar.
Elindeki topu pallinoya yakın olacak şekilde atar.
Atma sırası kendine gelene kadar bekler.

Amaç 36. Futbol oyunu ile ilgili çalışmalar yapar.

Davranışlar

Ayakları arasında yürüyerek top sürer.
Ayaklarıyla koşarak top sürer.
Ayakları arasında koşarak top sürer.
Plâse vuruşuyla topa vurur.
İç vuruşla topa vurur.

Dış vuruşla topa vurur.

Kendine atılan topu ayak tabanı ile yakalar.

Diğer oyuncuyla ayakla paslaşır.

Hareket eden savunmaya karşı top sürer.

Kaleye şut atar.

Amaç 37. Yüzme sporu ile ilgili çalışmalar yapar.

Davranışlar

Havuzun kenarında oturarak suda ayaklarını çırpır.
Havuzun kenarına tutunarak yüzüstü su içinde ayaklarını çırpır.
Havuzun kenarına tutunarak su içine dalıp çıkar.
Su yüzünde kollukla durur.
Su yüzünde kollukla kulaç atar.
Su yüzünde kollukla ayaklarını kullanarak yüzer.
Kolluksuz su yüzünde durur.

Kolluksuz kulaç atarak ve ayaklarını kullanarak yüzer.

Kolluksuz çeşitli stillerde yüzer.

Amaç 38. Sportif oyunlar oynar.

Davranışlar

Takım oyununa uygun giyinir.

Takım oyununa uygun oyun düzeni alır.

Takım oyununun kurallarına uygun hareketler yapar.

Spor Ve Sağlık Bilgileri

Amaç 39. Spor yapmanın sağlık açısından önemini belirtir.

Davranışlar

Spor yapmanın bedenimizin gelişimine yardımcı olduğunu söyler.

Spor yapmanın ruh sağlığımız için yararlı olduğunu söyler.

Spor yapmanın kaslarımızı kuvvetlendirdiğini söyler.

Spor yapmanın vücuda enerji sağladığını söyler.

Amaç 40. Sağlığını korumaya özen gösterir.

Davranışlar

Hava şartlarına uygun giyinir.

Beden eğitimi çalışmalarını bitiminde üzerini değiştirir.

Terliken soğuk içeceklerden kaçınır özel amaç ve davranışları, konuları işlenerek ulaşılmaya çalışılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı(2015).

Her eğitim öğretim yılı başında ailelerden de bilgi alınarak öğrencilerin bu ders için performansları alınıp hazır bulunuşluk düzeyleri tespit edilmektedir. Ailenin ve öğrencinin bu dersten beklentilerini dikkate alarak her öğrenci için ayrı ayrı Bireysel Eğitim Planları yapılmaktadır. Okulun spor salonu olmamakla birlikte okul bahçesi ve okul içinde düzenlenmiş bir sınıf Beden Eğitimi dersleri için kullanılmaktadır.

2.7.2.Öğretilebilir Zihinsel Engelliler Beden Eğitimi Uygulamaları

Mehmet Işitan Özel Eğitim Uygulama Merkezi İş Uygulama Okulunda I. Kademedede haftada üçer saat Beden Eğitimi dersi, II. Kademedede haftada ikişer saat Beden Eğitimi dersi ve III. Kademedede haftada birer saat Beden Eğitimi dersi

yapılmaktadır. Milli Eğitim Müdürlüğü (2015).

Derslerde:

İyi duruş alışkanlığı kazanır.

Sporla ilgili temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazanır.

Ritm ve müzik eşliğinde düzenli hareketler yapma becerisi kazanır.

İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı kazanır.

Görev ve sorumluluk alma, dostça oynama ile ilgili tavır ve alışkanlıklar kazanır.

Sinir, kas ve eklem koordinasyonunu geliştirir.

Vücut sistemlerini güçlendirir ve geliştirir.

Boş zamanlarını spor etkinlikleri ile değerlendirmeye istekli olur genel amaçlarına;

Ünite I. Vücut Hareketleri

Amaç 1. Vücudun bölümlerini tanıır.

Davranışlar

Adı söylenen bölümü gösterir.

Gösterilen bölümün adını söyler.

Amaç 2. Vücut bölümlerini hareket ettirme çalışmaları yapar.

Davranışlar

Vücudun bir bölümüyle diğer bir bölümüne dokunur.

Vücudun bir bölümüyle çevresindeki nesnelere dokunur.

Adı söylenen vücut bölümünü hareket ettirir.

Ünite II. Düzen Alıştırmaları

Amaç 3. Temel duruşlarla ilgili beceriler geliştirir.

Davranışlar

"Rahat ol" duruşu yapar.

"Hazır ol" duruşu yapar.

Tek ayak üzerinde durur.

Parmak uçlarında durur.

Kartal duruşu yapar.

Plânör duruşu yapar.

Çömelik duruşu yapar.

Diz üstü duruşu yapar.

Amaç 4. Yerinde dönüşler yapar.

Davranışlar

Yerinde sağa döner.

Yerinde sola döner.

Yerinde geriye döner.

Amaç 5. Çeşitli şekilde dizilmeler yapar.

Davranışlar

Geniş kolda sıra olur.

Derin kolda sıra olur.

Geniş kolda açılır.

Derin kolda açılır.

Ünite III. Temel Hareketler Yapar

Amaç 6. Vücut bölümlerinin esnekliğini geliştirir.

Davranışlar

Yatarak baş hareketleri yapar.

Yatarak omuz hareketleri yapar.

Yatarak kol hareketleri yapar.

Yatarak bacak hareketleri yapar.

Ayakta baş hareketleri yapar.

Ayakta omuz hareketleri yapar.

Ayakta kol hareketleri yapar.

Ayakta bilek hareketleri yapar.

Ayakta parmak hareketleri yapar.

Ayakta bacak hareketleri yapar.

Amaç 7. Yürüme çalışmaları yapar.

Davranışlar

Serbest şekilde yürür.

Tempoya uygun yürür.

Elindeki nesne ile yürür.

İki paralel çizgi arasından yürür.

Geri geri yürür.

Yan yan yürür.

Büyük adımlarla yürür.

Parmak ucunda yürür.

Topuk üzerinde yürür.

Çizgi üzerinde yürür.

Engelleri aşarak yürür.

Belirlenen şekillere basarak yürür.

Amaç 8. Koşu çalışmaları yapar.

Davranışlar

Serbest şekilde koşar.

Tempoya uygun koşar.

Hedefe doğru koşar.

Geri geri koşar.

Yan yan koşar.

Çizgi üzerinde koşar.

Elindeki nesne ile koşar.

Engellerin arasından koşar.

Parmak ucunda koşar.

Dizlerini karnına çekerek koşar.

Topuklarını kalçaya vurarak koşar.

Amaç 9. Sıçrama çalışmaları yapar.

Davranışlar

Çift ayakla olduğu yerde sıçrar.

Çift ayakla ileriye sıçrar.

Çift ayakla geriye sıçrar.
Çift ayakla yana sıçrar.
Tek ayakla olduğu yerde sıçrar.
Tek ayakla ileriye sıçrar.
Tek ayakla geriye sıçrar.
Tek ayakla yana sıçrar.
Amaç 10. Atlama çalışmaları yapar.

Davranışlar

Yumuşak zemine koşarak atlar.
Üstüne çıktığı belli yükseklikteki araçtan atlar.
Belli yükseklikteki engel üzerinden tek ayakla atlar.
Belli yükseklikteki engel üzerinden çift ayakla atlar.
Amaç 11. Tırmanma çalışmaları yapar.

Davranışlar

Parmaklıktan tırmanır.
Eğimli yüzeyden tırmanır.

Ünite IV. Top Alıştırmaları

Amaç 12. Top yuvarlama çalışmaları yapar.

Davranışlar

Oturarak yerden çift elle top yuvarlar.
Ayakta yerden çift elle top yuvarlar.
Oturarak yerden tek elle top yuvarlar.
Ayakta yerden tek elle top yuvarlar.
Amaç 13. Top atma çalışmaları yapar.

Davranışlar

Topu öne çift elle atar.
Topu geriye çift elle atar.
Topu yukarıya çift elle atar.
Topu aşağıya çift elle atar.
Topu öne tek elle atar.
Topu geriye tek elle atar.
Topu yukarıya tek elle atar.
Topu aşağıya tek elle atar.

Amaç 14. Top tutma çalışmaları yapar.

Davranışlar

Oturarak yerden atılan topu tutar.
Ayakta yerden atılan topu tutar.
Oturarak göğüs hizasından atılan topu tutar.
Ayakta göğüs hizasından atılan topu tutar.
Yukarıya atılan topu tutar.
Zıplayan topu tutar.

Amaç 15. Top zıplatma çalışmaları yapar.

Davranışlar

Çift elle topu zıplatır.
Tek elle topu zıplatır.

Amaç 16. Top sürme çalışmaları yapar.

Davranışlar

Belirlenen hedefe kadar çift elle top sürer.

Belirlenen hedefe kadar tek elle top sürer.
Amaç 17. Topa ayakla vurma çalışmaları yapar.

Davranışlar

Duran topa ayağının ucu ile vurur.
Duran topa ayağının dışı ile vurur.
Duran topa ayağının içi ile vurur.
Hareketli topa ayağının ucu ile vurur.
Hareketli topa ayağının dışı ile vurur.
Hareketli topa ayağının içi ile vurur.
Topu belirlenen hedefe atar.

Ünite V. Araçla Jimnastik

Amaç 18. Minder hareketleri yapar.

Davranışlar

Minderde yuvarlanır.
Minderde yüzükoyun sürünür.
Minderde kalça üzerinde sürünür.
Minderde düz takla atar.
Minderde ters takla atar.
Minderde köprü duruşunda durur.
Minderde amut duruşunda durur.
Amaç 19. İple hareketler yapar.

Davranışlar

İpi önde sallar.
İpi yanda sallar.
İpi arkada sallar.
İpi önde çevirir.
İpi yanda çevirir.
İpi arkada çevirir.
Çift ayakla ip atlar.
Tek ayakla ip atlar.
Amaç 20. Çemberle hareketler yapar.

Davranışlar

Dik tutulan çemberin içinden geçer.
Tuttuğu çemberin içinden geçer.
Çemberle ip atlar.
Çemberi yuvarlar.
Çemberi kolunda çevirir.
Çemberi ayağında çevirir.
Çemberi belinde çevirir.

Amaç 21. "Jimnastik sırasında denge geliştirici hareketler yapar.

Davranışlar

"Jimnastik sırasında ileri yürür.
"Jimnastik sırasında yüzükoyun öne sürünür.
"Jimnastik sırasında yüzükoyun arkaya sürünür.
"Jimnastik sırasında kalça üzerinde öne sürünür.
"Jimnastik sırasında kalça üzerinde yana sürünür.
"Jimnastik sırasında araç taşıyarak yürür.
"Jimnastik sırasında sağa döner.

"Jimnastik sırasında sola döner.

"Jimnastik sırasında arkaya döner.

Ünite VI. Oyun Oynuyorum

Amaç 22. Taklidi hareketler yapar.

Davranışlar

Adı söylenen hayvanın hareketini taklit eder.

İnsan hareketini taklit eder.

Adı söylenen aracın hareketini taklit eder.

Amaç 23. Eğitsel oyunlar oynama becerisi geliştirir.

Davranışlar

Oyuna uygun giyinir.

Oyun düzenini alır.

Kurallarına uygun olarak oyunun hareketlerini yapar.

Amaç 24. Halk dansları oynama becerisi geliştirir.

Davranışlar

Oyuna uygun giyinir.

Oyun düzenini alır.

Oyunun ezgisine uygun figürleri yapar/oyunun sözlerine ve ezgisine uygun figürleri yapar.

Amaç 25. Oyunlarda dostça oynamaya özen gösterir.

Davranışlar

Oyunun kurallarına uymaya istekli olur.

Oyunun kurallarına uymayanları uyarır.

Oyun oynarken arkadaşlarıyla uyumlu olur.

Oyun ve yarışmalarda kazanan kişiyi/grubu alkışlar.

Ünite VII. Takım Sporları

Amaç 26. Basketbol oyunu ile ilgili çalışmalar yapar.

Davranışlar

Top sürer.

Potaya top atar.

Potadan dönen topu tutar.

Arkadaşından gelen topu tutar.

Arkadaşına top atar.

Turnikeye girer.

Amaç 27. Voleybol oyunu ile ilgili çalışmalar yapar.

Davranışlar

Parmakla paslaşır.

Manşetle paslaşır.

Parmaklarıyla topu filenin üzerinden geçirir.

Manşetle topu filenin üzerinden geçirir.

Elinin içiyle servis atar.

Elinin dışıyla servis atar.

Amaç 28. Futbol oyunu ile ilgili çalışmalar yapar.

Davranışlar

Ayakla paslaşır.

Top sürer.

Kaleye şut atar.

Gelen topa başıyla vurur.

Gelen topa diziyle vurur.
Gelen topu ayak tabanıyla yakalar.
Amaç 29. Sportif oyunlar oynama becerisi geliştirir.
Davranışlar
Takım oyununa uygun giyinir.
Takım oyununa uygun oyun düzeni alır.
Takım oyununun kurallarına uygun hareketler yapar.

Ünite VIII. Spor Araç Gereçleri ve Kullanımı

Amaç 30. Spor araç gereçlerini tanır.
Davranışlar
Adı söylenen spor araç gerecini gösterir.
Gösterilen spor araç gerecinin adını söyler.
Amaç 31. Spor araç gereçlerinin kullanımına özen gösterir.
Davranışlar
Yaptığı spor faaliyetine uygun araç gereci kullanır.
Spor araç gerecini kullandıktan sonra yerine koyar.

Ünite IX. Spor ve Sağlık Bilgileri

Amaç 32. Spor yapmanın sağlık açısından önemini bilir.
Davranışlar
Spor yapmanın bedenimizin gelişimine yardımcı olduğunu söyler.
Spor yapmanın ruh sağlığımız için yararlı olduğunu söyler.
Spor yapmanın kaslarımızı kuvvetlendirdiğini söyler.
Spor yapmanın vücuda enerji sağladığını söyler.
Amaç 33. Sağlığını korumaya özen gösterir.
Davranışlar
Hava şartlarına uygun giyinir.
Beden eğitimi çalışmaları bitiminde üzerini değiştirir.
Terliken soğuk içecekler içmez özel amaç ve davranışları, konuları işlenerek

ulaşılmaya çalışılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı(2015).

Her eğitim öğretim yılı başında ailelerden de bilgi alınarak öğrencilerin bu ders için performansları alınıp hazır bulunuşluk düzeyleri tespit edilmektedir. Ailenin ve öğrencinin bu dersten beklentilerini dikkate alarak her öğrenci için ayrı ayrı Bireysel Eğitim Planları yapılmaktadır. Okulun spor salonu olmamakla birlikte okul bahçesi ve okul içinde düzenlenmiş bir sınıf Beden Eğitimi dersleri için kullanılmaktadır.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yapılan araştırmada doğrudan Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki Beden Eğitimi Dersi Uygulamalarını, beden eğitimi öğretmenlerinin öğretilabilir düzeydeki öğrencilerin önceliklerini ne düzeyde dikkate alarak derslerini yaptıklarını konu alan bir çalışmaya rastlanamamıştır.

Bu bölümde özel eğitim gerektiren öğrencilerle ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

3.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Demirci ve ekibinin (2014) yapmış olduğu çalışma evreni 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Kars il merkezindeki ilköğretim I. kademedeki görev yapan sınıf öğretmenlerinden, örnekleme ise yine ilköğretim I. Kademe sınıf öğretmenleriyle 75.Yıl Zihinsel Engelliler Okulu öğretmenleri olarak 99 öğretmenden oluşan araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıflarında bulunan engelli öğrencilerin engel gruplarında dengeli bir dağılım olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin özür gruplarına göre % 1,0'i görme engelli, % 3'ü işitme engelli, %1'i konuşma engelli, % 6,1'i bedensel engeli ve süregelen hastalığı olan, % 4'ü uyum sorunu olan, % 33,4'ü öğrenme güçlüğü olan, % 21,2'si zihinsel engelli iken % 30,3'ünün ise birden çok engeli sahip olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda beden eğitimi ve spor programındaki kazanımların açık ve anlaşılır olmadığı, engelli öğrencilerin topluma uyumunun kolaylaştırılmadığı, programların öğrencilerin engelleri göz önünde bulundurularak hazırlanmadığı tespitine yer verilmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin kişisel yetenekleri doğrultusunda spor branşları belirlenmediği, beden eğitimi ve spor dersinin engelli öğrencilerin engel ve yetenek gruplarına uygun şekilde işlenmediği, öğrenciler için uygun eğitsel uygulamalar içermediği, öğrencilerin motor yetenekleri geliştirici nitelikte olmadığı tespitine de yer verilmiştir. Tespiti yapılan en önemli problemlerden birinin ise öğretmenlere kaynaştırma eğitimi verilememesidir. Engelli

öğrencilerin beden eğitimi ve spor derslerinde sorun yaşaması, fiziki koşulların yetersiz olması, beden eğitimi ve spor derslerinde zorlanmaları ve kaynaştırma uygulamalarına devam eden birden çok engeli olan öğrencilerin beden eğitimi ve spor ders uygulamalarını olumsuz etkilemesi olarak ifade edilmiştir. Bu bağlamda, engelli öğrencilerde beden eğitimi ve spor dersi programından ve kaynaştırma eğitiminden kaynaklı sorunların öğrencilerde ciddi problemler yarattığı belirlenmiş, bu problemlerin engellilerle ilgili eğitim ve öğretimi olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çevirim (2009)'in yaptığı çalışmada, ilköğretim I. Kademedeki beden eğitimi ve spor programlarının engellilere yönelik bir programdan daha çok normal eğitim veren ilköğretim okullarının beden eğitim programlarında uygulama alanı bulabilecek bir çalışma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda, Beden Eğitimi ve Spor uygulamalarının taşıdığı önem, sporun insana kazandırdıkları dikkate alındığında kendisine yeten bir birey halinde hayatı idame ve sosyal uyum bağlamında değerlendirilmelidir. Planlanacak olan Beden Eğitimi programları engellilerin engel durumları dikkate alınarak gereksinimler çerçevesinde ve özel şekilde hazırlanmalıdır. Dolayısıyla etkinlik planlamaları içinde engellilere ilk aşamada uyarlanmış fiziki eğitim programları, ikinci aşamada iyileştirici fiziki eğitim programları, son aşamada ise geliştirici fiziki eğitim programları uygulanmalıdır.

Konuya ilişkin diğer bir çalışmada, Biçer (2000) iyi planlanmış bir beden eğitimi ve spor ders programı yoluyla engelli çocukların fiziki, zihinsel, psikolojik, psiko-motor benzeri tüm gelişme alanlarının olumlu etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

İlhan (2008) ise, düzenli şekilde yapılan beden eğitimi ve spor etkinliklerinin eğitilebilir zihinsel engelli çocukların sosyalleşme seviyelerine etkilerini belirlemek üzere bir çalışma yapmıştır. Sonuçta beden eğitimi ve spor aktivitelerinin doğal ortamı içinde bulunan tüm kişileri farklı şekillerde etkilediği ve tüm gelişim boyutlarını desteklediği çıkarımında bulunmuştur. Eğitimin vazgeçilmez etmeni olan beden eğitimi ve sporun eğitilebilir zihinsel engelli çocukların sosyalleşmeleri bağlamında etkin bir unsur olduğu tespiti yapılmıştır.

Arslan (2008) ise Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Birinci Kademe Beden

Eğitimi Ders Programlarına ve Beden Eğitimi Dersine İlişkin Görüşlerine ilişkin yapılan çalışmaya göre; sınıf öğretmenlerinin beden eğitimini ders programlarına ilişkin görüşlerinin olumlu olmadığı sunucuna ulaşılmıştır. Beden eğitimini ve spor dersine ilişkin kaynaştırma eğitimi uygulanan ilköğretim okullarında görev alan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları sorunların irdelenmesine ve daha başarılı bir kaynaştırma uygulamasının gerçekleşmesine yönelik önlemlerin alınması sağlanmalıdır.

Benzer şekilde yapılan bir araştırmada; Kaya (2003) yılında “ilköğretim okulu yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma ile ilgili bilgi, tutum ve uygulamalarının incelenmesi” konulu araştırma sonucuna göre; teorik derslerde özellikle uyum sorunu ve öğrenme güçlüğü olan öğrenciler açısından daha zor olmakla birlikte beden eğitimi dersi engelli bireylerin gelişimi açısından olumlu yönde büyük bir potansiyele sahip olduğu belirtilmiştir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin, büyük bir çoğunluğu kendini kaynaştırma eğitiminde yeterli görmemektedir.

İzci (2005) görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi konusundaki bilgi ve beceri eksiklikleri olmasının, kaynaştırma eğitiminde istenilen verimin elde edilememesinin nedenlerinden biri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Demirci tarafından yapılan diğer bir çalışmada (2015), Öğretmenlerin kurs ve seminerlere katılmadıkları, sportif beklentiler oluşturamadıkları sonucuna varıldı. Ancak, öğretmenlik, öğretimde uzmanlaşma isteyen bir meslektir. Bu meslekte yer alan bireylerin belli bir genel kültür birikimi, özel alan bilgileri ve öğretmenlik meslek yeterlikleri ile donatılmış olmaları gerekmektedir. Sınıf öğretmenin üniversite veya hizmet içi eğitiminden kaynaklanan eksiklikte beden eğitimi ve spor öğretimine yönelik tutumları olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin performansını geliştirebilmek için kurs ve seminerlere katılımları desteklenmelidir. Diğer taraftan, sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu engellilerde beden eğitimi ve spor ders programındaki gelişmeleri izlediği öğrencilerle güven verici ilişkiler kurdukları, ilgili uzmanlarla işbirliği yaptıkları öğrencileri geliştirdikleri, engelliler ile ilgili planlama yaptıkları tespitinde bulunulmuştur. Engelli bireyler bireysel farklılıkları nedeniyle özel olarak düzenlenmiş çevreye gereksinim duymaktadır. Dolayısıyla, her öğrencinin kendi gelişimi doğrultusunda ilerlemesine olanak

verecek bir öğrenme ortamının, araç-gereçlerinin sağlanabilmesini gerekli görmektedir. Yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor derslerinde araç-gereç hazırladıkları, eğitsel oyunlara yer verdikleri, rehberlik yaptıkları tespit edildi. Yeterlilik; bireylerin nasıl düşündükleri, nasıl hissettikleri, kendilerini nasıl motive ettikleri ve nasıl davrandıkları hakkında karar vermeleridir. Dolayısıyla, eğitimin etkili olabilmesi, amaçlarının en üst düzeyde gerçekleştirilebilmesi, temelde sistemi işletip uygulayacak olan öğretmenlerin yeterliğine bağlıdır. Yapılan çalışmada sınıf öğretmenleri beden eğitimi ve spor derslerinde öğrenciler hareketleri yaparken öğrenme eksikliklerini düzeltebilme yeterliğine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, sınıf öğretmenlerinin engellilerde beden eğitimi ve spor dersinde okul yönetiminden kaynaklanan sorunlara ilişkin bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin bir kısmı okul yönetimini “yetersiz ve alt düzey yeterlik” aralığında değerlendirirken, bir kısmı ise “ orta ve üst düzey yeterlik” olarak değerlendirdiği belirlenmiştir.

Kara'nın (2007) yaptığı bir çalışmada sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor dersi programındaki gelişmeleri izlemiş ve bu konuda kendilerini daha yeterli buldukları sonucuna ulaşmıştır.

Sanioğlu ve ark. (2008) ilköğretim okullarındaki özel eğitim sınıflarında görevli öğretmenlerin beden eğitimi ders programı ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi konulu bir araştırmada öğretmenlerin yarıdan fazlasının hizmet içi kurslara katılmadığı sonucuna varmıştır. Dolayısıyla beden eğitimi ve spor alanında öğretim kurumlarında ders vermekte olan öğretmenler beden eğitimi ve spor dersleri ile okul içi ve okul dışı etkinliklere ait eğitim, öğretim, yönetim ve yönlendirme görevlerini yerine getirebilecek bir özel kurs ve seminerlere katılımı gerekmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi dersine yönelik görüşlerinin değerlendirildiği bazı araştırmalarda (Pehlivan, Dönmez ve Yaşat 2005, Güven 2010) ise, sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor dersi işleniş açısından karşılaştıkları en büyük sorunun araç-gereç ve malzeme sıkıntısı ile alan sıkıntısı olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlar bizim bulgularımızla ilgili olduğu görülmektedir. Bu nedenle engelli çocuklar için uygun öğretme- öğrenme araç gereçlerinin hazırlanması esas amaç olmalı ve özel gereksinimi olan çocukların derse başlayabilmesi, dersi sürdürebilmesi ve tekrar derse katılma isteği uyandırılmasını

sağlayacak araç-gereçlerin hazırlanması çocuğun ilgisinin artmasını sağlayacaktır.

Yıldız ve ark.'nın (2011) yaptıkları bir araştırma sonucuna göre; genel olarak beden eğitimi derslerinde zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinin kendilerini yeterli buldukları, sınıf öğretmenlerinin ise yeterli bulmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Beden eğitimi öğretiminde yetersiz malzeme ve olanaklar beden eğitimi ve spor ders etkinliklerini etkilerken, sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi öğretimine yönelik tutumlarını da olumsuz etkilemektedir.

Pehlivan ve ark.'nın (2005) yaptıkları bir çalışmada, sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor dersini istedikleri biçimde yürütemediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre beden eğitimi ve spor dersini istedikleri biçimde yürütmelerini engelleyen faktörlerin başında “yeterli araç-gereç, saha ve malzeme eksikliğine” dayandırmaktadırlar. Sonuç olarak sınıf öğretmenlerinin engellilerde beden eğitimi ve spor dersinde araç-gereç ve fiziki koşullardan kaynaklanan sorunların incelenmesine ilişkin bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin tamamı araç-gereç ve fiziki koşulları “yetersiz ve alt düzey yeterlik” aralığında değerlendirdiği vurgulanmıştır.

3.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Bradley ve West (1994), kaynaştırma eğitimi uygulayan öğretmenlerin görüş ve ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla nitel bir çalışma yapmışlardır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin, kaynaştırma uygulamalarıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve nitelikli hizmet içi eğitim programlarının hazırlanmasına gereksinimlerinin olduğu bulunmuştur.

Antonak ve Larrivee (1995), kaynaştırma öğrencisi bulunan 29 öğretmenin sınıfında yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin tutum, bilgi ve becerileri ile sınıflarındaki tüm çocukların gelişimlerini karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucunda, başarılı bir kaynaştırma için öğretmenlerin engelli öğrencilerin kaynaştırılmaları ile ilgili yeterli bilgi, beceri ve tutuma sahip olmalarının önemli olduğu bulunmuştur.

Johnson ve Cartwright (1979), kaynaştırma uygulamaları hakkında öğretmen tutumlarının değiştirilmesi bilgi ve deneyimin rolünü tespit etmek amacıyla yaptıkları çalışmada deneysel yöntem kullanmışlardır. Araştırmaya toplam 55 sınıf

öğretmeni katılmıştır. Veriler Rucker-Gable eğitim programı ölçeği ile alınmıştır. Araştırma sonucunda, bilgilendirme grubu ile uygulama grubu arasında aday öğretmenlerin bilgi düzeyleri arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Ayrıca tek başına bilgilendirmenin ve uygulamanın öğretmen görüşlerini değiştirmede yeterli olmadığını saptamışlardır.

Naor ve Milgram (1980), tarafından yapılan araştırmada kaynaştırma için sınıf öğretmenlerinin hazırlanmasında hizmet öncesi iki strateji denenmiştir. Araştırmaya toplam 80 bayan öğrenci katılmıştır. Veriler ‘‘bilgi ve tutum ölçeği’’ ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, geleneksel ders-tartışma ve uygulama gruplarında kontrol grubuna göre anlamlı fark bulunmuştur. Ayrıca uygulama grubunun özürlü çocuklara karşı olan tutumların ders-tartışma ve kontrol grubundan daha olumlu olduğu saptanmıştır.

Larrive (1981), yoğun hizmet içi eğitimin kaynaştırmaya karşı öğretmen tutumlarının değiştirilmesindeki etkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında betimsel yöntem kullanmıştır. Araştırmanın evrenini 941 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Veriler 30 maddelik bir tutum ölçeği ile toplanmıştır. Örnekleme giren öğretmenler seçkisiz atama yöntemiyle üç gruba ayrılmıştır. Birinci gruba yıl boyu yoğun hizmet içi eğitim, ikinci gruba bir aylık eğitim, üçüncü gruba ise bir yıldan fazla hizmet içi eğitim verilmiştir. Araştırma sonucunda, bir yıl boyunca yoğun hizmet içi eğitim alan gruptaki öğretmenlerin engelli bireylere karşı daha olumlu tutum geliştirdikleri saptanmıştır.

Miller, Strain, Mckinley, Heckathorn ve Miller (1993), okulöncesi öğretmenlerinin öğrencilere ilişkin olumlu davranışlarını artırmak, olumsuz öğretmen davranışlarını azaltmak için okulöncesi öğretmenlerine verilen eğitim seminerlerinin etkililiğini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmalarında deneysel yöntem kullanmışlardır. Bu çalışmada altı öğretmene beş hafta süreyle bir yaz kursu düzenlenmiştir. Kurs sürecince öğretmenler araştırmacılar tarafından iki kere bilgilendirme çalışmasına tabi tutulmuş, bilgilendirme öncesi, bilgilendirme sırası ve bilgilendirme sonrasında ölçümlerde bulunulmuştur. Araştırma sonucunda, bilgilendirme çalışmalarının öğretmenlerin performanslarının arttırılmasında etkili olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, araştırmada kullanılan ölçme aracının geliştirme süreci, uygulanması süreci, verilerin toplanması ve verilerin yorumlanmasına ait bilgiler bulunmaktadır.

4.1. Araştırmanın Deseni ve Modeli

Kırıkkale ilindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki beden eğitimi öğretmenlerinin kendi derslerinde, öğretilbilir düzeyde zihin engeli olan öğrencilere gösterdikleri tutum, tavır ve davranışları ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırmada mevcut durumu ortaya koymak için betimsel modele başvurulmuştur. Bu modelde, öncelikli olarak oluşan durum betimlenmeye çalışılır (Ekiz, 2007). Verilerin toplanması aşamasında gözlem tekniğinden yararlanılmıştır. Bir araştırmada bir konu çerçevesinde gerçekleşen davranışlara ilişkin ayrıntılı, kapsayıcı bir sonuç elde edilmek isteniyorsa gözlem yöntemi kullanılabilir (Ekiz, 2007).

4.2. Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın çalışma evrenini Kırıkkale ilinde Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne Bağlı olarak eğitim öğretim hizmetlerini sürdüren;

- Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademe
- Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe
- Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademe
- Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademe
- Mehmet Işıtan Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademe

okullarında öğrenim gören, öğretilbilir düzeyde otistik ve zihinsel özellik gösteren öğrenciler ile bu öğrencilerin derslerine giren beden eğitimi öğretmenleri

oluşturmaktadır. Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademesinde 30 öğrenci, Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademesinde 10 öğrenci, Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademesinde 56 öğrenci, Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi II. Kademesinde 32 öğrenci ve Mehmet Işıtan Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. Kademesinde 45 öğrenci eğitim almaktadır. Toplam öğrenci sayısı 173 tür. Bu öğrencilerin derslerine giren 5 beden eğitimi öğretmeni de çalışma evreninde yer almaktadır.

4.3. Veri Toplama Aracı ve Geliştirilmesi

Araştırmanın belirlenen amaçlara ulaşabilmesi, araştırmaya kuramsal bir destek oluşturmak için ve uygun veri toplama aracını geliştirilebilmek için mevcut çalışmalar incelenmiştir. Araştırma konusuyla ilgili olarak daha önceden geliştirilmiş olan herhangi bir veri aracına ulaşamamıştır.

Veri toplama aracı oluşturulurken, 2013 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 07.03.2013 tarih ve 16 sayılı kararında yayınladığı 'Özel Eğitim Uygulama Merkezi (Okulu) Eğitim Programlarından faydalanılmıştır.

Veri toplama aracı olarak hazırlanan formun geliştirilme sürecinde programdaki açıklamalar da dikkate alınarak 5 alan uzmanıyla görüşmeler yapılmıştır. Veri toplama aracı formunda yer alması gereken konuların genel taslağı bu uzmanların görüşleri ile birlikte tasarlanmıştır. Hazırlanan veri toplama aracı tekrar bu uzmanlara gönderilmiş içerikte yer alan konularla ilgili olumlu ve olumsuz görüşleri sorulmuştur. Gelen görüşler değerlendirilerek her 5 uzmandan en az 4'ünün olumlu görüş bildirdiği madde veri toplama aracında tutulmuş, en az 4 uzmandan olumlu görüş almayan 5 madde ise veri toplama aracı formundan çıkarılmıştır. Veri toplama aracı formu maddelerinin sayısı 70'ten 65'e düşürülmüştür.

Bununla birlikte ön uygulama sonucunda öznel sonuçlar verdiği görülen 14 madde yine alan uzmanlarıyla görüşülerek veri toplama aracından çıkarılmıştır.

Veri toplama aracınının 6 maddesi ders dışında yapılması gereken tutum, tavır ve davranışları, 45 maddesi ise ders içi etkinlikleri kapsayan iki bölümden oluşmaktadır. Veri toplama aracı "1.Yapılıyor, 2.Bazen Yapılıyor, 3.Yapılmıyor" şeklinde 3'lü likert tipinde derecelendirilmiştir.

4.4. Geçerlik ve Güvenilirlik

Veri toplama aracının kapsam geçerliliği için öncelikle 70 maddelik bir taslak gözlem formu oluşturulmuştur. Bu maddelerin ölçüm amacı ile uygulanabilirliğinin uygun olup olmadığını belirlemek için 5 alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların geri dönüşleri üzerine % 80 ve üzeri olumlu görüş bildirilen maddeler tutularak, veri toplama aracı formu maddelerinin sayısı 65' e düşürülmüştür.

Ankara ili Yenimahalle ilçesi Batıkent Ergazi Mahallesinde bulunan Sait Ulusoy Özel Eğitim Uygulama Merkezi İş Uygulama Okulu'nda 2014 yılı içinde ön uygulama yapılarak test edilmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan ön uygulama testinde veri toplama aracının bu çalışmanın temel amacına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Veri toplama aracının uygulama güvenilirliği için formun ön uygulaması Ankara ili Yenimahalle ilçesi Batıkent Ergazi Mahallesinde bulunan Sait Ulusoy Özel Eğitim Uygulama Merkezi İş Uygulama Okulu'nda yapılmıştır. Ön uygulama sonucunda elde edilen veriler ve bu veriler ile ilgili alan uzmanları ile yapılan görüşmeler sonucunda nesnel gözlem yapılamayacağı düşünülen 14 madde gözlem formundan çıkarılarak madde sayısı 51'e düşürülmüştür.

Bunun yanında asıl uygulamada iki gözlemci görev aldığından, gözlemciler arası uyum yüzdesi Miles ve Huberman'ın (1994: 64) Güvenirlik = $(\text{Görüş Birliği} / \text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}) \times 100$ formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Her sınıfta uygulama yapan iki gözlemcinin gözlem formundaki işaretlemelerine ilişkin uyum oranlarının % 89 ile % 96 arasında değişkenlik gösterdiği ve ortalama uyum yüzdesinin % 92 olduğu tespit edilmiştir. Miles ve Huberman'a (1994) göre güvenirlilik oranı % 70 ve üstünde ise güvenirlilik sağlanmıştır. Yapılan hesaplamada bulduğumuz % 92 ortalama değer % 70'i aştığından uygulayıcılar arası gözlemin yeterli derecede güvenilir olduğu görülmüştür. Bunun yanında 51 maddelik veri toplama aracının geneli için Cronbach's Alpha güvenirlilik katsayısı 0,91 olarak tespit edilmiştir.

4.5. Verilerin Toplanması

Öncelikle seçilen okullarda bu çalışmanın yapılabilmesi için Kırıkkale İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Enstitü aracılığıyla izin alınmıştır.

Veriler araştırmacı tarafından oluşturulan gözlem formu ile toplanmıştır. Veri toplama aracı ile birlikte Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademe, II. Kademe; Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Merkezi I. Kademe, II. Kademe ve Mehmet Işıtan Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III. kademelerindeki değişik sınıflarda beden eğitimi dersleri her kademe için 5 tekrar sayısında araştırmacı tarafından gözlem yapılmıştır. Her bir gözlem bir ders saatinde yapılmıştır. Toplamda 25 saat beden eğitimi dersi gözlenmiştir. Beden eğitimi dersi nerede işleniyorsa gözlem orada yapılmıştır. Gözlemlere ilişkin tespitler hazırlanan formlara işlenmiştir. Veri toplama aracı araştırmacının yanı sıra aynı anda sınıftaki özel eğitim öğretmenlerinden biri tarafından da doldurulmuştur. İki gözlemci tarafından doldurulan form için uygulayıcılar arası uyum yüzdesi hesaplanmış olup yapılan gözlemlerin arasındaki uyumun % 92 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Yapılan gözlemler kamera ile kayıt altına alınmıştır. Derslerin işlenişi sırasında tespiti yapılamayan gözlem maddeleri olduğunda bu kayıtlar izlenerek uygun tespitler işaretlenmiştir. Özel eğitim öğretmenlerine yapılacak gözlemlerden önce, dikkat edilecek hususlar konusunda eğitim çalışmaları yapılmıştır. Eğitim çalışması neticesinde araştırma kapsamına alınmayan deneme niteliğinde bir ders gözlemi yapılmıştır.

Araştırmaya ilişkin veriler iki aşamada toplanmıştır. İlk olarak 'Gözlenen Öğretmen Davranışları' formunun 6 maddesi (1, 2, 16, 26, 33 ve 46. maddeler) beden eğitimi dersinden önce ilgili evraklar kontrol edilerek ve beden eğitimi öğretmeniyle görüşülerek gözlemlenmiştir. İkinci aşamada ise formun 45 maddesi ders ve etkinlikler yapılırken gözlemlenmiştir. Yapılan tüm gözlemlerde öğretmenlere ve öğrencilere hiçbir konuda etki ya da tepki verilmemiştir. Dersler programa uygun olarak işlenmiştir. Uygulamadaki geçerli durum ne ise veri toplama aracı ona göre kodlanmıştır. Elde edilen veriler her bir gözlem maddesi için ayrı ayrı sıralanmıştır.

4.6. Verilerin Analizi

Beş Özel Eğitim Uygulama Okulunda araştırmacı ve sınıftaki özel eğitimcilerden biri tarafından doldurulan veri toplama araçları incelenmiştir. Her ders için iki adet dzenlenen veri toplama aracı birbiriyle karşılaştırılarak uyum yzdeleri hesaplanmıştır. Veri toplama aracında ders ve etkinlikler sırasında tam olarak gözlemlenemeyen maddeler, görsel kayıtlar incelenerek değerlendirilmiştir. Bu işlemlerden sonra elde edilen bilgiler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Her bir gözlem formu tek tek derinlemesine incelenmiş Tablo 1'deki bulgular gözlem sonuçlarından elde edilmiştir. Gözlem sonuçlarının toplam değerlerini içeren rakamlar doğrudan verilerek betimsel modelde analiz edilmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin öğretilebilir öğrencilerin derslerindeki öncelikleri dikkate alma düzeylerine ilişkin görüşlerin belirlenmesinde gözlemlenen davranış sayılarından yararlanılmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

5.1.Araştırmanın Bulguları

Tablo 1: Öğretilbilir Bireylerde Beden Eğitimi Dersi Gözlem Formu

No	GÖZLENEN DAVRANIŞLAR	Yapılıyor	Bazen Yapılıyor	Yapılmıyor
1	Beden eğitimi etkinliklerini öğrencilerin yetersizlikten etkilenme oranlarını göz önüne alarak planlar.	18	5	2
2	Öğretim öncesinde öğrencinin derse ilişkin performans düzeyini belirlemek için gerekli ölçü araçlarını kullanır.	16	6	3
3	Öğrencinin engel durumuna uygun çalışmalara yer verebilmek için sınıf öğretmeni ile işbirliği yapar.	20	5	0
4	Öğrencilerin rahat hareket etmesini sağlayacak şekilde giyinmelerini (eşofman, tişört, şort vb.) sağlar.	18	4	3
5	Alınacak önlemler ile çalışmalarda güvenliği sağlar.	19	4	2
6	Öğrencilere sporla ilgili temel bilgi ve becerileri öğretmek ve spor alışkanlığı kazandırmak için gerekli çalışmaları yapar.	16	5	4
7	İşleniş sırasında, kısa cümlelerle ve somut, açık ifadelerle yapılması istenen harekete ilişkin adımları gösterir.	21	3	1
8	Öğrenci öğretmenin yönergesi ve model olmasına rağmen çalışmaya başlamazsa birebir fiziksel yardımla hareketi bir kaç kez arka arkaya yaptırılarak öğrencinin becerinin adımlarını anlamasını sağlar.	20	4	1
9	Öğrencinin öğrenebileceği kavramları tek tek öğretir.	20	3	2

No	GÖZLENEN DAVRANIŞLAR	Yapılıyor	Bazen Yapılıyor	Yapılmıyor
10	Öğrenme, öğretmen gözetiminde ve rastlantıdan ziyade programlara bağlı yapılır.	20	3	2
11	Öğretmen ağır öğrenen çocuğa, akademik konular yerine yaşamı boyunca kullanacağı temel bilgi ve becerileri kazandırmaya çalışır.	23	2	0
12	Zihinsel engelli çocuklar genelleme yapamazlar, bir konuda öğrendiği kuralı bir başka konuya aktaramazlar. Bu bakımdan öğretmen her konuda gerekli olan bilgi ve becerileri ayrı ayrı öğretir.	20	2	3
13	Modeli izlemesi gereken birçok fiziksel harekette öğretmen çocuğun karşısında olduğunda ayna görüntüsü olacak ve çocuk davranışın yönünü ters olarak algılayacaktır. Bu nedenle öğretmen, öğrencinin yanında durur, aynı kol, bacak aynı yönde hareket ettirilerek, hareketi nereden ne tarafa doğru yapacağını anlamasını sağlar.	16	7	2
14	Öğretmen, ısınma sırasında herhangi bir sakatlığa yol açmamak için öğrencinin yüz mimiklerini ve vücut tepkilerini iyi takip eder.	19	3	3
15	Solunum ve dolaşım sistemindeki faydaları göz önüne alındığında koşu bandı ve yürüyen merdiven çalışmalarına da ağırlık vermektedir.	19	3	3
16	Etkinliklerin süresini öğrencileri yormayacak, usandırmayacak uzunlukta onların dikkat sürelerine uygun olarak plânlar.	20	3	2
17	Öğretmen her bir beceriyi net, basit ve kısa yönergelerle, öğrenci için anlamlı hale gelinceye kadar sık sık tekrar ederek öğretir.	21	3	1
18	Öğrenilen yönergelerin ve becerilerin sık sık tekrarını yapar.	22	2	1
19	Öğretmen beden eğitimi etkinliklerinde, ritim araçları ve müzikten yararlanır.	18	5	2
20	Uygun hava koşullarında etkinlikler açık ve temiz havada yapılmaktadır.	23	1	1
21	Dersler mümkün olduğunca çeşitli araç gereçlerle desteklenerek işlenir.	20	3	2
22	Öğrencilere, ders sırasında ders araçlarının kullanım kurallarını öğretmektedir.	21	3	1
23	Öğretmen öğrencileri cesaretlendirmektedir; başarıları sık sık ödüllendirir.	22	3	0
24	Hedefleri birebir uygulamalarla kazandırır.	21	4	0
25	Öğretmen spor malzemelerinin alınıp getirilmesi, kullanıma hazırlanması ve ders sonunda yerlerine konmasının öğrenciler tarafından yapılmasına önem verir.	20	5	0

No	GÖZLENEN DAVRANIŞLAR	Yapılıyor	Bazen Yapılıyor	Yapılmıyor
26	Hareketten hoşlanmayan (hipoaktif) veya harekete aşırı duyarlı oldukları için hareketli materyallerden korkan (örneğin yürüyen merdiven, salıncak) çocuklar için bu çalışmalara katılım süresini azdan çoğa derece derece arttır.	19	5	1
27	Dersin işlenişi sırasında, öğrencilere zor gelen hareketlerde onlara gereken yardım yapar.	24	1	
28	Öğrencilerin motivasyonunu engelleyici sözlerden ve hareketlerden kaçınmaktadır.	21	3	1
29	Yapabilirim duygusunu geliştirmek için her bir öğrencinin başarısı üzerinde ayrı ayrı ve önemle durmaktadır.	20	4	1
30	Engel üzerinden yürüme çalışmalarında, öğrenci engelin üstünden geçerken engeli itmesi veya üzerine basması durumunda, öğretmen öğrencinin ayağından tutarak engelin üstünden geçmesine yardımcı olur.	22	2	1
31	Her çocuğun aynı düzeyde yetiştirilmesi değil, her bireyin kendi yeteneklerine göre bireysel olarak gelişimine çaba sağlar.	25	0	0
32	İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı kazandırmak için grupla çalışmaya katkı sağlayacak ve öğrencilerin birbirleri ile etkileşime girecekleri etkinlikler yapar.	17	6	2
33	Programdaki amaçları öğrencilerin yaşlarına, gelişim özelliklerine ve gereksinimlerine göre gerekirse daha alt basamaklara ayırmaktadır.	22	3	0
34	Öğretmen, sesten rahatsız olan çocuklarla konuşurken yüksek ses tonu ve düdük çalma gibi rahatsız edici davranışlar konusunda dikkatli olmaktadır.	20	3	2
35	Öğrenci zıplama becerisini gerçekleştiremiyorsa ön çalışma olarak öğrenciyi trampene çıkararak öğretmenin desteği ile zıplama becerisi çalışır.	20	4	1
36	Jimnastik tahtasındaki çalışmalar sırasında, öğrencinin ilk başta korkusunu yenmek ve dengesini sağlamak için jimnastik tahtasını duvarın yanına koyarak öğrencinin hareket sırasında duvardan destek almasını sağlar.	20	3	2
37	Vücudunun bölümlerini ve spor araç gereçlerini tanıma gibi kavramları içeren amaçları sınıf öğretmenleri ile işbirliği yapılarak çalışır.	19	4	2
38	Tek ayakla top çalışmalarında da hem sağ ayağını hem sol ayağını kullanmasını sağlar.	19	5	1

No	GÖZLENEN DAVRANIŞLAR	Yapılıyor	Bazen Yapılıyor	Yapılmıyor
39	Öğrenci, düz takla, ters takla atarken öğretmenin özellikle takla esnasında öğrencinin boyun kısmından destek vererek takla hareketini gerçekleştirmesine yardımcı olur.	21	3	1
40	Öğretmen fiziksel yardımla öğrettiği becerilerde son aşama olarak ortamdan kendisini çekerek öğrencinin bağımsız şekilde hareketi yapmasını sağlar.	24	1	0
41	Öğrenci elinde bir nesne ile yürürken, öğretmen, öğrencinin, önüne bakmasını sağlar.	20	2	3
42	Öğrencinin tek elle topla çalışmalarında hem sağ elini hem sol elini kullanır.	20	5	0
43	Öğretimi yapılan spor dalı ile ilgili araç ve gereçleri öğrencilerin performansı ve engel düzeyine uygun olarak seçer.	21	3	1
44	Öğretmen öğrencinin el-göz-denge koordinasyonunu geliştirmek için çeşitli istasyon çalışmaları yapar.	24	1	0
45	Öğretmen, öğrencilerin dersten zevk almalarını sağlamak için öğrencilerin sevebilecekleri müzikleri hazırlar.	18	6	1
46	Öğretmen, öğretim sonunda öğrencilerin becerinin her bir basamağını bağımsız yapıp yapmadıklarını ya da hangi ipucuyla yapabildiklerini kaydeder.	19	2	4
47	Öğrenciler, beceriyi bağımsız olarak yapabilece kadar diğer ders saatlerinde bu beceriyi çalışmaya devam eder.	23	2	0
48	Beden Eğitimi derslerinde, öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişiminde önemli katkı sağladığı bilinen halk dansları, sportif çalışmalar ve çeşitli gösterilere de yer verir.	17	4	4
49	Öğrencilerin sporun sağlığa faydalarını kavramaları ve spor alışkanlığı kazanarak serbest zamanlarını sporla değerlendirmeye istekli olmalarına yönelik çalışmalar yapar.	15	6	4
50	Öğrencinin iletişim düzeyi uygunsa yeterli olduğu spor dallarını öğretir.	21	4	0
51	Veli ile işbirliği içinde öğrencilerin spora yönlendirilmesine katkı sağlar.	19	2	4

Tablo 1’de yer alan 1. maddede gözlemlenen beden eğitimi dersi etkinliklerinin öğrencilerin yetersizlikten etkilenme oranlarına göre planlanması ifadesi için yapılan gözlemlerde 18 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 5 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 2 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak tespit edilmiştir. Çevirim (2009)’in yaptığı çalışmada, planlanacak olan Beden Eğitimi programları engellilerin engel durumları dikkate alınarak gereksinimler çerçevesinde ve özel şekilde hazırlanması gerektiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla etkinlik planlamaları içinde engellilere ilk aşamada uyarlanmış fiziki eğitim programları, ikinci aşamada iyileştirici fiziki eğitim programları, son aşamada ise geliştirici fiziki eğitim programları uygulanmalıdır sonucuna yer verilmiştir.

Buna göre beden eğitimi öğretmenlerinin ders ve etkinlik planlaması yaparken, ailelerden ve özürlü sağlık kurulu raporlarından bilgi almadan planlamaya başlamaması gerektiği düşünülmektedir. Bu bilgiler sağlandıktan sonra eğitsel değerlendirme raporundan da faydalanılarak öğrencinin performans ölçümüne geçilmelidir. Yapılan performans ölçümlerine göre planlamaların yapıldığı gözlenmiştir. Kayıp oranı fazla olan öğrencilerde yetersizlikten etkilenme durumu dikkate alınarak yapılan planlamanın oldukça önemli olduğu uygulamalarda sağlanan başarılı örneklerle gözlenerek tespit edilmiştir.

Tablo 1’deki 2. maddeye göre *öğretmenin öğretim öncesinde öğrencinin derse ilişkin performans düzeyini belirlemek için gerekli olan ölçü araçlarını kullanır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 16 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 6 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 3 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Özel eğitimin temel ilkelerinden biri bireyin eğitim performansları dikkate alınarak; amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapmaktır (ORGM).

Öğretim öncesi performans öğrencinin, daha önceki süreçlerde neler öğrendiğini, hangi kavram ve becerileri tam olarak anladığını; yapılacak ders için hangi noktada olduğunu tespit etmek açısından oldukça gerekli olduğunu uygulamalarda sağlanan başarılı örneklerle gözlenerek tespit edilmiştir. Öğrenci beceriyi fiziksel yardımla mı yoksa model olarak mı yapacak bunun tespiti

yapılmasının gerektiği gözlenmiştir. Bu çalışmalarda performans belirleme formlarının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 1'deki 3. madde incelendiğinde *beden eğitimi öğretmeninin öğrencilerin engel durumuna uygun çalışmalara yer verebilmek için özel eğitim sınıf öğretmenleri ile işbirliği yapar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 5 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Demirci tarafından yapılan bir çalışmada (2015), sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve spor derslerinde araç-gereç hazırladıkları, eğitsel oyunlara yer verdikleri, rehberlik yaptıkları tespit edilmiştir.

Her öğrencinin potansiyeli, kişisel özellikleri, kayıp oranı, öğrenme hızı ve engel durumu, yapabilecekleri faaliyetler açısından önem arz etmektedir. Öğrencilerin okulda sürekli olarak özel eğitim sınıf öğretmenleriyle birlikte olduğu göz önüne alındığında beden eğitimi öğretmeninin, özel eğitim sınıf öğretmenleriyle birlikte işbirliği içinde öğrencilere uygun çalışmalar yapması gerektiği düşünülmektedir. Özel eğitim sınıf öğretmenlerinin beden eğitimine sağlayacağı her türlü olumlu katkının öğrenci faydasına olduğu gözlenmiştir.

Tablo 1'de bulunan 4. maddeye bakıldığında *beden eğitimi öğretmeni öğrencilerin rahat hareket etmesini sağlayacak şekilde giyinmelerini (eşofman, tişört, şort vb.) sağlar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 18 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 4 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 3 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Atan ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada (2014), değişik illerdeki insanların ekonomik, sosyokültürel özelliklerine göre beden eğitimi dersinde spor kıyafeti giymeleri konusunda olumsuz görüşler bildirebildiklerini tespit etmiştir.

Beden eğitimi öğretmenleri yukarıdaki bulgu ışığında özellikle kırsal kesimlerde öğrenci velilerini de rencide etmeden dersleri eşofman gibi rahat hareket edilebilecek kıyafetlerle işlemelidir. Öğrencilerin beden eğitimi dersinde rahat hareket edebilmelerini sağlamak için eşofman, tişört türü rahat giysiler giymeleri önemlidir. Yapılan gözlemlerde rahat olmayan kıyafetler öğrencilerin yetersizliklerini olumsuz yönde etkileyecek hareketlerin yapılmasında zorluklara sebep olmaktadır. Bu konuda öğretmenleri, öğrencilerin maddi imkânsızlıkları

olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun yanında yönerge almada zorlanan otistik öğrencilerin, öğretilebilir öğrencilere nazaran uygun olarak giyinmediği görülmüştür.

Tablo 1’de yer alan 5. maddede *beden eğitimi öğretmeni alınacak önlemler ile çalışmalarda güvenliği sağlar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 19 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 4 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 2 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Sınıfta dersten önce ve ders sırasında ortamda öğrenciye zarar verebilecek her türlü kesici, delici, sivri malzemeler ve düşmesi, atılması halinde öğrenciye zarar verebilecek her türlü araç ve gerecin ortamdaki kaldırılması gerekmektedir. Bununla birlikte öğrencinin kullanacağı malzemelerin gelişigüzel bir şekilde ortamda bulunmaması öğretmen kontrolünde öğrenciye verilmesi gerekmektedir. Kayıp oranı yüksek öğrencilerde el-göz-parmak koordinasyonunun zayıf olması sebebiyle meydana gelebilecek olumsuzlukların önlenmesi için her iki engel grubunda da öğretmenlerin gerekli önlemleri aldığı gözlenmiştir.

Tablo 1’deki 6. maddeye göre *beden eğitimi öğretmenin öğrencilere sporla ilgili temel bilgi ve becerileri öğretmek ve spor alışkanlığı kazandırmak için gerekli çalışmaları yapar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 16 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 5 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 4 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Özel eğitimin ilkelerinden biri de özel eğitim gerektiren bireyin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsamaması gerektiğidir (ORGM). Beden eğitimi öğretmenleri öğrencilerin toplumla etkileşimini ve sosyal uyumunu sağlamak için onların sporu sevmelerini sağlamaya çalışmaktadır. Yapılan gözlemlerde sportif aktivitelerin eğlenceli yönleri öne çıkartılarak öğrencilerin bu derse aktif olarak ve severek katılmalarını sağladıkları görülmüştür. Sporla ilgili temel bilgileri becerileri öğretmek bu alışkanlığı ileriki yıllarda da hiç kaybetmeden devam ettirmelerini sağlamak için uğraş vermektedirler.

Tablo 1’deki 7. maddeye göre *öğretmenin dersin işlenişi sırasında, kısa cümlelerle ve somut, açık ifadelerle yapılması istenen harekete ilişkin adımları gösterir* ifadesi için yapılan gözlemlerde 21 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Yapılan gözlemlerde öğretilebilir düzeyde zihin engeli olan

bireylere yapılması istenilen hareketler en basit, en somut ve en kısa cümlelerle ifade edilmektedir. Yönergeler ancak böyle yapıldığında, daha iyi sonuca ulaşmak için bize fayda sağlamaktadır. Uzun ve birden fazla eylem bildiren cümleler bu öğrenciler için fazla karışık olabilmektedir. Bu maddede her iki engel grubu içinde önemle uygulanmaya çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 1'deki 8. madde incelendiğinde *öğrenci, öğretmenin yönergesi ve model olmasına rağmen çalışmaya başlamazsa öğretmen tarafından birebir fiziksel yardımla hareket bir kaç kez arka arkaya yaptırılarak öğrencinin becerinin adımlarını anlamasını sağlar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 4 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Aykut ve Varol'un yaptığı çalışmada (2007) öğretmen yönergesi, sözel ipucu ve model olma yöntemlerinin engelli bireylerin beceri kazanımında etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Bütün bu yardımlara rağmen öğrenciler harekete geçemezse beden eğitimi öğretmenlerinin doğrudan fiziksel yardımda bulunduğu gözlenmiştir. Sözel yönergeleri takip etmekte zorlanan öğrencilere ve bunun yanında model bulunduğu halde harekete geçmek de zorlanan öğrencilere öğretmenlerin birebir yardımcı olmaları gözlenmiştir. İstenilen hareketi bizzat öğrenciye fiziksel yardımla yaptırmak ve birkaç tekrarla pekiştirmek gerekmektedir. Beceriye küçük bölümlere ayırarak her bir aşamanın öğrencilere kavratılması gerektiği uygulamalardaki başarılı örneklerle görülmüştür. Bu tür uyarlamalar özel eğitimin temel ilkeleriyle de örtüşmektedir.

Tablo 1'de bulunan 9. maddeye bakıldığında *beden eğitimi öğretmeni öğrencilerin öğrenebileceği kavramları tek tek öğretir* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 2 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Özel eğitimin temel ilkelerinden biri de her bir birey için, bireysel eğitim plânı hazırlanması ve bu eğitim programlarının bireyselleştirilerek uygulanmasıdır. Buna göre de öğretilebilir düzeydeki zihin engeli olan öğrenciler kavramları arka arkaya öğrenmekte zorlandıkları için beden eğitimi öğretmenleri her bir kavramı tek tek öğretmeye çalışmaktadırlar. Bir kavramı genellemeden, içselleştirmeden bir başka kavramı öğrenmek bu bireyler için çok zordur. Bu ders için her bir öğrenciye hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim planlarının en etkin özelliklerinden biri de bu silsilenin

sağlanmasına olanak tanınmasıdır. Dolayısıyla beden eğitimi dersindeki kavramlar da tek tek öğretilmelidir.

Tablo 1’de yer alan 10. maddede *beden eğitimi dersinde öğrenme, öğretmen gözetiminde ve rastlantıdan ziyade programlara bağlı yapılır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 2 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Biçer’e göre (2000) iyi planlanmış bir ders programı yoluyla beden eğitimi dersi engelli bireylerin zihinsel, psikolojik, psiko-motor ve toplumsal uyum alanlarını olumlu yönde etkilemektedir. Öğretilbilir düzeydeki zihin engeli olan bireylerin öğretim sürecinde öğrenme gelişigüzel rastlantısal süreçlerde sürdürülmemelidir. Öğretmen öğrenmenin her aşamasında etkin olmalıdır. Ayrıntılı bir planlama dahilinde sistematik olarak öğrencilerinde öğrenmeyi gerçekleştirmeye çalışmalıdır. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için bireysel eğitim plânları hazırlanır ve bu eğitim programları her bir birey için uyarlanarak kullanılır. Yapılan gözlemlerde beden eğitimi öğretmenlerinin de planlama bağlı olarak hareket ettikleri gözlenmiştir.

Tablo 1’deki 11. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni ağır öğrenen çocuğa, akademik konular yerine yaşamı boyunca kullanacağı temel bilgi ve becerileri kazandırmaya çalışır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 23 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 2 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Çevirim’ e göre (2009) Beden Eğitimi ve Spor uygulamalarının taşıdığı önem, sporun insana kazandırdıkları dikkate alındığında bireyin kendisine yetebilen bir halde hayatını idame ettirebilmesi ve sosyal uyum sağlayabilmesi bağlamında değerlendirilmelidir. Bu tespit de belirtildiği gibi müfredattaki her bir hedef neticede engelli bireyin günlük yaşam becerilerini geliştirmeli ve bu yolla toplumsal uyumunu sağlamalıdır. Beden eğitimi öğretmenleri bu amacı göz ardı etmeden dersleri akademik kavramlara boğmadan işlemeye çalışmaktadırlar.

Özel eğitim uygulama okullarında zekâ aralığı Leiter zeka testine göre yaklaşık olarak 20-25 ile 50-55 puanlar arasındaki çocuklar öğrenim görmektedirler. Bunlardan bazıları günlük yaşam becerilerinde oldukça zorluk çekmektedirler. Dolayısıyla bu öğrenciler için akademik konular yerine günlük yaşantılarını

sürdürebilmeleri için önem arz eden beceriler öğretilmelidir. Beden eğitimi öğretmenleri de bu duruma uygun hareket etmektedirler. Bazı durumlarda bir bardak su içebilmek için el kaslarını kullanabilmesi bir öğrenci için çok hayati bir öncelik arz edebilmektedir. Bu ve benzeri örneklerde dahi gerekli uyarlamaların yapıldığı gözlenmiştir.

Tablo 1'deki 12. maddeye göre zihinsel engelli çocuklar genelleme yapamazlar, bir konuda öğrendiği kuralı bir başka konuya aktaramazlar, *Bu bakımdan öğretmen her konuda gerekli olan bilgi ve becerileri ayrı ayrı öğretir* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapıyor olarak, 2 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 3 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Öğretilebilir düzeyde zihin engeli olan bireyler için bir konuda öğrenilen kuralı genelleme yaparak başka bir konuya aktarma yapabilmek oldukça uzun bir süreç gerektirir. Bunun için her konudaki gerekli bilgi ve beceriler kendi içinde belirlenen öğrenme ölçütü oranında öğretilmektedir. Öğrenciden, her konuda alması gereken bilgi ve beceriyi kendisi için belirlenen ölçüte göre yerine getirmesi beklenilmektedir. Bu süreçte kavramlar ayrı ayrı öğretilmektedir. Ancak ve ancak belirlenen ölçüt oranındaki öğrenme gerçekleştiğinde bir başka konuya geçilmesi gerektiği uygulamadaki örneklerle tespit edilmiştir.

Tablo 1'deki 13. madde incelendiğinde *öğrencilerin modeli izlemesi gereken birçok fiziksel harekette beden eğitimi öğretmeni çocuğun karşısında olduğunda ayna görüntüsü olacak ve çocuk davranışın yönünü ters olarak algılayacaktır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 16 gözlem sonucu yapıyor olarak, 7 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 2 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Özel eğitim gereksinimli öğrenciler beden eğitimi dersi uygulamalarında hareketlerde algıladıkları yön ne tarafı gösteriyorsa doğrudan o yönde ve doğrultuda harekete yönelmektedirler. Bu nedenle öğretmen, öğrencinin yanında durup, aynı kol, bacak aynı yönde hareket ettirilerek, hareketi nereden ne tarafa doğru yapacağını anlamasını sağlamalıdır. Öğretmenin sınıftaki duruşu öğrencinin hareketlerin yönünü yanlış anlamasına sebep olabilmektedir. Hareketin yönünün yanlış öğrenilmesi de tekrar düzeltilmesi için ayrı bir emek ve çaba sarf etmek

gerektirmektedir. Dolayısıyla bu çocuklarla ders yaparken bazen yanlarında bazen önlerinde ama hareketi onlarla aynı yönde yapmak gerekmektedir. Yapılan gözlemlerde beden eğitimi öğretmenlerinin bu durumun farkında oldukları ve yanlış öğrenmelere sebep olacak duruşlardan kaçındıkları gözlenmiştir.

Tablo 1’de bulunan 14. maddeye bakıldığında *beden eğitimi öğretmeni, ısınma sırasında herhangi bir sakatlığa yol açmamak için öğrencinin yüz mimiklerini ve vücut tepkilerini iyi takip eder* ifadesi için yapılan gözlemlerde 19 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 3 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Biçer e göre (2004) engelli çocuklar yeterli fiziksel egzersizleri yapamadıkları için yeterli kas ve kemik gelişimi sağlayamamaktadırlar. Akranları olan normal zekâ düzeyindeki bireyler günlük aktivitelerde dahi bir nevi egzersiz yapmakta iken, öğretilebilir bireyler hareketten uzak bir yaşam tarzı sürdürmektedirler. Bu durum kas ve kemik gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bunun yanında özel eğitim uygulama okullarındaki öğrencilerin zihinsel engellerinin yanı sıra fiziksel engelleri de olabilmektedir. Özellikle fiziksel olarak engelli olan öğrencileri ısınma sırasında dikkatle gözlemlemek gerekmektedir. Olumsuz bir sonuç doğuracak zorlamalardan kaçınılmalıdır. Dolayısıyla öğrencinin ısınırken verdiği tepkiler dikkatle gözlemlenmelidir. Bu maddede her iki engel grubunda da önemle uygulanmaktadır.

Tablo 1’de yer alan 15. maddede *beden eğitimi öğretmeni, solunum ve dolaşım sistemindeki faydaları göz önüne alındığında, koşu bandı ve yürüyen merdiven çalışmalarına da ağırlık vermektedir* ifadesi için yapılan gözlemlerde 19 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 3 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Öğretilebilir bireylerin genel olarak hareketsiz bir yaşam biçimleri vardır. Bu hareketsiz yaşam biçimi de solunum ve dolaşım sistemlerini zayıflatmaktadır. Bu sistemleri güçlendirmek için koşu bandı ve yürüyen merdiven çalışmaları önem arz etmektedir. Kendiliğinden harekete geçmede zorlanan çok sayıda birey için yürüyen merdiven veya koşu bandı hareket etmelerine yardımcı olmaktadır. Mehmet Işıtan Özel Eğitim Uygulama Okulunda yürüyen merdiven cihazı mevcut olup bu okulda sıklıkla yürüme çalışmalarına yer verilmektedir. Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama Merkezinde ise bu madde alternatif araçlarla yapılmaya çalışılmaktadır.

Tablo 1'deki 16. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni, etkinliklerin süresini öğrencileri yormayacak ve usandırmayacak uzunlukta, onların dikkat sürelerine uygun olarak plânlar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 2 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Türk milli eğitim sisteminin genel amaçları doğrultusunda sürdürülen özel eğitim hizmetlerinin temel ilkelerine göre, özel eğitim gereksinimli bireyler yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılırlar. Öğretilbilir düzeyde zihin engeli olan bireylerin öğrenmeye aktif katılım süreleri ve dikkatlerini toplayabilme süreleri kısadır. Hemen yorulup etkinliklerden çok çabuk sıkılabilmektedirler. Öğrencilerin bu özellikleri dikkate alındığında yapılacak planlamada etkinlik süreleri özenle hazırlanmalı, etkinliklerin yapılabilirliği bu bireylerin dikkat sürelerini zorlamamalıdır. Dolayısıyla bu öğrencilerin özelliklerine uygun planlamalar yapılmalıdır. Yapılan gözlemlerde beden eğitimi öğretmenlerinin etkinliklerin süresini öğrencileri yormayacak ve usandırmayacak uzunlukta, onların dikkat sürelerine uygun olarak plânladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 1'deki 17. maddeye göre *öğretmen her bir beceriyi net, basit ve kısa yönergelerle, öğrenci için anlamlı hale gelinceye kadar sık sık tekrar ederek öğretir* ifadesi için yapılan gözlemlerde 21 gözlem sonucu yapıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Demirci ve ekibinin (2014) yapmış olduğu çalışma sonucunda beden eğitimi ve spor programındaki kazanımların açık ve anlaşılır olmadığı, engelli öğrencilerin topluma uyumunun kolaylaştırılmadığı, programların öğrencilerin engelleri göz önünde bulundurularak hazırlanmadığı tespitine yer verilmiştir.

Beden eğitimi öğretmeni bu verileri de göz önüne alarak her bir beceriyi çok net, çok kısa ve basit yönergelerle öğrencilerine kavratmalıdır. Öğrencilere yönerge verirken daha çok tek eylem bildiren cümleler kullanılmalıdır. Birden çok eylem bildiren cümlelerden kaçınılmalıdır. Kazandırılacak beceri belirlenen öğrenme ölçeği gerçekleştirilinceye kadar öğrenci ile birlikte sık sık tekrar edilmelidir. Bunun için kısa aralıklı sık tekrarların beceri öğretiminde önemli bir çalışma yöntemi olduğu düşünülmektedir. Bu maddede sınıflarda bulunan özel eğitim öğretmenlerinin katkısı çok etkili olduğu, her iki engel grubunda da önemle üzerinde durulduğu gözlenmiştir.

Tablo 1'deki 18. madde incelendiğinde *beden eğitimi öğretmeni öğrenilen yönergelerin ve becerilerin sık sık tekrarını yapar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 22 gözlem sonucu yapıyor olarak, 2 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Zihinsel öğrenme yetersizliği, MEB Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre; zihinsel gelişim yetersizliğinden dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyumunun olumsuz yönde hafif/orta/ağır düzeyde etkilenmesi durumudur. Öğretilbilir düzeyde zihin engelli bireyler öğrendikleri becerileri sık sık tekrar yapmazlarsa çok çabuk unutabilmektedirler. Öğrencilerin zihinsel kapasiteleri dikkate alınarak öğrenilen konuların tekrar aralığı her birey için ayarlanmaktadır. Bunun için öğretmenin becerilerin üzerinde sık sık durması ve tekrar etmesi önemlidir. Bu maddede de sınıflarda bulunan özel eğitim öğretmenlerinin yaptığı çalışmalarla, etkinliklerle kazandırılan hedefleri pekiştirmeleri uygun aralıklarla tekrarlar yapmaları beden eğitimi dersi açısından da olumlu katkısı gözlenmiştir.

Tablo 1'de bulunan 19. maddeye bakıldığında *öğretmen beden eğitimi etkinliklerinde, ritim araçları ve müzikten yararlanır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 18 gözlem sonucu yapıyor olarak, 5 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 2 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Şendurur ve Akgül Barış'ın (2002) müzik eğitiminin çocukların özellikle bilişsel başarıları üzerindeki etkisini ortaya koymak için yaptıkları çalışmada müzik eğitimi alan grubun tüm derslerde daha başarılı olduğu belirtilmiştir. Müzik ve spor ayrı ayrı olarak, öğretilbilir öğrencileri kendi kendilerine harekete geçirebilen nadir faktörlerdendir. Bu iki faktörün bir arada kullanılması ise beden eğitimi dersinin işlenişi için oldukça faydalı olduğu uygulamalarda gözlenmiştir. Müzik yoluyla öğrencilerde ritim duygusu da gelişmektedir. Bu anlamda öğrencilerin sevebileceği ritim ve müzikler ders işlenişi sırasında oldukça olumlu etki gösterebilmektedir. Bu maddenin yerine getirilmesinde her iki engel gurubunda da aynı oranda sorunlar olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 1'de yer alan 20. maddede *uygun hava koşullarında etkinlikler açık ve temiz havada yapılmaktadır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 23 gözlem sonucu yapıyor olarak, 1 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Uygun hava koşullarında dersleri açık havada yapmanın öğrencilerin moral motivasyonunu ve öğrenme hızlarını olumlu yönde

etkilediği gözlenmiştir. Dersler dışarıda yapıldığında öğrencilerin mutlulukları hareketlerine yansımaktadır. Öğretmenlerinin yönergelerine daha çok dikkat kesildikleri ve istenilen eylemleri yerine getirmede sınıftaki derslere göre daha istekli oldukları gözlenmiştir.

Tablo 1'deki 21. maddeye göre *dersler mümkün olduğunca çeşitli araç gereçlerle desteklenerek işlenir* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 2 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Beden eğitimi ve spor alanında yapılan araştırmaların büyük çoğunluğunda ders araç ve gereçlerinin yetersizliği tespiti yapılmakta, bu durumun beden eğitimi ve spor açısından ulaşılması düşünülen uzun dönemli amaçların gerçekleştirilmesine engel olduğu vurgulanmaktadır. Fidan'ın yaptığı bir araştırmada derslerin çeşitli araç ve gereçler kullanılarak yapılması hem öğretmen açısından hem de öğrenciler açısından oldukça yararlı sonuçlar doğurmaktadır. Yapılan gözlemlerde öğretilebilir öğrencilerin dikkatini çekmenin oldukça zor olduğu gözlenmiştir. Bu anlamda derslere değişik araç ve gereçler getirmek dikkatlerini çekmek için bulunmaz bir fırsattır. Öğrenci yeni bir araç veya gereci gördüğünde dikkatini yoğunlaştırabilmektedir. Dolayısıyla beden eğitimi derslerinde beceri ve kavramlara uygun olarak değişik araç geliştirip kullanmanın öğrenmeye katkısı olacağı düşünülmektedir.

Tablo 1'deki 22. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni öğrencilere, ders sırasında ders araçlarının kullanım kurallarını öğretmektedir* ifadesi için yapılan gözlemlerde 21 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Yapılan bazı araştırmalarda (Pehlivan, Dönmez ve Yaşat 2005, Güven 2010) özel gereksinimi olan çocukların derse başlayabilmesi, dersi sürdürebilmesi ve tekrar derse katılma isteği uyandırılmasını sağlayacak araç-gereçlerin hazırlanması çocuğun ilgisinin artmasını sağlayacağı tespit edilmiştir.

Öğrencilere ders araçlarının doğru kullanılmayı öğretmek onların sağlığı açısından ve ulaşılması gereken kazanımların anlamlandırılması açısından önemli olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan etkinliklere bakıldığında bir bocce topunun nasıl kullanılması gerektiğini ya da bocce topuyla hangi davranışları yapmamaları

gerektiğini kavratmak hem kendileri hem de sınıftaki diğer arkadaşları için vazgeçilmez bir önkoşul beceri olduğu gözlenmiştir.

Tablo 1'deki 23. madde incelendiğinde *öğretmen öğrencileri cesaretlendirmektedir; başarıları sık sık ödüllendirir* ifadesi için yapılan gözlemlerde 22 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Yapılan gözlemlerde öğretilebilir öğrencilerin yeni bir şey denerken çok cesaretsiz davrandıkları görülmüştür. Daha önce deneyimlemedikleri bir alanda öğretilebilir bireyleri harekete geçirmek oldukça zor olabilmektedir. Bazı durumlarda top atma becerisinin dahi yaptırılmasında zorlanıldığı gözlenmiştir. Bu durum sadece top atma becerisinde zorlandıklarından değil cesaret edemedikleri için de yaşanabilmektedir. Başarabildikleri becerilerde onları sık sık ödüllendirmek bu cesareti güçlendirmek anlamına gelebilmektedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin sıklıkla öğrencileri cesaretlendirici cümleler kurdukları, onların gösterdikleri olumlu performanslarda da uygun aralıklarla öğrencileri ödüllendirdikleri gözlenmiştir. Öğrencilere verilen ödülün niteliği ve sayısı konusunda gelişigüzel davranılmamaktadır. Ödül aralıklarının ve ödülün ne olacağına belirlenmesinde özel eğitim öğretmenlerinin ayarlamalarının etkili olduğu görülmüştür.

Tablo 1'de bulunan 24. maddeye bakıldığında *öğretmen hedefleri birebir uygulamalarla kazandırır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 21 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 4 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Özel eğitim uygulama okullarındaki sınıflarda iki adet özel eğitim öğretmeni görev yapmaktadır. Öğretmenlerden biri grupta ilgilenirken diğeri bireysel uygulamalarla bir öğrenci için belirlenmiş hedefleri kazandırmaya çalışmaktadır. Beden eğitimi öğretmeni bu sınıfa geldiğinde sınıfta üç öğretmen görev yapmaktadır. Beden eğitimi öğretmeni her bir öğrenciye, kendisiyle ilgili beceriyi birebir uygulamalarla kazandırmaya çalışmaktadır. Bu süreçte sınıftaki özel eğitim öğretmenlerinden bir tanesi genellikle beden eğitimi öğretmenine yardımcı olabilmektedir. Yani sınıftaki her iki öğrenciye neredeyse bir öğretmen karşılık gelmektedir. Her öğrenci için hazırlanan bireysel eğitim planlarına uygun olarak ilgili öğrenciye ait hedefler bizzat beden eğitimi öğretmeni tarafından

çalışılmaktadır. Bireysel çalışmalar bittiğinde gurup etkinlikleriyle derslerin sürdürüldüğü gözlenmiştir.

Tablo 1’de yer alan 25. maddede *öğretmen spor malzemelerinin alınıp getirilmesi, kullanıma hazırlanması ve ders sonunda yerlerine konmasının öğrenciler tarafından yapılmasına önem verir* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapıyor olarak, 5 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Günlük yaşam becerilerine ve toplumsal uyum becerilerine katkıda bulunacak her türlü öğrenme, öğrenciler için çok olumlu birer kazanımdır. Dolayısıyla beden eğitimi dersinde spor malzemelerinin alınıp getirilmesi ve ders bitiminde yerine konulması önemli bir beceridir. Yapılan gözlemlerde bu madde her iki engel grubunda da önemle uygulanmaktadır. Spor malzemelerinin düzenli kullanılması ve ortamda rastgele bırakılmaması da uygulamada spor kazalarının önüne geçmektedir. Burada kazanılan becerilerin günlük yaşamla ilgisi kurularak öğrencilere pekiştireçler verilmektedir.

Tablo 1’deki 26. maddeye göre *hareketten hoşlanmayan (hipoaktif) veya harekete aşırı duyarlı oldukları için hareketli materyallerden korkan (örneğin yürüyen merdiven, salıncak) çocuklar için bu çalışmalara katılım süresini azdan çoğa derece derece arttırır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 19 gözlem sonucu yapıyor olarak, 5 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Önceki öğrenmelerinden dolayı ya da ruhsal rahatsızlıklardan dolayı harekete veya sese karşı aşırı duyarlı olan öğrenciler için beden eğitimi dersindeki etkinliklere katılma iyi planlanmalıdır. Yapılan gözlemlerde hareketlilikten hoşlanmayan hatta korkan öğrencilerin olduğu görülmüştür. Özellikle otistik bireyler harekete ve sese karşı olumsuz tepki verebilmektedirler. Uygulamalarda ise beden eğitimi öğretmenleri azdan çoğa bir hareketlilik ayarlamasından ziyade direk hareketlere öğrencileri katmaya çalışmaktadırlar. Etkinliklerin şiddeti süresi azdan çoğa doğru öğrencileri kaybetmeyecek biçimde planlanmalıdır.

Tablo 1’deki 27. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni dersin işlenişi sırasında, öğrencilere zor gelen hareketlerde onlara gereken yardım yapar* ifadesi

için yapılan gözlemlerde 24 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 1 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Yapılan gözlemlerde öğretilbilir bireylerin en basit düzeydeki zorluklarda bile vazgeçme, denememe gibi tutumlar sergilediği görülmüştür. Öğrencilerin yapamadığı hareketler onlarda başaramama duygusunu geliştirebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilere zor gelen hareketlerde onlara bireysel yardım muhakkak yapılmalıdır. Bu gibi durumlarda beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencilere yönelik sözel ipucu, model olma ve doğrudan fiziksel yardımlarının onları harekete geçirdiği gözlemlenmiştir. Özellikle başarabilme duygusu zayıf öğrenciler için yapılan yardımların, bu bireyler için oldukça katkı sağlayıcı olduğu gözlemlenmiştir. Beden öğretmenlerinin yardımlarıyla hareketi bir kez deneyimleyen öğrenci, aynı hareketi tekrar yaparken daha cesaretli davrandığı görülmüştür.

Tablo 1'deki 28. madde incelendiğinde *beden eğitimi öğretmeni öğrencilerin motivasyonunu engelleyici sözlerden ve hareketlerden kaçınmaktadır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 21 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Avşar ve Sağlam'ın "Beden Eğitimi Öğretmeni Nasıl Olmalıdır?" (2008) adlı araştırmasında çok yüksek oranda beden eğitimi öğretmenlerinin anlayışlı ve hoşgörülü olmaları gerektiği tespit edilmiştir. Buna göre beden eğitimi öğretmeni öğrencilerde yapabilirlik duygusunu geliştirmek için her bir öğrencinin başarısı üzerinde öğrenciyi olumlu yönde motive edecek şekilde durmalıdır. Hareketlerde zorlanan öğrencilerde sabırlı olup kesinlikle olumsuz tutum ve tavırlar göstermemelidir. Yapılan gözlemlerde çok nadiren de olsa beden öğretmenlerinin ağzından olumsuz sözler çıktığı görülmüştür. Bazı durumlarda da beden eğitimi öğretmenleri vücut dili ile de öğrencileri olumsuz etkileyebilmektedir. Bununla birlikte derslerde oldukça sabırlı davranılmakta, olumsuz söz ve hareketler de bulunmamak için özel bir çaba sarf edilmektedir. Beden eğitimi öğretmenleri sınıflardaki öğrenciler için temel özelliklerinin farkında olup onları incitmeden dersleri işlemeye çalışmaktadırlar.

Tablo 1'de bulunan 29. maddeye bakıldığında *beden eğitimi öğretmeni yapabilirlik duygusunu geliştirmek için her bir öğrencinin başarısı üzerinde ayrı ayrı*

ve önemle durmaktadır ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 4 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Özyürek ve arkadaşlarının (2015) yaptığı okul öncesi dönem çocuklar için hareket ve sosyal becerilerin gelişiminin desteklenmesine yönelik eğitim programı adlı çalışmada erken çocukluk döneminden itibaren, çocukların hareket ihtiyacının karşılanması ve sosyal becerilerin desteklenmesi yaşamın ileriki yılları için temel oluşturacağından önem arz etmektedir sonucu tespit edilmiştir. Dolayısıyla öğretilbilir düzeydeki engelli bireylerde de hareket ve sosyal becerilerin desteklenmesi, onlarda yapabilirlik duygusunu geliştirmek özel eğitimin en temel amaçlarından biri olan toplumsal uyum becerilerini sağlamak için vazgeçilmez bir fırsattır. Özel eğitim okullarındaki bütün çalışmalar neredeyse bu ana hedefe hizmet etmektedir. Yapılan gözlemlerde beden eğitimi öğretmenleri, yapabilirlik duygusunu geliştirmek için birebir uygulamalar yoluyla her öğrenciye yapabildiği oranda başarıma duygusunu yaşatmaktadırlar. Öğrencinin hareketin tamamını doğru yapmasından ziyade başarabildikleri bölümler üzerinden çalışmalarını sürdürmektedirler. Beden eğitimi öğretmenleri her iki engel grubu için kayıp oranları ve eğitsel performansları dikkate alınarak öğrencinin başarısı üzerinde ayrı ayrı ve önemle durmaktadırlar.

Tablo 1’de yer alan 30. maddede *öğretmen engel üzerinden yürüme çalışmalarında, öğrenci engelin üstünden geçerken engeli itmesi veya üzerine basması durumunda, öğrencinin ayağından tutarak engelin üstünden geçmesine yardımcı olur* ifadesi için yapılan gözlemlerde 22 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 2 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Engel üzerinden yürüme hareketinde becerinin yapılabilme derecesine göre yardımda bulunmanın, öğrenciler günlük yaşamlarındaki gelişimi için faydalı olduğu yapılan uygulamalarda gözlenmiştir. Bir engeli aşabilme, karşılaşılan bir sorunun üstesinden gelebilme duygusu bu tür çalışmalarda yapılan yardımlar vasıtasıyla da desteklenmektedir. Yapılan gözlemlerde ilk denemede öğrencilerin çoğunun engeli itmeye çalıştığı ancak yapılan yardımla engelin üzerinden geçebildikleri gözlemlenmiştir. Otistik öğrenciler bu maddede özellikle yardım almayı tercih etmek istemektedirler.

Tablo 1'deki 31. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni her çocuğun aynı düzeyde yetiştirilmesi değil, her bireyin kendi yeteneklerine göre bireysel olarak gelişimine çaba sağlar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 25 gözlem sonucu yapıyor olarak, 0 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Demirci tarafından yapılan çalışmada (2015), engelli bireyler bireysel farklılıkları nedeniyle özel olarak düzenlenmiş çevreye gereksinim duymaktadır. Dolayısıyla, her öğrencinin kendi gelişimi doğrultusunda ilerlemesine olanak verecek bir öğrenme ortamının, araç-gereçlerinin sağlanabilmesini gerekli görmektedir sonucuna ulaşmışlardır.

Özel eğitimin temel ilkeleri arasında, özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitim plânı her biri için ayrı hazırlanır ve eğitim programları bireyselleştirilerek o öğrenciye uyarlanarak uygulanması yer almaktadır. Öğrencilerin aynı düzeyde yetiştirilmesinin özel eğitimin ilkeleri açısından çelişkili olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla beden eğitimi öğretmenleri her bir öğrencinin kendi potansiyeline göre ve yetenekleri ölçüsünde bireysel olarak gelişimine katkı sağlamalıdır. Yapılan gözlemlerde özel eğitimde ders yapmanın temel mantığının da katkısıyla, bu maddenin 5 kademedeki eksiksiz olarak yerine getirildiği tespit edilmiştir. Araştırmanın 25 olumlu sonuçla tam puan alan tek maddesidir. Bu madde her iki engel grubunda da önemle uygulanmaktadır. Beden eğitimi öğretmenlerinin tamamının, her çocuğun aynı düzeyde yetiştirilmesi değil, her bireyin kendi yeteneklerine göre bireysel olarak gelişimine çaba sağladıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 1'deki 32. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni, işbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı kazandırmak için grupla çalışmaya katkı sağlayacak ve öğrencilerin birbirleri ile etkileşime girecekleri etkinlikler yapar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 17 gözlem sonucu yapıyor olarak, 6 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 2 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Özel eğitimin ilkelerine göre özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde plânlanmalıdır. Ancak uygulamadaki gözlemlere bakıldığında beden eğitimi öğretmenleri her öğrenciye bireysel eğitim verme çabası içinde dersleri işlerken, öğrencilerin işbirliği içinde çalışma ve birlikte hareket etme alışkanlığı kazanmalarını

kısmen de olsa uygulamada zorlanmaktadırlar. İşbirliği ile birlikte davranma alışkanlığı kazandırma sorumluluğunu daha çok beden eğitimi dersinde grup eğitimi veren özel eğitim öğretmeni üstlenmektedir. Beden eğitimi öğretmeni ancak bireysel çalışmaları bitirdiğinde grup etkinlikleri sırasında öğrencilerin işbirliği içinde çalışma ya da birlikte davranışta bulunmalarını gerektirecek etkinlikler yaptırabilmektedir. Bireysel çalışmaların her iki engel grubunda da yavaş ilerlemesi, grup etkinliklerinin süresini daraltmaktadır.

Tablo 1'deki 33. madde incelendiğinde *beden eğitimi öğretmeni programdaki amaçları öğrencilerin yaşlarına, gelişim özelliklerine ve gereksinimlerine göre gerekirse daha alt basamaklara ayırmaktadır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 22 gözlem sonucu yapıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Özel eğitim uygulama okullarındaki beden eğitimi dersi müfredatı genel amaçlara uygun olarak belli ünitelerin amaçları ve bu amaçların davranışlara ayrılmış halinden oluşmaktadır. Öğretilen düzeydeki bireylerde dil ve konuşma gelişimlerinde gecikme, hareketlerin ilk basamaklarda takılma, vücudun bölümlerindeki hareket edebilme kabiliyeti kayıpları, basmakalıp konuşma, eklemlenme bozukluğu, ses bozukluğu, kekemelik yaygın şekilde görülmektedir. Bu ve benzeri sebeplerden dolayı programda ünitelerin amaçları ve bu amaçların davranışlara ayrılmış durumu, uygulamada bazı öğrencilerin ihtiyaçlarına, gelişim özelliklerine ve yaşlarına uygun olmamaktadır. Yapılan gözlemlerde programdaki hedeflerin sınıftaki öğrencilere uygun düşmemesi durumunda özel eğitim öğretmenlerin yardımıyla da her bir öğrenciye göre beceri analizi çalışması yapılmaktadır. Programdaki amaç ve davranışlar öğrencilere göre alt basamaklara ayrılmaktadır. Öğrencinin yetersizlikleri, uzuv kayıpları ve performansı dikkate alınarak kendisi için en uygun analiz hazırlanıp uygulanmaktadır. Bu çalışmanın yapılmadığı durumlarda ilgili öğrenci için eğitim faaliyetleri sürdürülememektedir.

Tablo 1'de bulunan 34. maddeye bakıldığında *beden eğitimi öğretmeni, sestən rahatsız olan çocuklarla konuşurken yüksek ses tonu ve düdük çalma gibi rahatsız edici davranışlar konusunda dikkatli olmaktadır* ifadesi için yapılan

gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 2 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Güven ve Demirhan'ın (2006) yaptığı bir çalışmada, bu çalışmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin % 59.2 sinin derslerinde yumuşak bir ses tonu kullandıklarını görüşünü tespit etmiştir. Yapılan gözlemlerde öğretilebilir bireylerin kalabalıktan, gürültüden, şiddetli seslerden çekindiği, bu tür ortamlarda içlerine kapandığı, harekete geçmekte zorlandıkları görülmüştür. Beden eğitimi öğretmenleri deneyimleri sonucu bu durumların farkında olup, özel eğitim okullarında yukarıda atıfta bulunulan araştırma bulgularından çok daha yüksek bir oranda yumuşak bir ses tonu kullanmaktadırlar. Beden eğitimi öğretmenleri öğrencileri ürkütecek, korkutacak bir ses tonu kullanmamaktan kaçınmaktadırlar. Buna paralel olarak ta öğrencileri rahatsız edecek şekilde düdük çalmamaktadırlar.

Tablo 1'de yer alan 35. maddede *öğretmen öğrenci zıplama becerisini gerçekleştiriyorsa ön çalışma olarak öğrenciyi trampolene çıkararak öğretmenin desteği ile zıplama becerisi çalışır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 4 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Yapılan gözlemlerde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların farklı özelliklere sahip olmaları nedeniyle eğitsel gereksinimlerinin karşılanabilmesi için hazırlanan eğitim programı esas alınarak her çocuk için bireysel destek uygulanmaktadır. Bu uygulamalar sırasında becerilerin hepsinin beklenen oranda yapılamadığı durumlar oluşmaktadır. Öğrenciler yapılması istenen hareketlerin önkoşul becerilerine sahip olmadıklarında, öğretmen yardımına ihtiyaç duymaktadırlar. Her iki engel grubunda da öğrenciler bu yardımı talep edebilmektedir. Beden eğitimi öğretmenleri bu durumlarda eğitsel bir çerçevede öğrencilere destek vermektedir.

Tablo 1'deki 36. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni öğrencilerin jimnastik tahtasındaki çalışmalar sırasında, öğrencinin ilk başta korkusunu yenmek ve dengesini sağlamak için jimnastik tahtasını duvarın yanına koyarak öğrencinin hareket sırasında duvardan destek almasını sağlar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 2

gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Antonak ve Larrivee (1995), başarılı bir kaynaştırma için öğretmenlerin engelli öğrencilerin kaynaştırılmaları ile ilgili yeterli bilgi, beceri ve tutuma sahip olmalarının önemli olduğu belirtmişlerdir.

Yapılan gözlemlerde öğretilebilir öğrenciler, korku hissine kapıldığı anda kendilerini iletişime kapatmaktadır. Korktuklarında öğretmen tarafından verilen en basit yönergeleri bile yerine getirmemektedirler. Beden eğitimi öğretmenleri derslerde öğrencilerinin korkabileceği durumlarda daha ilk aşamada devreye girerek öğrencilerine destek olacak durumlar oluşturmaktadır. Dahası becerinin eğlenceli yönlerini öne çıkararak öğrencileri onları psikolojik olarak desteklemektedirler. Zihinsel öğrenme yetersizliği olan bireylerin zihinsel, sosyal, bedensel ve devinimsel özellikleri farklılığından dolayı bu desteğin olumlu olduğu uygulamalardaki örneklerde görülmüştür. Bu madde her iki engel grubunda da önemle uygulanmaktadır.

Tablo 1'deki 37. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni vücudunun bölümlerini ve spor araç gereçlerini tanıma gibi kavramları içeren amaçları sınıf öğretmenleri ile işbirliği yapılarak çalışır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 19 gözlem sonucu yapıyor olarak, 4 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 2 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir. Yıldız ve ark.'nın (2011) yaptıkları bir araştırma sonucunda, beden eğitimi derslerinde zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinin kendilerini yeterli buldukları, beden eğitimi dersinin öğretimi sürecinde yetersiz malzeme ve eksik fiziki koşullar beden eğitimi ve spor dersi etkinliklerini olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Özel eğitim uygulama okullarında yapılan gözlemlerde beden eğitimi dersinde kavram bilgisi verirken özel sınıf öğretmenlerinin kullandığı yöntemleri kullanmanın öğrenciler için olumlu olarak öğrenmeye katkısı sağladığı gözlenmiştir. Özel sınıf öğretmenlerinin yaptıkları kavram analizleri ve hazırladıkları eğitsel materyaller uygulamada her kademedede beden eğitimi derslerinde oldukça faydalı olduğu gözlenmiştir. Beden eğitimi öğretmenleri ile özel eğitim öğretmenleri arasındaki bu işbirliğine özellikle otistik bireylerde daha fazla ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 1'deki 38. madde incelendiğinde *beden eğitimi öğretmeni tek ayakla top çalışmalarında hem sağ ayağını hem sol ayağını kullanmasını sağlar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 19 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 5 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Özel eğitim gereksinimli öğrenciler için fiziksel gelişme bir bütünlük içinde bireyin her uzvu için gereklidir. Bu bireylerin mevcut rahatsızlıkları sebebiyle hayatlarının ilerleyen dönemlerinde, kullandıkları el veya ayak uzuvlarında hareket kaybı olabilmektedir. Dolayısıyla normalde kullanmadıkları el veya ayak uzuvlarına hayatlarının bir döneminde ihtiyaçları olabilir. Günlük yaşamlarında çok hareketsiz olan bu öğrenciler için top çalışmaları beden eğitimi dersi uygulamalarında çok iyi bir fırsat oluşturmaktadır. Yapılan gözlemlerde beden eğitimi dersi müfredatında tek ayakla top çalışmalarında davranışlar arasında, diğer ayakla ilgili ifade bulunmamasına rağmen, beden eğitimi öğretmenlerinin bu çalışmalar sırasında 19 tekrar sayısında her iki ayak için de çalışmalar yaptığı gözlemlenmiştir. Aynı zamanda beden eğitimi için yapılan bireysel eğitim planlarında hareket yeteneği kısıtlı öğrenciler için yapılan beceri analizlerinde her iki ayak için de yönergeler yazıldığı gözlenmiştir.

Tablo 1'de bulunan 39. maddeye bakıldığında *beden eğitimi öğretmeni, öğrenci, düz takla, ters takla atarken özellikle takla esnasında öğrencinin boyun kısmından destek vererek takla hareketini gerçekleştirmesine yardımcı olur* ifadesi için yapılan gözlemlerde 21 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Öğretilbilir bireydeki hipoaktif yaşam tarzı nedeniyle yaşlarına göre genel olarak kilolu oldukları gözlemlenmiştir. Esnek olmayan kasları ve kilolu vücutları en basit hareketlerde bile bu bireyleri zorlamaktadır. Bununla birlikte down sendromu olan öğrencilerde zorlanmaya bağlı boyun eklemlerinin kırılması çok sık rastlanılan bir durumdur. Yapılan gözlemlerde beden eğitimi öğretmenlerinin takla hareketini gerçekleştirirken harekette zorlanan hemen her öğrenciye boyun kısmından destek verdiği gözlenmiştir. Yapılan birebir çalışmalarda hemen her öğrenciye gerektiği kadar boyun kısmından destek yapıldığı gözlenmiştir. Bu konuda ayrıca dikkatli davrandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 1’de yer alan 40. maddede *öğretmen fiziksel yardımla öğrettiği becerilerde son aşama olarak ortamdan kendisini çekerek öğrencinin bağımsız şekilde hareketi yapmasını sağlar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 24 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 1 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Yapabilirim duygusunu geliştirmek için, öğrencinin korkularını yenmesi için, harekete aşırı duyarlı öğrencilere yardımcı olmak için yapılan fiziksel yardımlar bir tarafa, beden eğitimi öğretmenin özel eğitimin ilkeleri gereği temel hedefinin bireylerin hareketi bağımsız olarak yapmasını sağlamak olduğu düşünülmektedir. Yapılan gözlemlerde öğrenciye becerinin her aşamasında fiziksel yardım yapıldığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte öğrenciler becerilerin her bir alt basamağını yerine getirdiğinde artık fiziksel yardımın yapılmadığı da tespit edilmiştir. Yapılan planlamalara bakıldığında her bireyden en son aşamada beceriyi bağımsız olarak yapması beklenmektedir. Bunun için beden eğitimi öğretmenleri fiziksel yardım yaparak öğretmeye çalıştığı becerilerin en sonunda kendi fiziksel yardımı olmadan öğrencinin hareketi yapmalarını sağlamaktadır.

Tablo 1’deki 41. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni, öğrenci elinde bir nesne ile yürürken, öğretmen, öğrencinin, önüne bakmasını sağlar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 2 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 3 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Çocuğun gereksinimi, bir diğer deyişle neler öğretilene karar vermek, “bireyselleştirilmiş eğitim programı” hazırlamanın ilk basamağıdır. Bir nesneyi taşıırken herkes gibi dengeli bir şekilde konumunu koruması öğretilbilir bireyden beklenen davranıştır. Bu beceriyi gerçekleştirebilen öğrencilerin günlük yaşama uyumları artacağından dengeli bir şekilde yürüme hatta koşma becerisi toplumsal uyumlarının sağlanmasında çok önemlidir. Yapılan gözlemlerde normalde rahat yürüyen bireylerin ellerine bir bardak su veya bir fincan kahve verildiğinde neredeyse yürüyemedikleri tespit edilmiştir. Beden eğitimi öğretmenleri bu çalışmalarını yaptırırken becerinin her aşamasında öğrencilerin ellerindeki nesneye değil de önlerine bakması gerektiği yönünde yönergeler verildiği gözlenmiştir. Çünkü ilerleyen aşamada elinde bir bardak suyla dengeli bir şekilde yürüyen

öğrenciden yine bir bardak suyla merdiven basamaklarını geçmeleri istenmektedir. Dolayısıyla öğrenci elindeki bir nesneyle dengeli bir şekilde yürüyene kadar beden eğitimi öğretmeni tarafından önüne bakması gerektiği şeklinde ifadelerle yönerge almaktadır.

Tablo 1'deki 42. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni, öğrencinin tek elle topla çalışmalarında hem sağ elini hem sol elini kullanır* ifadesi için yapılan gözlemlerde 20 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 5 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin fiziksel gelişiminin sağlanması için, bireyin vücudunda kullanabildiği ya da kullanamadığı her uzvu için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Bu bireylerin mevcut rahatsızlıkları sebebiyle hayatlarının ilerleyen dönemlerinde, kullandıkları el veya ayak uzuvlarında hareket kaybı olabilmektedir. Bununla birlikte kullanmadıkları ellerinde hareket kabiliyetinin azaldığı düşünülmektedir. Yapılan gözlemlerde günlük yaşantılarında her iki elini de kullanabilen öğretilbilir bireylerin bağımsız yaşam becerilerindeki performansları daha yüksek çıkmaktadır. Her iki elini de kullanabilen bireyler için planlamaya dahil edilen hedeflerin diğer akranlarının hedeflerine göre daha üst düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Normalde yönerge almada bile zorlanan öğrenciler için beden eğitimi dersinde kullanılan araç gereçler yönergelerin gerçekleştirilmesi için çok iyi bir fırsat oluşturmaktadır. Ayrıca bu hedefler için hazırlanan bireysel eğitim planlarında hareket yeteneği kısıtlı öğrenciler için yapılan beceri analizlerinde her iki el için de yönergeler yazıldığı gözlenmiştir. Top zıplatma çalışmaları, top sürme çalışmaları, top tutma çalışmaları, top atma çalışmaları ve top yuvarlama çalışmaları gözlemlerinde 20 tekrar sayısında her iki el için de çalışmalar yaptığı gözlemlenmiştir.

Tablo 1'deki 43. madde incelendiğinde *beden eğitimi öğretmeni, yapılan spor dalı ile ilgili araç ve gereçleri öğrencilerin performansı ve engel düzeyine uygun olarak seçer* ifadesi için yapılan gözlemlerde 21 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 3 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) öğrencinin performans düzeyi dikkate alınarak hazırlanan öğretim materyalidir. Bu planda bireyin engel düzeyi dahil her değişkenin göz önüne alınması, beden eğitimi dersi uygulamalarında bireyin eğitimi açısından olumlu katkılar sağladığı gözlenmiştir. Yapılan gözlemlerde özellikle öğrencilerin engel çeşidi ve düzeyi dikkate alınarak öğretimi yapılacak spor dalları belirlenmiş olup, her öğrenci daha çok başarılı olabileceği spor dallarında değerlendirilmiştir. Bunu yanında basketbol, futbol ve voleybol için seçilen topların normalden küçük ve hafif toplar olduğu, bocce sporunda kullanılan topların renklerinin öğrencilerin ilk olarak öğrendiği ana renklerden seçildiği, bocce sahasının etrafında yumuşak malzemelerle güvenlik tedbirlerinin alındığı, yüzme sporu için ise plastik terlik, kolluk, bone ve gözlük kullanıldığı görülmüştür. Bu maddede de sınıflarda bulunan özel eğitim öğretmenlerinin olumlu katkısı çok etkili olup, her iki engel grubunda da önemle uygulanmaktadır.

Tablo 1’de bulunan 44. maddeye bakıldığında *beden eğitimi öğretmeni, öğrencinin el-göz-denge koordinasyonunu geliştirmek için çeşitli istasyon çalışmaları yapar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 24 gözlem sonucu yapıyor olarak, 1 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Orta ve ağır düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların bedensel gelişimlerinin, yetersizliği olmayan çocuklara göre yavaş olduğu, bedensel olarak daha zayıf ve güçsüz oldukları ve motor becerileri yönünden belirgin bir farklılık gösterdikleri bilinmektedir. Bunun bir nedeni de bu çocukların çevrelerinde gerekli hareket ve egzersiz ortamını yakalayamamış olmalarıdır. Yapılan gözlemlerde hemen her derste el-göz-denge koordinasyonunu geliştirmek için çeşitli istasyon çalışmalarının yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalar, beden eğitimi öğretmenlerinin küçük dokunuşlarıyla oyun ve yarışma şeklinde gerçekleştirilmektedir. Genel olarak bireysel çalışmaların ardından grup etkinlikleri şeklinde gerçekleştirilip, öğrenciler için de oldukça zevkli olduğu gözlenmiştir. Bu etkinliklere sınıftaki diğer özel eğitim öğretmenleri de katkı sağlamaktadır.

Tablo 1’de yer alan 45. maddede *öğretmen, öğrencilerin dersten zevk almalarını sağlamak için öğrencilerin sevebilecekleri müzikleri hazırlar* ifadesi için

yapılan gözlemlerde 18 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 6 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 1 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Yapılan gözlemlerde müziğin öğretilbilir öğrenciler üzerindeki etkisini tespit edip, derslerine öğrencilerin sevebileceği müziklerle gelebilen öğretmenler beden eğitimi ders ve etkinliklerini öğrencilerle birlikte oldukça keyifli ve katılımı yüksek olarak gerçekleştirmektedirler. Bununla birlikte bu hazırlığı her zaman yapamadıkları da gözlenmiştir. Öğrencilerle bireysel olarak yapılan çalışmaların bazı durumlarda ders sonuna kadar sürmesi de derslerde müziğin kullanılmamasına etki etmektedir. Ayrıca öğrencilerinin kullandıkları ilaçların yan etkileri istenilen her zaman derslerde müziğin kullanılmasına engel olabilmektedir.

Tablo 1'deki 46. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni öğrencilerin, öğretim sonunda becerinin her bir basamağını bağımsız yapıp yapmadıklarını ya da hangi ipucuyla yapabildiklerini kaydeder* ifadesi için yapılan gözlemlerde 19 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 2 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 4 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Yapılan gözlemlere göre öğrencilerin önceden belirlenmiş performansları dikkate alınarak, işlenecek olan beden eğitimi dersinde kazandırılması gereken davranışlar öğrencilerin adları belirtilerek yeniden yazılmaktadır.

İlkay :

1. Bağımsız olarak çömelir.
2. Tam sözel ipucu verildiğinde ayak bileklerinden tutar.
3. Tam sözel ipucu verildiğinde öne doğru yürür.

İlker, Didem:

1. a. Tam sözel ipucu verildiğinde dizlerini büker.

b. Tam sözel ipucu verildiğinde topuklarının üzerine oturur örneğindeki gibi kayıtlar tutulmaktadır. Bireyin üzerinde çalışılan hedefe ait becerinin hangi basamağında olduğunu bilmek beden eğitimi öğretmenine uygulamada hem kolaylık hem de sistemli bir çalışma şansı sağlamaktadır. Beden eğitimi öğretmeni herhangi bir öğrenciyle yapacağı çalışmada öncelikle bir önceki derste yapılan performans

kayıt tablosuna bakmaktadır. Bundan sonra tabloya göre sıradaki beceriyle ilgili bireysel çalışmasını yapıp, aynı performans kayıt tablosuna kazandırılan beceriyi işleyerek bir sonraki ders için nerede kaldığını kodlamaktadır. Bu maddede de sınıflarda bulunan özel eğitim öğretmenlerinin olumlu katkısı çok etkili olup, yapılan gözlemlerde performans kayıt tablosunun beden eğitimi öğretmenin yönergesiyle özel eğitim öğretmenleri tarafından doldurulduğu gözlenmiştir.

Tablo 1'deki 47. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni, öğrencilerin bir beceriyi bağımsız olarak yapabilene kadar diğer ders saatlerinde bu beceriyi çalışmaya devam eder* ifadesi için yapılan gözlemlerde 23 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 2 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Özel eğitim okullarında tüm derslerde performans kayıt tabloları kullanıldığından beden eğitimi dersinde yapılan gözlemlerde bu maddenin uygulanma sayısı yüksek çıkmıştır. Özel eğitim okullarında beden eğitimi derslerinde hedef davranışlar her öğrencinin engeline, performansına göre alt becerilere ayrılmakta ve en alttaki beceriden yukarıya doğru becerilerin her biri bağımsız olarak yapılana kadar çalışmalar sürdürülmektedir. Tüm beceriler bağımsız olarak ya da belirlenen ölçütlerde gerçekleştirildiğinde ilgili hedef gerçekleştirilmiş kabul edilip bir sonraki hedefe geçilmektedir. Bir hedefe ait alt beceriler gerçekleştirilmeden bu hedefin öğretiminde daha üstte yer alan becerilere geçilmemektedir. Bu süreç ders saatiyle sınırlandırılmamaktadır. Bazı durumlarda bir becerinin öğretimi süreci haftalarca sürebilmektedir. Yine yapılan gözlemlere göre performans kayıt tabloları sayesinde, beden eğitimi derslerinde öğrencilerin ön koşul becerileri atlamadan adım adım becerileri öğrenmelerine imkân sağladığı belirlenmiştir.

Tablo 1'deki 48. madde incelendiğinde *beden eğitimi öğretimi, derslerinde öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişiminde önemli katkı sağladığı bilinen halk dansları, sportif çalışmalar ve çeşitli gösterilere de yer verir* ifadesi için yapılan gözlemlerde 17 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 4 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 4 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

İlhan (2008) beden eğitimi ve sporun eğitilebilir zihinsel engelli çocukların sosyalleşmeleri bağlamında etkin bir unsur olduğu tespiti yapılmıştır. Yapılan gözlemlerde özel eğitim uygulama okullarındaki beden eğitimi dersi müfredatındaki hedeflerin öğretim sürecinin çok yavaş ilerleyebildiği görülmüştür. Bununla birlikte halk dansları ve sportif çalışmalar hedefinin müfredattaki hedeflerin sıralamasında en son basamaklarda yer alması beden eğitimi öğretmenlerine bu maddenin uygulanabilmesi konusunda zorlamaktadır. Yine de yıl içinde kutlanan belirli günler ve haftalar vesilesiyle öğrencilerle sıklıkla değişik gösteriler hazırlanmaktadır. Beden eğitimi derslerinde de bu gösterilerin çalışmalarına yer verilmektedir. Okulların imkânlarının yeterli olduğu durumlarda ve sistemli çalışan öğretmenlerin girdiği sınıflarda sportif çalışmaların ve halk dansları çalışmalarının da yapılabildiği gözlemlenmiştir.

Tablo 1’de bulunan 49. maddeye bakıldığında *beden eğitimi öğretmeni, öğrencilerin sporun sağlığa faydalarını kavramaları ve spor alışkanlığı kazanarak serbest zamanlarını sporla değerlendirmeye istekli olmalarına yönelik çalışmalar yapar* ifadesi için yapılan gözlemlerde 15 gözlem sonucu yapıyor olarak, 6 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 4 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Sonuç’un 2012’de yaptığı Zihinsel Engellilerde Sporun Öfke Düzeyine Etkisi adlı çalışmada düzenli ve sistemli olarak spor yapan engelli bireylerin öfkelerini kontrol edebilme becerilerinde bir ilerleme olduğu tespit edilmiştir.

Özel Eğitim Uygulama Okullarında aile eğitimi öğrenci eğitimiyle aynı paralellikte ilerleyen bir süreç olarak gözlemlenmiştir. Burada Beden Eğitimi öğretmeni de sporun faydalarını önce aileye sonra öğrenciye kavratmak için formal çalışmalar yapmaktadır. Beden eğitimi derslerine spor yapmanın insan sağlığına faydalarını ve engelli bireylerin gelişiminde bundan faydalanmalarını kavratılabilmek için ailelerle yapılan çalışmalar gözlenmiştir. Aile eğitimi başlığı altında yapılan çalışmalarda sportif faaliyetlerin öncelikle engelli bireylere sağladığı katkılar ailelere anlatılmaktadır. Öğrencilerin serbest zamanlarını sportif faaliyetlerle değerlendirebilmeleri için ailelerinin çocuklarını desteklemesi gerektiği anlatılmaktadır. İldeki spor tesisleri, bu tesislere en ekonomik ulaşım seçenekleri,

engelli bireylere sunulan ücretsiz spor çalışmaları ailelere anlatılmaktadır. Herhangi bir spor tesisine gidilmeden de yapılabilecek sportif faaliyetler hakkında bilgi verilmektedir. Bu çalışmaların yanında Kırıkkale ilinden Türkiye Özel Sporcular Spor Federasyonunun yıllık faaliyetlerine çok yoğun şekilde katılım sağlanmaktadır. Bu faaliyetlerin çalışmaları da beden eğitimi derslerinde sürdürülmektedir. Türkiye Özel Sporcular Spor Federasyonunun engelli bireylere ve onların ailelerine sunduğu imkanlar özel eğitim uygulama okulunda okuyan öğrencileri her geçen gün daha çok sportif faaliyetlere çekip, hayatlarında spora daha çok yer ayırmalarına katkı sağlamaktadır. Her iki engel grubunda da serbest zamanları sporla değerlendirme tutumlarını geliştirmeye yönelik çalışmaların yapılması diğer maddelere nazaran daha az olumlu gözlemlenmiştir.

Tablo 1’de yer alan 50. maddede *öğretmen, öğrencilerin iletişim düzeyi uygunsa yeterli olduğu spor dallarını öğretir* ifadesi için yapılan gözlemlerde 21 gözlem sonucu yapıyor olarak, 4 gözlem sonucunda bazen yapıyor olarak ve 0 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Demirci ve ekibinin (2014) yapmış olduğu çalışma sonucunda, beden eğitimi ve spor programındaki kazanımların öğrencilerin kişisel yetenekleri doğrultusunda spor branşlarını belirleyemediği, beden eğitimi ve spor dersinin engelli öğrencilerin engel ve yetenek gruplarına uygun şekilde işlenmediği, öğrenciler için uygun eğitsel uygulamalar içermediği, öğrencilerin motor yetenekleri geliştirici nitelikte olmadığı tespitinde bulunmuştur. Kırıkkale Özel Eğitim Uygulama okullarında Türkiye Özel Sporcular Federasyonunun yaptığı yarışmalardaki spor branşlarına, öğrencilerin performansları ölçüsünde katılım sağlanmaktadır. Oluşturulmuş özel spor kulüpleri aracılığıyla iletişim düzeyi uygun, yönerge takibi yapabilen öğrencilere çeşitli spor branşları öğretilmeye çalışılmaktadır. Son yıllarda engelli bireylere sağlanan imkanların da artmasıyla öğrenciler arasından çeşitli spor dallarına yönelen öğrenci sayısında artış gözlenmiştir. Bu anlamda yapılan gözlemlerde öğrencilere yüzme, masa tenisi, bocce, bowling, atletizm, jimnastik ve bisiklet dallarında oldukça olumlu düzeyde öğretim yapıldığı gözlenmiştir.

Tablo 1’deki 51. maddeye göre *beden eğitimi öğretmeni öğrencilerin, velileri ile işbirliği içinde öğrencilerin spora yönlendirilmesine katkı sağlar* ifadesi için

yapılan gözlemlerde 19 gözlem sonucu yapılıyor olarak, 2 gözlem sonucunda bazen yapılıyor olarak ve 4 gözlem sonucunda ise yapılmıyor olarak belirlenmiştir.

Kaya (2003) teorik derslerde özellikle uyum sorunu ve öğrenme güçlüğü olan öğrenciler açısından daha zor olmakla birlikte beden eğitimi dersi engelli bireylerin gelişimi açısından olumlu yönde büyük bir potansiyele sahip olduğu belirtmiştir.

Yapılan gözlemlerde beden eğitimi öğretmenleri sporun faydalarını aileye ve öğrenciye kavratmak için formal ve informal çalışmalar yapmaktadır. Kırıkkale ilindeki özel eğitim uygulama okullarında beden eğitimi öğretmenlerinin yanı sıra okul idarelerinin de spora verdiği önem sayesinde oldukça güzel sonuçlar elde edilmiştir. İl dışında yapılan faaliyetler için beden eğitimi öğretmenleri kadar ailelerinde çalışmalara katkı sağladığı gözlenmiştir. Bu konuda beden eğitimi öğretmenlerinin karşılık beklemeden göstermiş olduğu yoğun çabaların ve elde edilen olumlu sonuçların öğrenci velileri üzerinde karşılık bulunduğu gözlenmiştir. Öğrencilerindeki sosyal ve psikolojik anlamdaki gelişmeleri gören velilerin beden eğitimi dersi için öğretmenleriyle yoğun bir işbirliği içinde oldukları gözlenmiştir.

Tablo 1’de gözlemlenen davranışların geneline bakıldığında “yapılıyor” değerlendirilmesinin en az yapıldığı madde 15 kez yapıldığı gözlemlenen “Öğrencilerin sporun sağlığa faydalarını kavramaları ve spor alışkanlığı kazanarak serbest zamanlarını sporla değerlendirmeye istekli olmalarına yönelik çalışmalar yapar” maddesidir. Bunu 16 kez yapıldığı gözlemlenen “Öğretim öncesinde öğrencinin derse ilişkin performans düzeyini belirlemek için gerekli ölçü araçlarını kullanır”, “Öğrencilere sporla ilgili temel bilgi ve becerileri öğretmek ve spor alışkanlığı kazandırmak için gerekli çalışmaları yapar”, “Modeli izlemesi gereken birçok fiziksel harekette öğretmen çocuğun karşısında olduğunda ayna görüntüsü olacak ve çocuk davranışın yönünü ters olarak algılayacaktır. Bu nedenle öğretmen, öğrencinin yanında durur, aynı kol, bacak aynı yönde hareket ettirilerek, hareketi nereden ne tarafa doğru yapacağını anlamasını sağlar” maddeleri takip etmektedir.

Bununla birlikte “yapılıyor” değerlendirilmesinin en fazla yapıldığı madde 25 kez yapıldığı gözlemlenen “Her çocuğun aynı düzeyde yetiştirilmesi değil, her bireyin kendi yeteneklerine göre bireysel olarak gelişimine çaba sağlar” maddesidir. Bunu 24 kez yapıldığı gözlemlenen “Öğretmen fiziksel yardımla öğrettiği becerilerde

son aşama olarak ortamdaki kendisini çekerek öğrencinin bağımsız şekilde hareketi yapmasını sağlar”, “Öğretmen öğrencinin el-göz-denge koordinasyonunu geliştirmek için çeşitli istasyon çalışmaları yapar” maddeleri ve 23 kez yapıldığı gözlemlenen “Öğretmen ağır öğrenen çocuğa, akademik konular yerine yaşamı boyunca kullanacağı temel bilgi ve becerileri kazandırmaya çalışır”, “Uygun hava koşullarında etkinlikler açık ve temiz havada yapılmaktadır”, “Öğrenciler, beceriyi bağımsız olarak yapabileceğine kadar diğer ders saatlerinde bu beceriyi çalışmaya devam eder” maddeleri takip etmektedir.

Tablo 1 incelendiğinde, “yapılmıyor” değerlendirilmesinin en fazla yapıldığı madde 4 kez yapılmadığı gözlemlenen “Öğrencilere sporla ilgili temel bilgi ve becerileri öğretmek ve spor alışkanlığı kazandırmak için gerekli çalışmaları yapar”, “Öğretmen, öğretim sonunda öğrencilerin becerinin her bir basamağını bağımsız yapıp yapmadıklarını ya da hangi ipucuyla yapabildiklerini kaydeder”, “Beden Eğitimi derslerinde, öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişiminde önemli katkı sağladığı bilinen halk dansları, sportif çalışmalar ve çeşitli gösterilere de yer verir”, “Öğrencilerin sporun sağlığa faydalarını kavramaları ve spor alışkanlığı kazanarak serbest zamanlarını sporla değerlendirmeye istekli olmalarına yönelik çalışmalar yapar”, “Veli ile işbirliği içinde öğrencilerin spora yönlendirilmesine katkı sağlar” maddeleridir.

Bu veriler doğrultusunda tabloda en az olumlu gözlemlenen madde (15-4=11) yine “Öğrencilerin sporun sağlığa faydalarını kavramaları ve spor alışkanlığı kazanarak serbest zamanlarını sporla değerlendirmeye istekli olmalarına yönelik çalışmalar yapar” maddesidir. Bu maddeyi (16-4=12) “Öğrencilere sporla ilgili temel bilgi ve becerileri öğretmek ve spor alışkanlığı kazandırmak için gerekli çalışmaları yapar” maddesi takip etmelidir.

Uyguladığımız 51 maddelik gözlemde net sonuçlara ulaşıldığı düşünülmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde araştırma bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuçlar ve buna göre geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

Engellilere yönelik beden eğitimi veya spor alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların büyük bir çoğunluğunun eğitilebilir diye tabir edilen hafif düzeyde zihin engelli bireyler konu alınarak yapıldığı görülmektedir. Öğretilebilir bireyler için yapılmış çok fazla çalışma yoktur. Bu konuda yapılan çalışmaların, öğretilebilir bireylere verilen eğitimin kalitesinin artırılması, programlarının yenilenmesi, program hedeflerinin niteliklerinin ölçülmesi, performans değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi, bu bireyler yönelik tutum ve tavırlarla ilgili ölçekler geliştirilmesi gibi önemli çalışmalara yardımcı olabilir. Çalışma bulgularından elde edilen bilgiler beden eğitimi öğretmenlerinin, özel eğitim uygulama okullarında görülen olumlu ve olumsuz yönlerinin görülmesine, onların eğitim süreçlerinin gözden geçirilmesine katkı sağlayacaktır.

6.1.Sonuçlar

Yapılan araştırmada Özel Eğitim Uygulama Okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin kendi derslerindeki uygulamaları sırasında öğrencilere gösterdikleri tutum, tavır ve davranışları ortaya koymak amaçlanmış olup, yapılan gözlemler neticesinde elde edilen bulguların genel olarak olumlu olduğu belirlenmiştir.

Yapılan gözlem çalışmasının bulguları sonucunda genel bir değerlendirme yapılmıştır. Buna göre;

Beden eğitimi öğretmenleri, Özel Eğitim Uygulama Okullarında derslerini öğrencilerin yetersizlikten etkilenme oranlarını göz önüne alarak planlamaktadırlar.

Bu da öğrencilerin yetersizlik durumlarını önemsediklerini ve dikkate aldıklarını göstermektedir. Beden eğitimi öğretmenleri, öğretim öncesinde öğrencinin derse ilişkin performans düzeyini belirlemek için gerekli ölçü araçlarını kullanmaktadırlar. Öğretim öncesinde öğrencinin potansiyelini belirleyerek, her öğrencinin potansiyeline göre öğretimi planlamaya çalışmaktadırlar. Beden eğitimi öğretmenleri, öğrencinin engel durumuna uygun çalışmalara yer verebilmek için sınıf öğretmeni ile işbirliği yapmaktadırlar. Bu noktada sınıfın özel eğitim öğretmenleriyle planlamalardan beceri analizlerine kadar çok yoğun bir işbirliği yapıldığı görülmüştür. Beden eğitimi öğretmenleri, özel eğitim öğretmenlerinin öğretim sonunda öğrencilerin becerinin her bir basamağını bağımsız yapıp yapmadıklarını ya da hangi ipucuyla yapabildiklerini belirten kayıtlardan muhakkak yararlanmaktadırlar. Gözlemlenen öğretmenlerin derslerinde öğrencilerin sağlığına olumsuz etki edebilecek durumlara oldukça dikkat ettikleri belirlenmiştir. Bunun yanında öğrencilerin kayıp oranlarına bağlı olarak, sporla ilgili temel bilgi ve becerileri öğretmek ve spor alışkanlığı kazandırmak için gerekli çalışmaları tam olarak yapamadıkları da görülmüştür. Beden eğitimi öğretmenleri spor aktivitelerinin eğlenceli yönlerini öne çıkararak öğrencilerin bu derse aktif olarak ve severek katılmalarını sağlamaya çalışmaktadırlar. İşleniş sırasında, yapılması istenilen hareketleri en basit, en somut ve en kısa cümlelerle ifade ederek, yapılması istenen harekete ilişkin adımları göstermektedirler. Beden eğitimi dersinde öğretmenler, öğrencilerin derslerde harekete başlamadığı durumlarda birebir fiziksel yardımla hareketi bir kaç kez arka arkaya yaptırarak öğrencinin becerinin adımlarını anlamasını sağlamaya çalışmaktadırlar. Beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencinin fiziki yönden yetersizliği söz konusu olduğunda öğrenciye yeterli oranda destek sağladıkları tespit edilmiştir. Yapılan gözlemlere göre, öğretilebilir düzeydeki zihin engelli olan öğrencilerin kavramları arka arkaya öğrenmedeki sıkıntılardan dolayı kavramları tek tek öğrettikleri belirlenmiştir. Beden eğitimi derslerinde öğrenciler bir kavramı genellemeden, içselleştirmeden bir başka kavrama geçmemeye dikkat edilmektedir. Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki, beden eğitimi dersleri öğretilebilir bireylere göre düzenlenmiş mevcut programlara bağlı kalarak gerçekleştirmektedirler. Bu sebeple uygulamalarda planlı eğitime önem verdikleri de belirlenmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin, öğrenmenin her aşamasında sınıfta

etkin olduğu görülmüştür. Sınıflarındaki diğer özel eğitim öğretmenlerinin de katkısıyla ayrıntılı bir planlama dahilinde sistematik olarak öğrencilerinde öğrenmeyi gerçekleştirmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Yavaş ve zor öğrenen öğrencilere, akademik konular yerine yaşamı boyunca kullanacağı temel bilgi ve becerileri kazandırmaya çalışmaktadırlar. Bu çocuklar için planlamalarında akademik konular yerine günlük yaşantılarını sürdürebilmeleri için önem arz eden becerileri ön sıralara almaktadırlar. Öğretilabilir düzeyde zihin engeli olan bireyler genelleme yapamadıkları, bir konuda öğrendiği kuralı bir başka konuya aktaramadıkları için, beden eğitimi öğretmenleri her konuda gerekli olan bilgi ve becerileri ayrı ayrı öğretmektedirler. Zira bir konuda öğrenilen kuralı genelleme yaparak başka bir konuya aktarma yapabilmek oldukça uzun bir süreç gerektirmektedir, bunun için her konudaki gerekli bilgi ve beceriler kendi içinde ve belirlenen öğrenme ölçütü oranında öğretilmektedir. Beden eğitimi derslerinde öğretmenler, öğrencilerin modeli izlemesi gereken birçok fiziksel harekette öğrencinin yanında durmaktadırlar. Öğrencilerle birlikte aynı kol, bacak aynı yönde hareket ettirilerek, hareketi nereden ne tarafa doğru yapacağını anlamasını sağlamaktadırlar. Bu uyum sağlanmadığında öğrenciler genellikle ya hareketi yanlış yöne doğru yapmaktalar ya da hareketi ters, kol ya da bacakla yapmaktadırlar. Beden eğitimi derslerinde, ısınma uygulamaları sırasında herhangi bir sakatlığa yol açmamak için, beden eğitimi öğretmenleri öğrencinin yüz mimiklerini ve vücut tepkilerini iyi takip etmektedirler. Olumsuz sonuçlar doğuracak zorlamalardan kaçınmaktadırlar. Dolayısıyla öğrencinin ısınırken verdiği tepkiler beden eğitimi öğretmenlerince dikkatle gözlemlenmektedir. Okullardaki imkânlar ölçüsünde, koşu bandı ve yürüyen merdiven çalışmalarına da ağırlık verilmektedir. Öğrencilerin dikkat süreleri ve derse aktif katılım süreleri dikkate alınarak planlamalar yapılmaktadır. Beden eğitimi öğretmenleri, her bir beceriyi net, basit ve kısa yönergelerle, öğrenci için anlamlı hale gelinceye kadar sık sık tekrar ederek öğretmeye çalışmaktadırlar. Öğretmenlerin beden eğitimi etkinliklerinde, ritim araçları ve müzikten yararlandıkları görülmüştür. Müzik öğrencilerin beden eğitimi dersine katılım süresini olumlu yönde etkilemektedir. Beden eğitimi dersleri uygun hava koşullarında genellikle açık ve temiz havada yapılmaktadır. Öğrencilerin çok çabuk sıkılıyor olması, dikkat sürelerinin kısalığı bu seçeneği neredeyse zorunlu kılmaktadır. Okulların genel imkânları doğrultusunda ve

öğretmenlerin özel katkılarıyla dersler mümkün olduğunca çeşitli araç gereçlerle desteklenerek işlenmektedir. Yeni bir ders aracı kullanılacağı zaman öğrencilere ders sırasında bu araçların kullanım kuralları beden eğitimi öğretmenleri tarafından anlatılmaktadır.

Beden eğitimi öğretmenleri, öğrencilerini kendi derslerinde sıklıkla cesaretlendirmektedirler. Onların başarılarını sık sık sözel ifadelerle ve uygun aralıkta verilen küçük pekiştiricilerle ödüllendirmektedirler. Beden eğitimi derslerinde kazandırılması gereken hedefler birebir uygulamalarla kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte işbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı kazandırmak için grupla çalışmaya katkı sağlayacak ve öğrencilerin birbirleri ile etkileşime girebilecekleri etkinlikler de yapılmaktadır. Grupla yapılan etkinlikler genellikle ya eğitsel oyunlar şeklinde olmakta ya da sınıfın genelini yapamadığı hedefleri pekiştirici etkinliklere yer verilmektedir. Beden eğitimi öğretmenleri, spor malzemelerinin alınıp getirilmesi, kullanıma hazırlanması ve ders sonunda yerlerine konulmasında mümkün olan en üst düzeyde öğrencilerin etkin olmalarına gayret göstermektedirler. Sesten, kalabalıktan veya hareketlerden korkan, yapılması gereken hareketleri yapmaktan çekinen öğrencileri uygun bir planlamayla derse katmaya çalışmaktadırlar. Öğrencilere zor gelen hareketlerde onlara beden eğitimi öğretmenlerince çeşitli şekillerde yardım yapılmaktadır. Beden eğitimi öğretmenlerinin öğrencilerin motivasyonunu engelleyici sözlerden ve hareketlerden kaçındıkları görülmüştür. Bu öğrencilerin zihinsel ve psikolojik özelliklerinin, gösterebilecekleri eğitsel performanslarının beden eğitimi öğretmenlerince önemli ölçüde kavrandığı görülmüştür. Beden eğitimi öğretmenleri derslerinde, öğrencilerde yapabilirim duygusunu geliştirmek için her bir öğrencinin başarısı üzerinde ayrı ayrı ve önemle durmaktadırlar. Bütün sınıfın aynı düzeyde yetiştirilmesinden ziyade her bir öğrencinin kendi yeterliliklerine göre bireysel olarak gelişimine çaba sarf ettikleri gözlemlenmiştir. Programdaki hedeflerden herhangi birinin, öğrenci için yapılabilecek düzeyde olmadığı durumlarında bu hedeflerin beden eğitimi öğretmenleri tarafından, öğrenciye göre uyarlandığı tespit edilmiştir. Beden eğitimi öğretmenleri öğrencilerdeki fiziksel gelişime bir bütünlük içinde yaklaşmaktadırlar. Kol ve bacaklarındaki kayıp oranlarına bakılmaksızın onların her uzvu için çalışma yapmaktadırlar. Sadece kaybın yaşandığı uzuvlara değil, kaybın yaşanmadığı

uzuvların da geliştirilmeye çalışıldığı görülmüştür. Öğrenciler takla atarken öğretmenler özellikle takla esnasında öğrencinin boyun kısmından destek vererek takla hareketinin gerçekleştirmesine yardımcı olmaktadır. Öğrencilerin günlük yaşamda dengelerini koruyabilmeleri için, onlara sürekli önlerine bakmaları yönünde yönergelerin verdiği tespit edilmiştir. Özel Eğitim Uygulama Okullarının, Türkiye Özel Sporcular Spor Federasyonunun faaliyetlerine mümkün mertebe katılım sağlamaları neticesinde öğrencilerin katılım sağladıkları branşlar bazında daha yetkin duruma geldiği tespit edilmiştir. Bu nedenle yapılan spor dalı ile ilgili araç ve gereçler öğrencilerin performansı ve engel düzeyine uygun olarak seçilmektedir. Ayrıca öğrencilerin koordinasyon becerilerinin geliştirilmesi için neredeyse tamamına çeşitli istasyon çalışmaları yaptırıldığı gözlemlenmiştir. Beden eğitimi derslerinde, öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişiminde önemli katkı sağladığı bilinen halk dansları, sportif çalışmalar ve çeşitli gösterilere de yer vermeye çalışıldığı belirlenmiştir. Belirli gün ve haftalarda beden eğitimi öğretmenleri çalışmalarıyla küçük gösteriler yapmaktadırlar. Öğrencilerin ve velilerinin sporun sağlığa faydalarını kavramaları ve spor alışkanlığı kazanarak serbest zamanlarını sporla değerlendirmeye istekli olmalarına yönelik çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Beden eğitimi öğretmenleri bu konuda eldeki imkânlarla yapılabilecek tüm faaliyetler için aile eğitimi çalışmaları yapmaktadır.

Çocuklar doğaları gereği gelişmek ve hareket etmek ihtiyacında olan varlıklardır. Bireylerdeki gelişim, fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal alanlarda bir bütün olarak ilerlemektedir. Bu yaklaşıma göre çocukların yetiştirilmesinde, yaşantılar arasındaki bağlantılara her zaman önem verilmesi gerekir. Örneğin fiziksel gelişim (kas gelişimi), bireyin hareketi ile ilgilidir. Rahat hareket edebilen bireyin sosyal gelişimi de bundan olumlu olarak etkilenir. Hareket ile ilgili beceriler, çocukların çevreyi tanımasını sağlar. Bu durum, onların zihin ve dil gelişimine de katkıda bulunur. Gündelik yaşamda arkadaş grubuna uyamayan, bu nedenle arkadaşları tarafından kabul görmeyen çocuklarda, kendini küçük görme duygusu gelişir. Bu durum, çocuğun bazı yeteneklerinin gizli kalıp gelişmemesine neden olur. Beden eğitimi ve spor etkinlikleri engellilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlamakta, toplum içine kaynaşmalarını kolaylaştırmaktadır.

Bu nedenle, engelli bireylerin topluma olan uyumlarını sağlamak, bu süreci hızlandırmak ve sosyalleşmelerine katkıda bulunmak için Beden eğitimi ve spor bir araç olarak ele alınmalıdır. Son zamanlarda ülkemizde, engellilerin toplumsal entegrasyonu, fırsat eşitliğinin sağlanması ve özel eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması gibi konularda gelişmeler görülmeye başlanmıştır. Ancak sıklıkla dile getirilen sorun, oluşturulan mevzuatın tam manasıyla hayata geçirilememesidir. Konuyla ilgili, engel gruplarına göre hizmet veren spor federasyonlarının, sivil toplum örgütlerinin ve engelliler spor kulüplerinin faaliyetleri büyük önem arz etmektedir. Özel eğitimin yaygınlaştırılması sürecinde sayıları her geçen gün artan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, engelli çocuk nüfusunun önemli oranına hizmet vermektedir.

İlhan ve Suveren (2007), özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sadece % 10'unda beden eğitimi ve spor aktivitelerinin program dahilinde yer aldığını belirtmektedir. Beden eğitimi ve spor etkinliklerinin doğal ortamı içinde bulunan tüm bireyleri farklı şekillerde etkilemekte ve tüm gelişim boyutlarını desteklemektedir. Bu çalışma sonucunda, eğitimin vazgeçilmez unsuru olan beden eğitimi ve sporun öğretilebilir zihinsel engelli çocukların sosyalleşmeleri yolunda etkin bir unsur olduğu belirlenmiştir. Özel eğitim programları çerçevesinde beden eğitimi ve spor etkinlikleri hak ettiği yeri almalıdır.

Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki Beden Eğitimi dersi uygulamaları bu çalışma aracılığıyla Kırıkkale ili örneğinde beş Özel Eğitim Uygulama Okulunun beden eğitimi dersleri gözlenmiştir. Elde edilen sonuçlar göre:

1.Yapılması gerekenler ve uyulması gereken kurallar açısından bakıldığında büyük çoğunlukta “Yapılıyor” sonucuna ulaşılmıştır. Bu olumlu sonuçların çıkmasında bir beden eğitimi dersinde aynı sınıfta iki özel eğitim öğretmenin ve yine aynı sınıfta bir beden eğitimi öğretmenin görev yapıyor olmasının çok büyük katkısı olduğu düşünülmektedir. Bir özel eğitim öğretmeni sınıfta gurup eğitimi yaparken diğer özel eğitim öğretmeni ve Beden Eğitimi öğretmeni her bir öğrenci için bireysel olarak hazırlanan çok kapsamlı ve ayrıntılı bir plan dahilinde birebir hedef davranışları kazandırmaya çalışmaktadırlar. Her bir öğrenciyle yapılan çalışma tutulan kayıtlara bakılarak kaldığı yerden alınıp, ilerletilmeye çalışılmaktadır. Bu

süreç öğrencinin performansına göre bazen üç bazen beş dakika olabilmektedir. Birebir çalışılan ve çalışması biten öğrenci, gurup eğitimi veren özel eğitim öğretmenin gözetimine gönderilirken, bir başka öğrenci için çalışmalar tekrarlanmaktadır. Bu sıralamayla bireysel hedefler gerçekleştirilmeye çalışıldıktan sonra mümkün olduğunca sınıfın tamamıyla gurup çalışmaları sürdürülmektedir. Öğretmenler bu eğitim uygulamaları sürecinde birbiriyle sürekli iletişim kurarak öğrenme için gerekli olan, önkoşul niteliğindeki her şeyin yapılmasına çaba göstermektedirler. Özel Eğitim Uygulama Okullarında kademelerine göre sınıflarda en fazla 4, 8 veya 10 kişi eğitim görmektedir. Beden eğitimi derslerinde ise bir sınıfta beden eğitimi öğretmeni ve iki özel eğitim öğretmeniyle birlikte üç öğretmen görev yapmaktadır. Bu durumun Özel Eğitim Okullarındaki beden eğitimi dersi uygulamalarının genel anlamda olumlu olarak belirlenmesinde oldukça etkili olduğu düşünülmektedir.

2.“Her çocuğun aynı düzeyde yetiştirilmesi değil, her bireyin kendi yeteneklerine göre bireysel olarak gelişimine çaba sağlar” maddesi her beden eğitimi öğretmeni tarafından tüm kademelerde her derste yapılmıştır. Bu da beden eğitimi öğretmenlerinin bu bireyleri olması gereken ölçüde önemseydiğini göstermektedir. Beden eğitimi öğretmenleri öğretilen bireylerin öncelikle psikomotor becerilerini geliştirerek toplumsal hayata motive etmek için gerekli özeni göstermektedirler.

3.“Öğrencilerin sporun sağlığa faydalarını kavramaları ve spor alışkanlığı kazanarak serbest zamanlarını sporla değerlendirmeye istekli olmalarına yönelik çalışmalar yapar” maddesi, yapılmasında en az dikkat edilen madde olarak karşımıza çıkmıştır.

Yapılmasına en çok dikkat edilen maddeler ise ‘İşleniş sırasında, kısa cümlelerle ve somut, açık ifadelerle yapılması istenen harekete ilişkin adımları gösterir maddesi, ‘Öğretmen ağır öğrenen çocuğa, akademik konular yerine yaşamı boyunca kullanacağı temel bilgi ve becerileri kazandırmaya çalışır maddesi, ‘Uygun hava koşullarında etkinlikler açık ve temiz havada yapılmaktadır maddesi, ‘Dersin işleniş sırasında, öğrencilere zor gelen hareketlerde onlara gereken yardım yapar maddesi, ‘Öğretmen fiziksel yardımla öğrettiği becerilerde son aşama olarak ortamdaki kendisini çekerek öğrencinin bağımsız şekilde hareketi yapmasını sağlar maddesi, ‘Öğretmen öğrencinin el-göz-denge koordinasyonunu geliştirmek için

çeşitli istasyon çalışmaları yapar maddesi ve 'Her çocuğun aynı düzeyde yetiştirilmesi değil, her bireyin kendi yeteneklerine göre bireysel olarak gelişimine çaba sağlar maddesi, olarak karşımıza çıkmıştır.

6.2.Öneriler

Kırıkkale ilindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki beden eğitimi öğretmenlerinin, kendi dersleriyle ilgili olarak, öğretilbilir düzeyde zihin engeli olan öğrenciler açısından yapmaları gereken eğitsel nitelikteki tutum, tavır ve davranışlarının yapılabilme durumlarının değerlendirildiği bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

Beden eğitimi öğretmenlerin ders içerisindeki uygulamaları ve öğrencilere yaklaşımları oldukça olumlu ve pozitifdir. Bununla birlikte 'bazen yapılan' ve 'yapılmayan' maddelerin gözlemlerdeki tespit edilen sayıları da özel eğitime yoğun şekilde ihtiyaç duyan bu bireyler için, çok önemli olduğu düşünülmektedir. Öğretilbilir düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların bedensel gelişimlerinin yetersizliği olmayan çocuklara göre yavaş olduğu, bedensel olarak daha zayıf ve güçsüz oldukları ve motor becerileri yönünden belirgin bir farklılık gösterdikleri bilinmektedir. Bunun bir nedeni de bu çocukların çevrelerinde gerekli hareket ve egzersiz ortamını yakalayamamış olmalarıdır. Bu nedenle beden eğitimi dersi öğretilbilir düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan öğrencilerin eğitiminde önemli bir yer tutmaktadır. Beden eğitimi dersi öğretilbilir düzeyde zihinsel öğrenme yetersizliği olan çocukların motor becerilerinin gelişimini sağlarken aynı zamanda sosyal yaşama uyum sağlamalarına, kendilerini tanımalarına, kendilerine güven duymalarına ve bağımsız biçimde yaşamalarına da katkıda bulunur. Toplumsal yaşam alanlarında daha aktif ve katılımcı bir biçimde rol almalarını sağlar. Bu nedenler göz önüne alındığında ileride özel eğitim gerektiren bireylerle çalışacak beden eğitimi öğretmenlerinin, lisans eğitimleri sırasında engelli bireylere yönelik olarak, okuyacakları derslerin sayısının artırılmasının fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin, öğretilbilir bireylerin özelliklerini tanıyabilmeleri, bu bireylerin toplumsal uyumunun sağlanması sürecinde daha fazla

bilgi edinmeleri ve donanım bakımından zengin içeriklerle bu öğrencilerin karşılarına çıkmaları, öğretiler bireyler için, aileleri için, milletimizin refahı ve mutluluğu için çok önemli ve kıymetli olacağı düşünülmektedir.

Beden eğitimi ve spor etkinlikleri engelli bireylerin gerek engelleri dolayısıyla içinde buldukları ruh hali ve gerekse toplumun kendilerine karşı olan tavırlarının doğal sonucu olarak ortaya çıkan saldırganlık, öfke ve kıskançlık gibi duygularını kontrol etmelerini sağlar. Spor, bireyin dinamik sosyal çevrelere katılımını sağlayan bir sosyal etkinlik olması özelliğinden dolayı, kişinin sosyalleşmesinde önemli bir role sahiptir. Modern toplumlarda sporun çoğunlukla kolektif bir etkinlik olduğu göz önünde bulundurulduğunda beden eğitimi ve sportif faaliyetler aracılığıyla, sporla ilgilenen bireyler değişik insan gruplarıyla sosyal ilişkiye girmektedir. Spor bireyin kendi dar dünyasından kurtularak başka ortamlarda, başka kişilerden, inançlardan, düşüncelerden insanlarla iletişim içinde bulunmasını, onlardan etkilenmesini ve onları etkilemesini sağlamaktadır. Bu yönüyle beden eğitimi ve sporun, yeni dostluklar kurulmasına, pekiştirilmesine ve sosyal kaynaşmaya destek sağladığı ve özellikle engelli bireylerin topluma kazandırılmasında önemli rol üstlendiği söylenebilir.

Öğretiler düzeyde zihin engelli bireylere yönelik olarak Talim Terbiye Kurulunun hazırladığı, Özel Eğitim Uygulama Okullarında uygulanmak üzere sunduğu beden eğitimi dersi müfredatı, hem otistik öğrenciler için hem de zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için bütüncül bir mantıkta hazırlanmıştır. Bu bireylerin fiziksel, ruhsal, psikomotor özellikleri ve her bireye ait kişisel farklılıklarından dolayı programdaki amaç ve davranışlarda herhangi bir sınıf ya da yaş gruplaması yoktur. Program sınıflara ya da yaş gruplarına göre bölümlere ayrılmamıştır. Birinci sınıftaki bir öğrenciyle on ikinci sınıftaki öğrencinin temel hedef ve kazanımları bakıldığında birbiriyle aynıdır. Öğrencilere kazandırılması hedeflenen kazanımlar sınıflara ya da yaş gruplarına göre sınıflandırılabilirse her sınıf düzeyinde kazandırılması gereken ölçütlerin daha somut olacağı düşünülmektedir. Bu yolla beden eğitimi dersinin sonuçları daha net gözlemlenebilir hale gelebilir. Geri bildirim daha net elde edilen eğitim sürecinin sonunda, beklenen hedeflere daha kolay ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma Özel Eğitim Uygulama Okullarındaki Beden Eğitimi derslerini

kapsayacak şekilde planlanmıştır. Özel Eğitim Uygulama Okullarında öğretilebilir olarak tanımlanan bireyler eğitim almaktadır. Öğretilebilir olarak tanımlanan bireyler otizm tanısı ya da Mental Retardasyon orta-ağır tanısı almış bireylerdir. Dolayısıyla bu çalışma, sadece mental ya da sadece otizm tanısı almış bireyler için ayrı ayrı yapılarak geliştirilebilir. Bununla birlikte daha fazla beden eğitimi öğretmenin gözlemlenebileceği ve daha geniş kapsamlı örneklem kullanılarak çalışma geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

AÇIKADA C, ERGEN E (1990) Bilim ve Spor, Ankara: Büro-Tek Ofset Matbaacılık.

AÇIKGÖZ ÜK, (1996) Etkili Öğrenme ve Öğretme, Kanyılmaz Matbaası, İzmir.

AHMETOĞLU E, ARAL N (2004), Zihinsel Engelli Çocukların Kardeş İlişkilerinin Anne Ve Kardeş Algılarına Göre Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu No: 6, *Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 6*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 237, Ankara.

AKDEMİR B (2006) Altı- On İki Yaş Arası Zihinsel Engelli Çocukların Görsel Algı Becerilerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış). Selçuk Üniversitesi, Konya.

AKÇAMETE G (2009) Türkiye’de Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme İle İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri. [Aktaran: Yaşar Özbay, Rüya Üzmen, Tuba Tuncer, Banu Altunay, *Özel Eğitimin Etkisi ve Etkililiği Temel Araştırması*, MEB, Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı Yayını, Ankara 2007].

ALGOZZİNE B (2006) *Teaching Students With Mental Retardation: A Practical Guide For Every Teacher*. Carwin Press, California.

ARAL N, GÜRSOY F (2007) Özel Eğitim Gerektiren Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş, Morpa Yayınları, Ankara.

ARSLAN Y (2008) Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim Birinci Kademe Beden Eğitimi Ders Programlarına ve Beden Eğitimi Dersine İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

ATAMAN A (2005) Farklı Gelişen Çocuklar, Epsilon Yayıncılık, İstanbul.

ATAN T, ELİÖZ M, POLATCAN İ (2014) Expectations of Parents Participation of Their Children in Physical Education Lessons Living in Different Regions in Turkey. *Journal of Education Faculty*, 2014, 16.1: 57-74.

AVŞAR Z, SAĞLAM M (2008) Beden Eğitimi Öğretmeni Nasıl Olmalıdır?-İlköğretim Öğrencilerinin Görüşleri. *İlköğretim Online*, 2008, 7, 3.

AYKUT Ç, VAROL N (2007) Zincirleme becerilerin kazandırılmasında ipucunun sistematik olarak azaltılması işlem süreci ile yapılan beceri öğretiminin etkisi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2007, 27, 3.

AZAULA M, MSALL ME, BUCK G, (2000) Measuring Functional Status And Family Support İn Older School-Aged Children With Cerebral Palsy, Comparison Of Three Instruments. *Arch Phys Med*, 81: 307- 311.

BARAN G, İÇÖZ A (2001) Zihinsel engelli çocuğa sahip aile bireylerinin kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*, 1(6-7); 80-90.

BİÇER Y (2000) Sportif Çalışmaların ve Oyunların Zihinsel Özürlü Çocuklar Üzerindeki Etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi. Elazığ.

BİÇER Y, SAVUCU Y, KUTLU M, KALDIRIMCI M, PALA R, (2004) Güç ve kuvvet egzersizlerinin zihinsel engelli çocukların hareket beceri ve yeteneklerine etkisi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 2004.

BİLGE N (1989) Türkiye’de Beden Eğitimi Öğretmeninin Yetiştirilmesi, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1095, Kültür Eserleri Dizisi: 137, Ofset Repramat Matbaası, Ankara.

BİNBAŞIOĞLU C (1995) Eğitim Psikolojisi, Ankara, Yargıcı Matbaası.

BOURAS N, JACOBSON J (2002) Mental Health Care For People With Mental Retardation: A Global Perspective. *World Psychiatric Association*, 1(3); 162-165.

CAVKAYTAR A, DİKEN İ (2003) Özel Eğitime Giriş, Kök Yayıncılık, , Ankara, s: 292.

CAVKAYTAR A, POLLARD E (2009) Effectiveness Of Parent And Therapist Collaboration Program (PTCP) For Teaching Self-Care And Domestic Skills To Individuals With Autism. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 44(3). 381-395.

ÇAMLIGÜNEY F, SİRMEN BM (2004) Down Sendromlu Çocukların Gelişiminde Yüzme Sporu ile Beden Eğitimi Uygulamalarının karşılaştırılması. 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya.

ÇAMLIGÜNEY F, SİRMEN BM, KARAGÖZOĞLU C. (2002) Yüzme Sporu ile Beden Eğitimi Aktiviteleri Yaptırılan Down Sendromlu Çocuklarda Gelişimin Değerlendirilmesi. 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya.

- ÇETREZ G (2004) Bolu İlindeki Zihinsel Engelli Çocukların Sosyal Gelişim Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- ÇİFTÇİ H (2007) Zihinsel Engelli Çocuklara Renk Kavramını Kazandırmada Eş Zamanlı İpucuyla Öğretimin Bireysel Ve Grup Eğitimindeki Etkisinin Karşılaştırılması. Doktora Tezi (Basılmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ÇUHADAR C (2013) Oluşturmacılığa Dayalı Öğretimde Etkileşimin Blog Aracılığı İle Geliştirilmesi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Programı. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.
- DEMİRCİ PT, ÇINAR İ, DEMİRCİ N (2014) Sınıf öğretmenlerinin özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerde beden eğitimi ders programından ve kaynaştırma eğitiminden kaynaklanan sorunlarının incelenmesi, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı:2, Yıl:2.
- DEMİRCİ N, DEMİRCİ PT (2015) Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin oyun ve fiziki etkinlikler dersinde elde ettikleri kazanımların incelenmesi, İnönü Üniversitesi, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2014, 1(1).
- DEMİREL Ö (1995) Genel Öğretim Yöntemleri, 4.Baskı, Usem Yayınları, Ankara.
- DEMİREL Ö (2004) Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Cantekin Matbaacılık, Ankara.
- DİKEN İ (2005) Özel Eğitime Giriş, Kök Yayıncılık, Ankara.
- DİNÇ S (2003) Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Çocuklarının Kişisel Hijyeni Hakkında Bilgi Ve Uygulamalarının Saptanması. Bilim Uzmanlığı Tezi (Basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- EKİZ D (2007) Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Avcı Ofset Matbaacılık, İstanbul.
- EKİZ D, DURUKAN H (2006) Eğitim Bilimine Giriş, Arı Matbaacılık, İstanbul.
- EKİZ D, DURUKAN H (2007) Eğitim Bilimine Giriş, Lisans Yayıncılık, İstanbul.
- ERDEM M (2007) Karşılaştırılmalı Eğitim Sistemleri. Ed: A Balcı, 1.Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

- ERGÜN N (2003) Bedensel engelli çocuk ve spor, *çocuk çocuk dergisi*, 5: 26 -50.
- ERGÜN M (1996) Eğitim Felsefesi, Mustafa Ocak Yayınları, Ankara.
- ERİPEK S (2005) Zihinsel Engelli Çocuklar, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- ERKAL M (1992) Sosyolojik Açından Spor, Kutsun Matbaası, İstanbul.
- ERSOY Ö, AVCI N (2000) Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri, YA-PA Yayınları, Özel Eğitim. İstanbul, s: 158.
- FİDAN N (1994) Okulda Öğrenme ve Öğretme, Alkım Kitapçılık Yayıncılık, Ankara.
- FİDAN NK (2008) İlköğretimde araç gereç kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri, *Kuramsal Eğitimbilim*, 1.1: 48-61.
- FİLİZ SB (2006) Eğitim Bilimlerine Giriş, Ed: M Özdemir, Ekinoks Yayınları, Ankara.
- GÜR A (2001) Özürlülerin Sosyal Yaşama Uyum Süreçlerinde Sportif Etkinliklerin Rolü, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- GÜRSEL F (2006) Engelliler için beden eğitimi ve spor dersinin öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006, 31.31.
- GÜVEN N (1986) Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri, Ed. Ş Bilir, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, Ankara.
- GÜVEN Ö, YILDIZ Ö (2010) Sınıf Öğretmenlerinin İlköğretim I. Kademedeki Beden Eğitimi Dersinden Beklentileri, 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, (20- 22 Mayıs 2010), Elazığ.
- HARMANDAR İH (2000) Kitle Sporunu Teşviki Açısından Spor Tesis Politikası Uşak İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- İLHAN L (2008) Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 16(1).
- İNAL AN (2003) Beden Eğitimi ve Spor Bilimi, Nobel Yayın Dağıtım, s:5-6, Ankara.

KALKAVAN A (2007) Psikomotor Gelişim. Dumlupınar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Ders Notları, Kütahya, 21-29,47-49

KALYON TA (1997) Özürlülerde Spor, Bağırhan Yayınları, Ankara.

KARA İ (2007) İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Beden Eğitimi Dersi Öğretimine İlişkin Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

KAYA U (2003) İlköğretim Okulu Yöneticilerinin, Sınıf Öğretmenlerinin Ve Rehber Öğretmenlerin Kaynaştırma İle İlgili Bilgi, Tutum Ve Uygulamalarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Bölümü. Gazi Üniversitesi. Ankara.

KAYA M, PULLLI A (2004) 13-15 Yaş Grubu Spor Yapan Erkek Doğuştan Görme Engellilerin Statik Ve Dinamik Denge Etkinliklerinin Karşılaştırılması, 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya, 2004.

KEATING D, HERTZMAN C (2000) Developmental Health And The Wealth Of Nations: Social, Biological And Educational Dynamics. Guilford Press.

KINALI G, (2003) Zihin Engellilerde Beden - Resim - Müzik Eğitimi, Farklı Gelişen Çocuklar, Ed: A. Kulaksızoğlu, Epsilon Yayınları, İstanbul.

KORKMAZ NH (2007) Yaz Spor Okulları İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki, *Eğitim Fakültesi Dergisi* XX (1), 49-65-55

KULAKSIZOĞLU A (2003) Farklı Gelişen Çocuklar, Epsilon Yayıncılık, İstanbul s: 358.

KÜÇÜKER S, ACARLAR F, KAPCI EG (2006) The development and Psychometric Evaluation of the Supports Scale for Presschool Inclusion. *Early Child Development and Care*, 176 (6), 643-659.

LEFF J (1998) Mental Health Problems Of Homeless Children And Families, Longitudinal Study. *British Medical Journal*, 21.

LİSENKA EL, KOOLEN D, FEUTH T (2005) Diagnosis Genome İn Mental Retardation. *The American Society of Human Genetics*, 74 (4).

MEB (2015) Programlar, <http://orgm.meb.gov.tr/www/ozel-egitim-ile-ilgili-yayimlar/icerik/123>

MEB (2006) İşitme Engelliler Öğretmen El Kitabı, MEB Yayınları, Ankara.

MEB (2003) MEB Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi, MEB Yayınları, Ankara.

MEB (2014) Millî Eğitim Temel Kanunu, <http://mevzuat.meb.gov.tr/12.12.2015>.

MİLES MB, HUBERMAN AM (1994) Qualitative data analysis (2nd edition), Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

OKUR O, KÖKASLAN B (2004) Zihinsel Engellilerde Resim Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış). Selçuk Üniversitesi, Konya.

ORGM (2013) Programlar, <http://orgm.meb.gov.tr/www/ozel-egitim-ile-ilgili-yayimlar/icerik/123>, 05.04.2016.

ORHAN S (2004) Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Ve Psiko-Sosyal Özelliklerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Fırat Üniversitesi, Elazığ.

ÖEHY (2009) Mevzuat, http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeligi_son.pdf , 14.12.2015.

ÖEHY(2012)http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeligi_son.pdf , 14.12.2015.

ÖEMÇK (1983) 2916 sayılı kanun. 15 Ekim 1983 tarih ve 18192 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

ÖZCAN N, CAVKAYTAR A (2009) Parents As Tceahers: Teaching Parents Hwo Toteach Toilet Skills To Their Children With Autism And Mental Retardition. *Education and DevelolopmentalDisabilites*, 44(2), 237-243.

ÖZCANOĞLU AB (1993) Ortaöğretimde Okul Spor Faaliyetlerine Katılımın Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ÖZDEMİR S (2008) Using Multimedia Social Stories To İncree Appropiate Social Engagemenet İn Young Children With Autism. *Turkish Online Journal Of Educational Techonology*. 7(3), 80-88.

ÖZER DS (2001) Engelliler için Beden Eğitimi ve Spor, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

ÖZTÜRK M (2011) Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanma Amaçları ve Eğitimde Kullanımıyla İlgili Görüşleri. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

ÖZYÜREK A, ÖZKAN İ, BEGDE Z, YAVUZ NF (2015) Okul Öncesi Dönem Çocuklar İçin Hareket Ve Sosyal Becerilerin Gelişiminin Desteklenmesine Yönelik Eğitim Programı.

PEHLİVAN Z, DÖNMEZ B, YAŞAT H (2005) Sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi dersine yönelik görüşleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. (X) 3.

SANIOĞLU A, BÜYÜKKARAGÖZ S, DUMAN S, SARI H (2008) İlköğretim okullarındaki özel eğitim sınıflarında görevli öğretmenlerin beden eğitimi ders programı ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi, *S.Ü. BES Bilim Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2.

SARI E (2007) Anasınıfına Devam Eden Beş-Altı Yaş Grubu Çocukların Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Sosyal Uyum Ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.

SARI H, ÇELİKÖZ N, SEÇER Z (2009) An Analysis Of Pre-School Teachers' And Student Teachers' Attitudes To Inclusion And Their Self-Efficacy. *International Journal of Special Education*, 24 (3), 29-44.

SAYIN U (2007) Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynler İle Normal Gelişim Gösteren Çocuğa Sahip Ebeveynlerden Yedi-On Beş Yaş Arası Çocuklarının Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Yaklaşım Ve Görüşlerinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi (basılmamış). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

SONUÇ A (2012) Zihinsel Engellilerde Sporun Öfke Düzeyine Etkisi. PhD Thesis. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı.

SÖNMEZ V (2005) Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Ertem Matbaa, Geliştirilmiş 12. Baskı, Ankara.

SWANSOM J (2002) The Social-Environmental Context Of Violent Behaviour İn Persons Treated For Severe Mental İllness. *American Journal of Public Health*, 92 (9).

- ŞENDURUR Y, AKGÜL BARIŞ D (2002) Müzik eğitimi ve çocuklarda bilişsel başarı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22.1.
- TAMER K, PULUR A (2001) Beden Eğitimi ve Sporda Öğretim Yöntemleri, Kozan Ofset Matbaa, Ankara.
- TATAR Y (1995) İşitme Özürlülerde Spor ve Ruhi Faydaları. Doktora Tezi. İstanbul.
- TEKİNİFTAR E, KURT O, ACAR G (2007) Enhancing Instructional Efficiency Through Generalization And Instructive Feedback: A Single-Subject Study With Children With Mental Retardation. *International Journal of Special Education*, 22(3), 147-158.
- TÜFEKÇİOĞLU U (1998) İşitme Engelliler, Özel Eğitim, AOF Yayınları, Eskişehir Umuda Yolculuk, Engelliler Web Sitesinden 15.10.2007 tarihinde alınmıştır.
- ÜNLÜ H, AYDOS L (2012) İlköğretim Okullarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1).
<http://dergi.nigde.edu.tr/index.php/Besyodergi/article/view/16/11>, 04.04.2008 tarihinde alınmıştır.
- VARIŞ F (1994) Eğitim Bilimine Giriş. Üni. Basımevi, Ankara.
- VARIŞ F (1997) Eğitimde Program Geliştirme Teoriler- Teknikler. Alkım Yayınları, Ankara, 7. Baskı
- VARIŞ F (1998) Eğitim Bilimine Giriş. Alkım Yayınevi, İstanbul.
- VARLIER G, VURAN S (2006) The Views Of Pre-School Teachers About İntegration. *Educational Sciences Theory & Practice*, 6(2).
- WEHMEYER M, Kelchner K, Richards S (1996) Essencial Characteristics Of Self Determined Behaviour Of İndividuals With Mental Retardation. *American Journal on Mental Retardation*, 6; 632-642.
- YAVUZER H (2000) Çocuk Psikolojisi, Altın Kitaplar, İstanbul.
- YETİM A (2005) Sosyoloji ve Spor. Topkar Matbaacılık, Trabzon.
- YILDIZ Ö, YILDIZ M, ESKİ T, KUL M, (2011) Öğretilebilir Zihin Engelliler Okullarındaki Beden Eğitimi Derslerinin Etkililiğini Değerlendirmesi, I. Uluslararası Katılımlı Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi, Konya.

YILMAZ İ, YANARDAĞ M (2002) Farklı Yaş Gruplarındaki Mental Retarde Bireylerin Fiziksel Uygunluk Seviyeleri ile Su içi Egzersiz Eğitiminin Etkileri, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya.

ANONİM 2010 [http:// www.ozida.gov.tr](http://www.ozida.gov.tr). Erişim: 22.06.2010.

ANONİM 2013 <http://www.pozitifayrimcilikmerkezi.org> adresinden 04.08.2014 tarihinde alınmıştır.

ANONİM 2014 <http://www.gunisigicocuk.com> adresinden 04.08.2014 tarihinde alınmıştır.

ANONİM2015http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Turk_Egitim_sistemi_2011/Turk_Egitim_Sisteminin_Orgutlenmesi_2011.pdf

EKLER

Tablo 1: Öğretilbilir Bireylerde Beden Eğitimi Dersi Gözlem Formu

No	GÖZLENEN DAVRANIŞLAR	Yapılıyor	Bazen Yapılıyor	Yapılmıyor
1	Beden eğitimi etkinliklerini öğrencilerin yetersizlikten etkilenme oranlarını göz önüne alarak planlar.			
2	Öğretim öncesinde öğrencinin derse ilişkin performans düzeyini belirlemek için gerekli ölçü araçlarını kullanır.			
3	Öğrencinin engel durumuna uygun çalışmalara yer verebilmek için sınıf öğretmeni ile işbirliği yapar.			
4	Öğrencilerin rahat hareket etmesini sağlayacak şekilde giyinmelerini (eşofman, tişört, şort vb.) sağlar.			
5	Alınacak önlemler ile çalışmalarda güvenliği sağlar.			
6	Öğrencilere sporla ilgili temel bilgi ve becerileri öğretmek ve spor alışkanlığı kazandırmak için gerekli çalışmaları yapar.			
7	İşleniş sırasında, kısa cümlelerle ve somut, açık ifadelerle yapılması istenen harekete ilişkin adımları gösterir.			
8	Öğrenci öğretmenin yönergesi ve model olmasına rağmen çalışmaya başlamazsa birebir fiziksel yardımla hareketi bir kaç kez arka arkaya yaptırılarak öğrencinin becerinin adımlarını anlamasını sağlar.			
9	Öğrencinin öğrenebileceği kavramları tek tek öğretir.			

No	GÖZLENEN DAVRANIŞLAR	Yapılıyor	Bazen Yapılıyor	Yapılmıyor
10	Öğrenme, öğretmen gözetiminde ve rastlantıdan ziyade programlara bağlı yapılır.			
11	Öğretmen ağır öğrenen çocuğa, akademik konular yerine yaşamı boyunca kullanacağı temel bilgi ve becerileri kazandırmaya çalışır.			
12	Zihinsel engelli çocuklar genelleme yapamazlar, bir konuda öğrendiği kuralı bir başka konuya aktaramazlar. Bu bakımdan öğretmen her konuda gerekli olan bilgi ve becerileri ayrı ayrı öğretir.			
13	Modeli izlemesi gereken birçok fiziksel harekette öğretmen çocuğun karşısında olduğunda ayna görüntüsü olacak ve çocuk davranışın yönünü ters olarak algılayacaktır. Bu nedenle öğretmen, öğrencinin yanında durur, aynı kol, bacak aynı yönde hareket ettirilerek, hareketi nereden ne tarafa doğru yapacağını anlamasını sağlar.			
14	Öğretmen, ısınma sırasında herhangi bir sakatlığa yol açmamak için öğrencinin yüz mimiklerini ve vücut tepkilerini iyi takip eder.			
15	Solunum ve dolaşım sistemindeki faydaları göz önüne alındığında koşu bandı ve yürüyen merdiven çalışmalarına da ağırlık vermektedir.			
16	Etkinliklerin süresini öğrencileri yormayacak, usandırmayacak uzunlukta onların dikkat sürelerine uygun olarak plânlar.			
17	Öğretmen her bir beceriyi net, basit ve kısa yönergelerle, öğrenci için anlamlı hale gelinceye kadar sık sık tekrar ederek öğretir.			
18	Öğrenilen yönergelerin ve becerilerin sık sık tekrarını yapar.			
19	Öğretmen beden eğitimi etkinliklerinde, ritim araçları ve müzikten yararlanır.			
20	Uygun hava koşullarında etkinlikler açık ve temiz havada yapılmaktadır.			
21	Dersler mümkün olduğunca çeşitli araç gereçlerle desteklenerek işlenir.			
22	Öğrencilere, ders sırasında ders araçlarının kullanım kurallarını öğretmektedir.			
23	Öğretmen öğrencileri cesaretlendirmektedir; başarıları sık sık ödüllendirir.			
24	Hedefleri birebir uygulamalarla kazandırır.			
25	Öğretmen spor malzemelerinin alınıp getirilmesi, kullanıma hazırlanması ve ders sonunda yerlerine konmasının öğrenciler tarafından yapılmasına önem verir.			

No	GÖZLENEN DAVRANIŞLAR	Yapılıyor	Bazen Yapılıyor	Yapılmıyor
26	Hareketten hoşlanmayan (hipoaktif) veya harekete aşırı duyarlı oldukları için hareketli materyallerden korkan (örneğin yürüyen merdiven, salıncak) çocuklar için bu çalışmalara katılım süresini azdan çoğa derece derece arttır.			
27	Dersin işlenişi sırasında, öğrencilere zor gelen hareketlerde onlara gereken yardım yapar.			
28	Öğrencilerin motivasyonunu engelleyici sözlerden ve hareketlerden kaçınmaktadır.			
29	Yapabilirim duygusunu geliştirmek için her bir öğrencinin başarısı üzerinde ayrı ayrı ve önemle durmaktadır.			
30	Engel üzerinden yürüme çalışmalarında, öğrenci engelin üstünden geçerken engeli itmesi veya üzerine basması durumunda, öğretmen öğrencinin ayağından tutarak engelin üstünden geçmesine yardımcı olur.			
31	Her çocuğun aynı düzeyde yetiştirilmesi değil, her bireyin kendi yeteneklerine göre bireysel olarak gelişimine çaba sağlar.			
32	İşbirliği içinde çalışma ve birlikte davranma alışkanlığı kazandırmak için grupla çalışmaya katkı sağlayacak ve öğrencilerin birbirleri ile etkileşime girecekleri etkinlikler yapar.			
33	Programdaki amaçları öğrencilerin yaşlarına, gelişim özelliklerine ve gereksinimlerine göre gerekirse daha alt basamaklara ayırmaktadır.			
34	Öğretmen, sesten rahatsız olan çocuklarla konuşurken yüksek ses tonu ve düdük çalma gibi rahatsız edici davranışlar konusunda dikkatli olmaktadır.			
35	Öğrenci zıplama becerisini gerçekleştiremiyorsa ön çalışma olarak öğrenciyi trampolene çıkararak öğretmenin desteği ile zıplama becerisi çalışır.			
36	Jimnastik tahtasındaki çalışmalar sırasında, öğrencinin ilk başta korkusunu yenmek ve dengesini sağlamak için jimnastik tahtasını duvarın yanına koyarak öğrencinin hareket sırasında duvardan destek almasını sağlar.			
37	Vücudunun bölümlerini ve spor araç gereçlerini tanıma gibi kavramları içeren amaçları sınıf öğretmenleri ile işbirliği yapılarak çalışır.			
38	Tek ayakla top çalışmalarında da hem sağ ayağını hem sol ayağını kullanmasını sağlar.			

No	GÖZLENEN DAVRANIŞLAR	Yapılıyor	Bazen Yapılıyor	Yapılmıyor
39	Öğrenci, düz takla, ters takla atarken öğretmenin özellikle takla esnasında öğrencinin boyun kısmından destek vererek takla hareketini gerçekleştirmesine yardımcı olur.			
40	Öğretmen fiziksel yardımla öğrettiği becerilerde son aşama olarak ortamdan kendisini çekerek öğrencinin bağımsız şekilde hareketi yapmasını sağlar.			
41	Öğrenci elinde bir nesne ile yürürken, öğretmen, öğrencinin, önüne bakmasını sağlar.			
42	Öğrencinin tek elle topla çalışmalarında hem sağ elini hem sol elini kullanır.			
43	Öğretimi yapılan spor dalı ile ilgili araç ve gereçleri öğrencilerin performansı ve engel düzeyine uygun olarak seçer.			
44	Öğretmen öğrencinin el-göz-denge koordinasyonunu geliştirmek için çeşitli istasyon çalışmaları yapar.			
45	Öğretmen, öğrencilerin dersten zevk almalarını sağlamak için öğrencilerin sevebilecekleri müzikleri hazırlar.			
46	Öğretmen, öğretim sonunda öğrencilerin becerinin her bir basamağını bağımsız yapıp yapmadıklarını ya da hangi ipucuyla yapabildiklerini kaydeder.			
47	Öğrenciler, beceriyi bağımsız olarak yapabilece kadar diğer ders saatlerinde bu beceriyi çalışmaya devam eder.			
48	Beden Eğitimi derslerinde, öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişiminde önemli katkı sağladığı bilinen halk dansları, sportif çalışmalar ve çeşitli gösterilere de yer verir.			
49	Öğrencilerin sporun sağlığa faydalarını kavramaları ve spor alışkanlığı kazanarak serbest zamanlarını sporla değerlendirmeye istekli olmalarına yönelik çalışmalar yapar.			
50	Öğrencinin iletişim düzeyi uygunsa yeterli olduğu spor dallarını öğretir.			
51	Veli ile işbirliği içinde öğrencilerin spora yönlendirilmesine katkı sağlar.			

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı :AKBAL Eşref
Uyruğu : T.C
Doğum/tarihi ve yeri :15.04.1978 BÜYÜKAFŞAR
Medeni hali : Evli
Telefon :0505 271 97 78
Faks : 318-224 68 59
e-mail :esrefakbal06@gmail.com

